

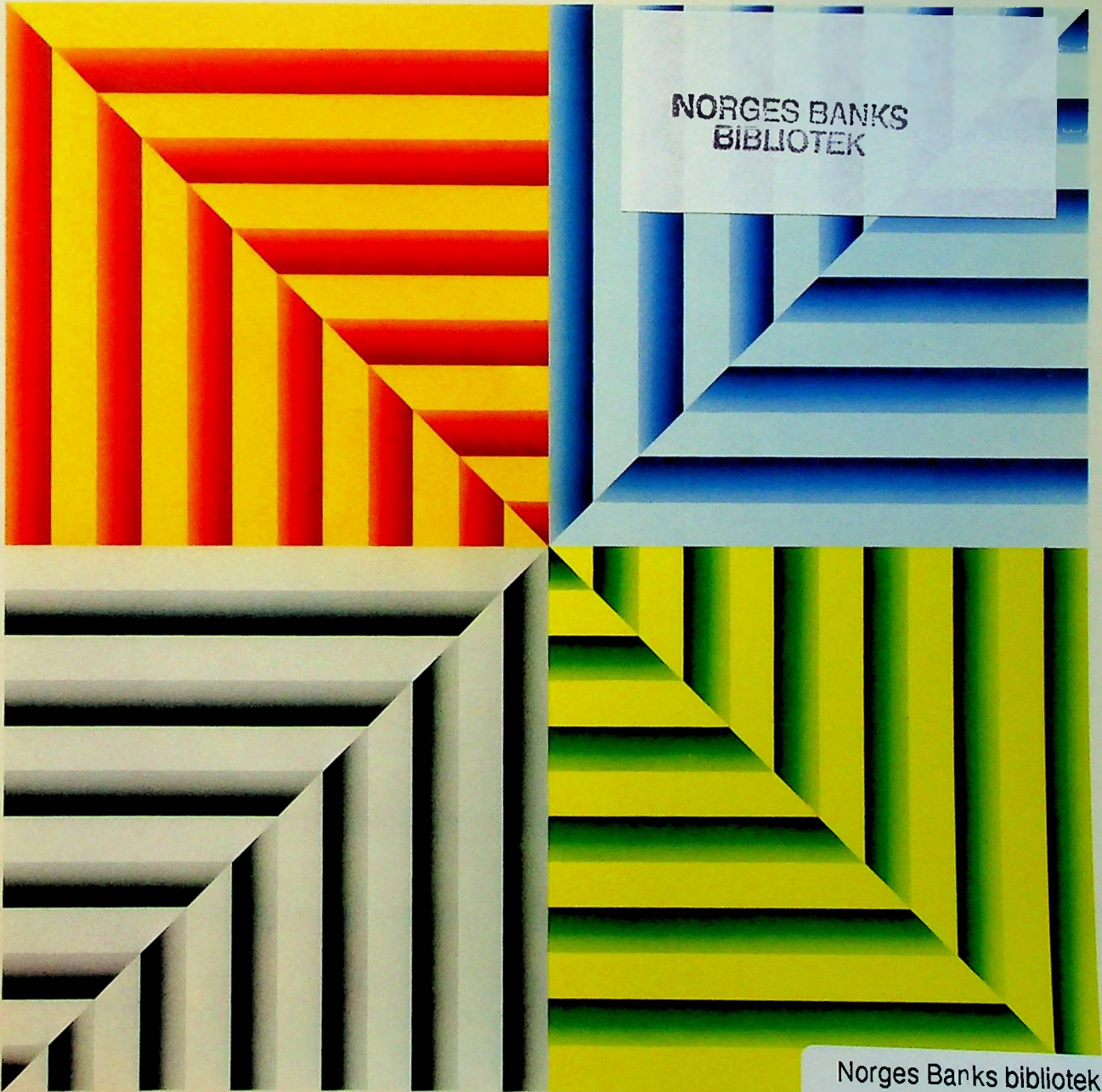


NORGES BANK

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

1984 / 4



NORGES BANKS  
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek



013038VPA



NORGES BANKS  
BIBLIOTEK

*INNHold*

- 271 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 284 Kredittoversikt
- 291 Valutaoversikt
- 298 Oversikt over norsk deltakelse i utenlandsk næringsvirksomhet  
*v/Svein Olav Hansen*
- 301 Hva kan bankstatistikken i dag si om bruttoinvesteringene i boligsektoren  
*v/Jon Petter Holter*
- 303 Basispengemengden – nyttig begrep i monetære analyser?  
*v/Morten Jonassen*
- 310 Tilråding om bruk av de kredittpolitiske virkemidler i 1985
- 316 Utkast til lov om Norges Bank og pengevesenet
- 323 Nye arbeidsnotater fra Norges Bank
- 325 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 331 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal  
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland  
Redaksjonssekretær: Liv Kielland  
Redaksjonsutvalg: Jarle Bergo, formann  
Knut Andreassen, Valutaavdelingen  
Martinus Halsen, Kredittpolitisk avdeling  
Arne Bondevik, Administrasjonsavdelingen  
Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:  
Norges Bank, Utrednings- og informasjonsavdelingen  
Boks 336 Sentrum  
0101 Oslo 1  
Telex: 71 369 nbank n

De synspunkter som fremkommer i signerte artikler  
i denne publikasjon, representerer artikkelforfatterens  
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk  
for direksjonens standpunkt til de  
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Design: Anisdahl/Christensen  
Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri, Oslo  
Teksten er satt med 10 pkt. Garamond

**ISSN-0332-5598**



*Den internasjonale konjunktursituasjonen*

Det er nå tegn til at den internasjonale konjunkturoppgangen er i ferd med å avta. Som det fremgår av teksttabellen, ventes BNP-veksten i OECD-området å avta fra 5% i 1984 til 3% i 1985. Nedgangen reflekterer imidlertid i første rekke en svakere vekst i amerikansk økonomi. Veksten ventes der å avta til 2,5% (årlig rate) gjennom 1985 og første halvår 1986, mens den var 7% i det forløpne år. En slik utvikling er imidlertid i tråd med et tradisjonelt konjunkturforløp. I Europa har konjunkturoppgangen så langt vært moderat. Veksten i 1985 anslås til 2 1/2%, som er noe

høyere enn i 1984. I Japan ventes produksjonsøkningen å holde seg på vel 5%.

Konjunkturoppgangen i USA har både i styrke og varighet mer til felles med de produksjonsøkningene en hadde på 1960- og tidlig på 1970-tallet enn med de vi har opplevd etter 1973. Lavere inflasjon førte til fall i spareraten. Sammen med betydelige skattelettelser gav dette en sterk vekst i privat konsum. Etter hvert som bedriftenes inntjening og kapasitetsutnyttelse økte, har også investeringene blitt en viktig drivkraft. Høyt offentlig lånebehov for å finansiere den ekspansive finanspolitikken kombinert med økende privat kredittetterspørsel resulterte etter hvert i

*Teksttabell: Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land. Prosentvis endring fra foregående år.*

	Bruttonasjonalprodukt faste priser			Konsumpriser <sup>1)</sup>		
	1983	1984	1985	1983	1984	1985
USA	3,7	7	3	3,7	3¼	3½
Canada	3,3	4¼	3	5,8	4	3
Japan	3,0	5¾	5¼	1,6	2¼	2¾
Vest-Tyskland	1,3	2½	2½	2,9	2½	2¼
Storbritannia	3,2	2	3	5,1	5	5
Frankrike	0,7	1¼	1¾	9,6	7¾	6½
Italia	-1,2	3	2¾	14,9	11	8½
Østerrike	2,1	2¼	3	3,1	5¾	-1
Sveits	0,7	2½	2	3,0	2¾	2½
Belgia	0,4	1¾	1¾	6,9	6½	5¼
Nederland	0,4	1½	1¾	2,5	3½	1½
Sverige	2,3	3¼	2½	10,6	7¾	6
Danmark	2,5	3¾	2¾	6,7	6	4½
Finland	2,9	5	4½	9,0	7½	6½
Norge	3,2	3¾	1-2	8,4	6¼	5½-6
OECD-totalt <sup>2)</sup>	2,6	4¾	3	5,4	5	4½
Norges viktigste markedsland <sup>3)</sup>	2,1	3¼	2¾	6,0	5	4¼

<sup>1)</sup> Privat konsum deflator.

<sup>2)</sup> Veid med landenes BNP.

<sup>3)</sup> BNP er veid med andel av tradisjonell norsk vareeksport.  
Konsumprisene er veid med IMF's konkurransevnevekter.

Kilde: OECD, DRI og egne anslag.

et økende press på det amerikanske kredittmarkedet. Oppgangen har nå vart i snart to år. Avmatningen i aktiviteten i USA i tredje kvartal var således i tråd med et tradisjonelt konjunkturmønster for amerikansk økonomi. En ser derfor nå tegn til blant annet svakere vekst og lavere rentenivå. Nedgangen i BNP-veksten fra 10,1% og 7,1% i henholdsvis første og annet kvartal til 1,9% årlig rate i tredje kvartal var imidlertid sterkere enn ventet. På den annen side kan fallet i arbeidsledigheten fra 7,4% i oktober til 7,2% i november og økningen i sysselsettingen på 286 000 for samme periode tyde på at veksten i fjerde kvartal vil ta seg noe opp. Det forventes også noe lavere renter. Det er derfor grunn til å tro at boliginvesteringer, private realinvesteringer og andre rentefølsomme etterspørselskomponenter fortsatt vil holde seg godt oppe. I tillegg vil offentlig forbruk gi positive produksjonsimpulser. Det økende offentlige lånebehov og den sterke veksten i underskuddet på driftsbalansen representerer imidlertid usikkerhetsmomenter for den økonomiske aktiviteten på noe lengre sikt.

I motsetning til USA har konjunkturbildet i *Europa* de siste årene vært preget av liten eller ingen oppgang i bruttonasjonalproduktet samt stigende arbeidsledighet. Som tidligere påpekt må dette delvis tilskrives de store strukturelle problemene disse landene har. I tillegg har enkelte av landene ført en relativt stram økonomisk politikk.

Aktiviteten i de europeiske landene har også vært begrenset av pengepolitikken, noe som delvis har sammenheng med det høye rentenivået i USA. Selv om sterkt stigende underskudd på USA's driftsbalanse har styrket Europas pengepolitiske handlefrihet, gjør det høye amerikanske rentenivå det vanskelig å få til et vesentlig lavere europeisk rentenivå. Svakere aktivitet i USA og den senere tids nedgang i den amerikanske renten bør imidlertid kunne gi rom for et visst rentefall også i Europa.

I flere av landene — herunder Vest-Tyskland og Storbritannia — er de statsfinansielle problemene nå markert redusert. Underskud-

det på statsbudsjettet er for eksempel i Vest-Tyskland brakt ned til  $1/2\%$  fra nærmere 4% i 1980, regnet som andel av bruttonasjonalproduktet. Mulighetene synes derfor å ligge til rette for en noe mer ekspansiv økonomisk politikk, men det er uvisst i hvilken grad landene vil benytte seg av det manøvreringsrom som nå foreligger. En slik politikk kan til en viss grad dempe effekten på aktivitetsnivået av en nedgang i utenlandsetterspørselen som følger av lavere økonomisk vekst i USA.

Industriproduksjonen i Europa har tatt seg opp igjen etter nedgangen i annet kvartal. EF-kommisjonens ledende indikatorer peker imidlertid i retning av at oppgangen til en viss grad er en opphenting av et produksjonsbortfall i annet kvartal som følge av streiker. Det er ventet at gjennomsnittlig BNP-vekst i Europa igjen vil stabilisere seg på  $2\frac{1}{2}\%$ . Denne produksjonsøkningen er imidlertid for svak til å unngå en fortsatt økning i arbeidsledigheten.

I *Japan* har innenlandsk etterspørsel økt sterkere enn ventet, og vil etter hvert overta for utenlandsetterspørselen som drivkraft bak konjunkturoppgangen. Det er privat konsum og investeringer som antas å gi de største vekstimpulser.

I *Vest-Tyskland* falt bruttonasjonalproduktet med 2% i annet kvartal, vesentlig som følge av streiker. Produksjonen økte imidlertid i tredje kvartal igjen med 2%. Ledende indikatorer peker i retning av en fortsatt moderat konjunkturoppgang. Til tross for svakere økonomisk framgang i USA ventes det fortsatt positive vekstbidrag fra eksporten. Impulsene fra privat og offentlig konsum vil trolig være moderate. Derimot ventes en viss oppgang i investeringsetterspørselen. For 1985 er veksten i BNP anslått til  $2\frac{1}{2}\%$ . Dette er samme stigning som i 1984. Inflasjonstakten ventes å gå ytterligere ned til omlag  $2-2\frac{1}{2}\%$ .

I *Storbritannia* har produksjonsutviklingen hittil vært sterkt påvirket av gruvearbeiderkonflikten. Denne har trolig redusert oppgangen i samlet produksjon i 1984 med én prosentenh. Veksten anslås nå til 2%. Forut-

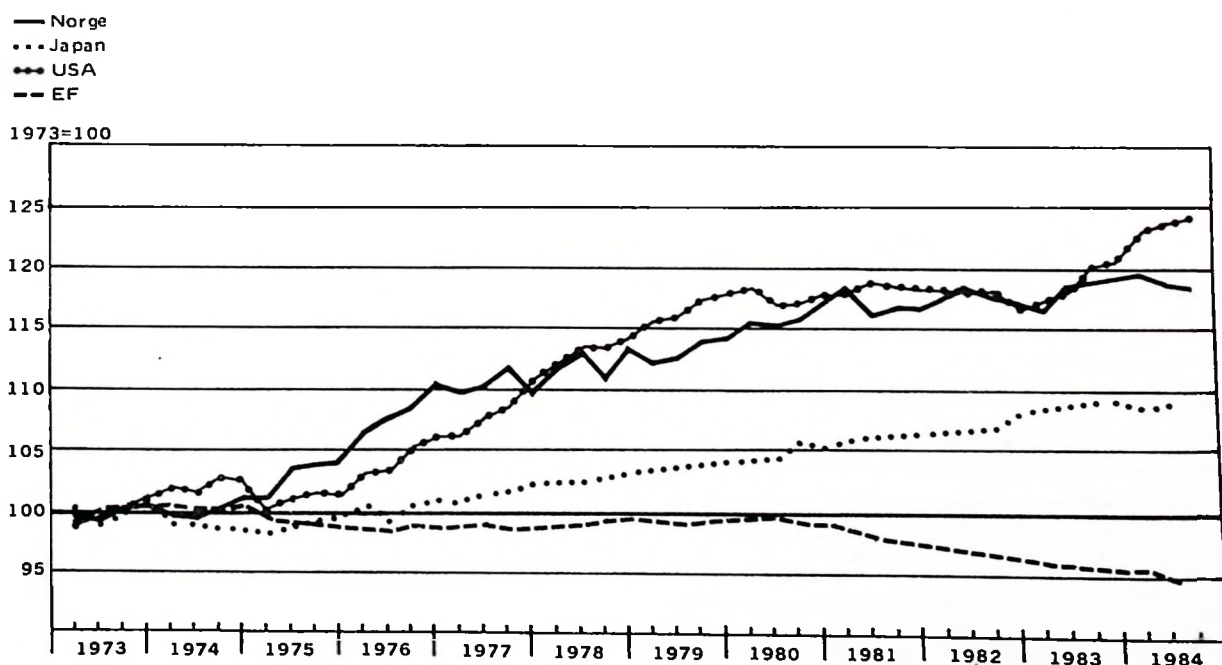
satt at gruvestreiken avsluttes innen årsskiftet, kan veksten i BNP komme opp i 3–3 1/2% i 1985. Etter korleksjon for virkningen av arbeidskonflikten er således konjunkturoppgangen i ferd med å svekkes. For 1985 ventes for øvrig de viktigste etterspørselsimpulser å komme fra eksport og investeringer.

I *Sverige* har oppgangen hittil vært eksportledet, men etter hvert har også investeringene gitt betydelige vekstimpulser. Den sterke investeringsveksten må i første rekke tilskrives høy kapasitetsutnyttelse og fortjeneste i eksportnæringene. Offentlig og privat forbruk viser derimot en svak utvikling. For 1984 anslås BNP-veksten til 3 1/4% og inflasjonsraten til vel 7%. I løpet av 1985 ventes eksportveksten å avta noe samtidig som importen tar seg opp, slik at vekstimpulsene fra utenriks-siden svekkes. Samtidig ventes bare en moderat utvikling i innenlandsetterspørselen. For 1985 anslås således BNP-veksten å avta til 2 1/2%. Det er tvilsomt om regjeringen når sitt ambisiøse mål med hensyn til inflasjonen. Veksten i konsumprisene fra 1984 til 1985 anslås nå til 6%

I *Danmark* og *Finland* har det i likhet med i Sverige vært et sentralt mål for regjeringene de siste årene å styrke landenes konkurranseevne og begrense innenlandsk pris- og kostnadsstigning. Dette har bidratt til en markert eksportvekst i disse landene. Utførselen ventes også å gi positive vekstimpulser i 1985. For 1985 anslås BNP-veksten til 2 1/2% i Danmark og 4 1/2% i Finland. For de *nordiske land* under ett ventes en noe høyere BNP-vekst enn i Europa for øvrig.

*Arbeidsledigheten* i OECD-landene har i det tilbakelagte år stabilisert seg på 8 1/2% av arbeidsstyrken etter å ha vært oppe i ca. 9% i 1983. Mens ledigheten er kommet ned i 7,2% (november) i USA, har den i Europa fortsatt å stige til vel 11% ved utgangen av 1984. Den negative utviklingen for arbeidsmarkedet i de europeiske landene skyldes dels svak sysselsettingsvekst og dels sterk økning i arbeidsstyrken. Arbeidsledigheten i Europa ventes å stige svakt i 1985, mens den vil holde seg omtrent stabil på 7–7 1/2% i USA. Totalt for OECD-landene er arbeidsledigheten i 1985 beregnet å omfatte om lag 33 millioner personer.

Fig. 1. Total sysselsetting





Stigningen i konsumprisene i OECD-landene har foreløpig stabilisert seg på omkring 5%. En legger for 1985 til grunn lavere råvarepriser, fortsatt moderat lønnsvekst og høyere produktivitet. På denne bakgrunn ventes fortsatt nedgang i inflasjonstakten. Den anslås nå av OECD til 4 1/2% for 1985, mens anslaget i juliprognosen var 5 1/4%. Inflasjonsutsiktene er således bedret. Forøvrig ventes inflasjonsforskjellene mellom landene å avta ytterligere.

OECD-landenes samlede driftsbalansunderskudd ventes å øke fra knapt 70 milliarder dollar i 1984 til vel 80 milliarder dollar i 1985. Denne svekkelsen må nesten i sin helhet tilskrives økningen i underskuddet i USA. For Japan ventes overskuddet å øke til 35–40 milliarder dollar. OPEC-landenes underskudd på driftsbalansen de siste år er snudd til et svakt overskudd i 1984, og det ventes ingen vesentlige endringer neste år. For de ikke-oljeproduserende utviklingsland beregnes underskuddet til om lag 39 milliarder dollar i 1985, som er en halvering i forhold til det tidligere toppnivå i 1981.

Verdenshandelen, som økte med 2% i 1983, ventes å stige med 9% i 1984. Det er i første rekke den sterke importen til USA som er årsak til denne oppgangen. Den økte etterspørsel fra USA har hovedsakelig vært rettet

mot Japan og de ny-industrialiserte landene. Eksporten til USA fra de europeiske landene sett under ett har vært mer moderat. For 1985 ventes økningen i verdenshandelen å gå ned til 5%, i første rekke på grunn av lavere importvekst i USA.

### Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. Norges Banks referanseindikator for den konjunkturfølsomme del av økonomien er en veiet indeks av detaljomsetningsvolum, industriproduksjon og bygg under arbeid. Den var (sesongkorrigert) i klar oppgang i annet halvår 1983, men har deretter

Fig. 3. Referanseindikator

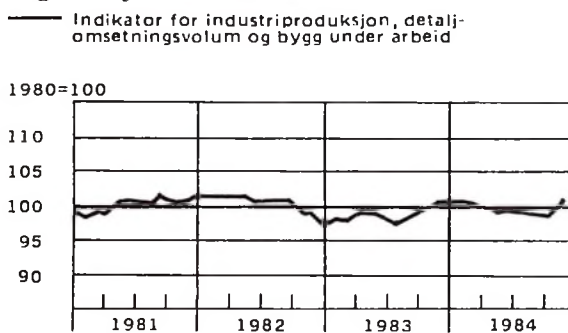
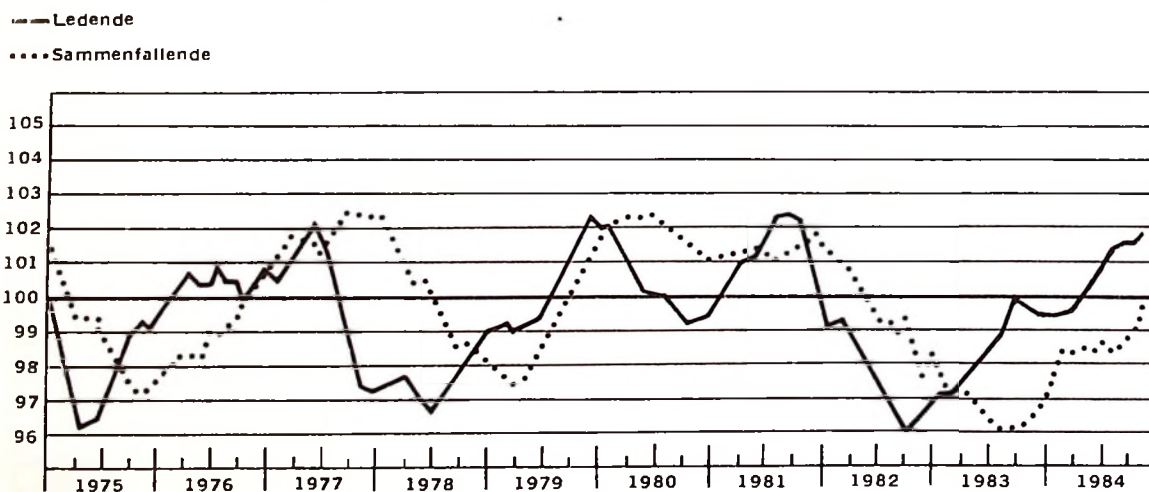


Fig. 2. Sammensatte konjunkturindikatorer





stagnert. Indeksen tok seg imidlertid litt opp gjennom tredje kvartal og i oktober. Utviklingen samsvarer godt med forløpet i Norges Banks ledende indikator, som steg fram til og med oktober. Tendensen peker således mot fortsatt vekst i den konjunkturfølsomme del av økonomien de nærmeste månedene. Økningen i importvarelagrene og svak ordretilgang gir imidlertid signaler om avtakende veksttakt i industrien gjennom 1985. Norges Bank legger likevel til grunn at større innenlandsk etterspørsel, først og fremst privat konsum, næringsinvesteringer i fast realkapital og offentlig etterspørsel, mer enn kompenseres for svakere etterspørselsstimulanser fra utlandet i 1985.

De mindre konjunkturfølsomme, tjenesteytende sektorer utgjør en økende andel av BNP. Det finnes lite korttidsstatistikk for produksjonen i disse sektorene. Ifølge arbeidskraftundersøkelsen (AKU) fra Statistisk Sentralbyrå økte imidlertid etterspørselen etter arbeidskraft, målt ved utførte timeverk, markert i årets tre første kvartaler i offentlig, sosial og privat tjenesteyting og i bank- og forsikringsvirksomhet og lignende i forhold til samme tidsrom i 1983. Det var på den annen side en reduksjon innen samferdsel, varehandel og hotell- og restaurantvirksomhet i samme periode.

For alle næringer sett under ett indikerer AKU at etterspørselen etter arbeidskraft i 1984 var økende for første gang etter 1981. Utførte timeverk lå således gjennomsnittlig vel 1% høyere i årets tre første kvartaler sammenlignet med samme tidsrom i 1983. Sysselsettingen (sesongkorrigert) målt i personer, har imidlertid minnet noe etter første kvartal. Den registrerte arbeidsledigheten har likevel gått ned gjennom 1984, og reduksjonen har vært sterkere enn opptrappingen av arbeidsmarkedstiltakene. Mindre tilgang til arbeidsstyrken er således en medvirkende faktor til det gunstigere utviklingsbildet for arbeidsmarkedet. Offentlig sektors etterspørsel etter arbeidskraft tar seg trolig opp i 1985. Det samme kan skje innen private tjenesteytende næringer. Et ytterligere fall i arbeidsledighe-

Fig. 4. Lagervolumet

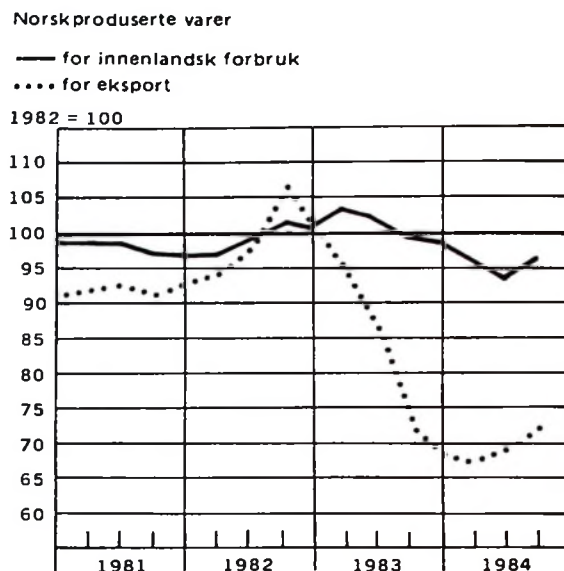


Fig. 4b. Lagerhold

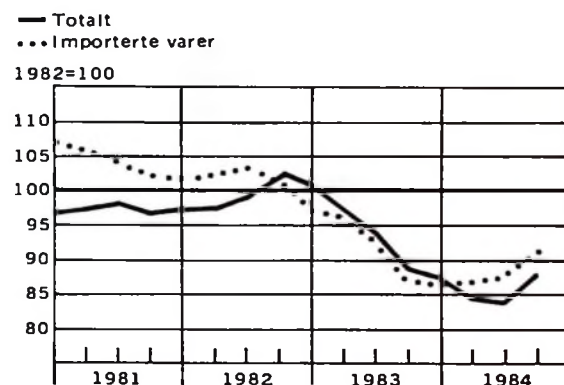
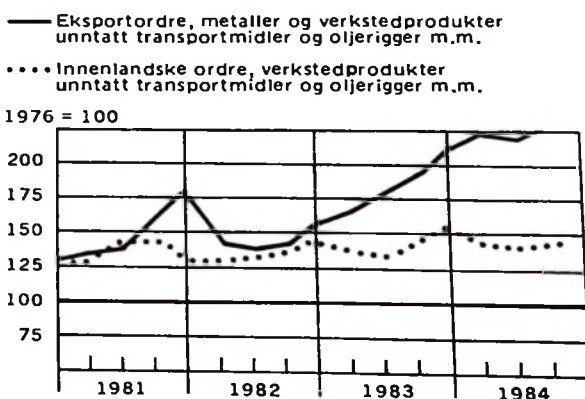


Fig. 5. Ordretilgang, verdi



ten kan derfor være innen rekkevidde. Den samlede sysselsettingseffekt over et lengre tidsrom av ekspansjonen i offentlig sektor er imidlertid mer usikker.

Inflasjonstakten i Norge er mer enn halvert siden 1981, da den var over 13%. I 1984 ventes prisene å stige vel 6%. Veksttakten går trolig ytterligere ned i 1985 – til mellom 5 1/2 og 6%. Dette er imidlertid en mindre reduksjon enn hva vi har vært vant med de siste tre årene. Den samme utvikling ser vi internasjonalt, men inflasjonstakten hos markedslandene er om lag 1 1/2 prosentenheter lavere enn i Norge. Målet om en prisøkning lik eller lavere enn i våre markedsland vil således neppe bli realisert i 1985, noe som har sammenheng med lavere lønnsutvikling og større vekst i arbeidsproduktiviteten i våre konkurrentland.

Anslaget på 5 1/2–6% prisvekst fra 1984 til 1985 er i hovedsak bygget opp fra kostnadssiden. Vurdert ut fra etterspørselssiden kan imidlertid bildet være et annet. Likviditetstilførselen til publikum anslås til 11% eller mer gjennom 1985, mens bruttonasjonalproduktet antas å øke i verdi med om lag 8 1/4%. Det er mulig at den sterke oppgangen i pengeomengden slår ut i sterkere reell stigning for innenlandsk produksjon, men faren er også til stede for en etter hvert tiltakende prisstigning.

Utsiktene for relative arbeidskostnader for norsk industri er nå noe svakere enn ved forrige kvartalsoversikt. I 1984 forventes trolig relative lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) med 1% som følge av høyere time-lønnsvekst og mindre produktivitet fremgang enn tidligere antatt. Uten myndighetenes valutatilak ville forverringen blitt hele 3%. Stadige kursjusteringer kan imidlertid medføre at forventninger om tiltakene selv blir en viktig faktor i pris- og inntektsbestemmelsen. De representerer derfor ikke noen varig løsning av kostnadsproblemet. Det sentale mål må være at relativ LPE, regnet i nasjonal valuta, ikke forverres.

Ifølge anslag vil LPE hos våre markedsland gå opp snaut 2% i det kommende år. På grunn

Fig. 6. Privat konsum.  
Indikatorer for varekonsumet

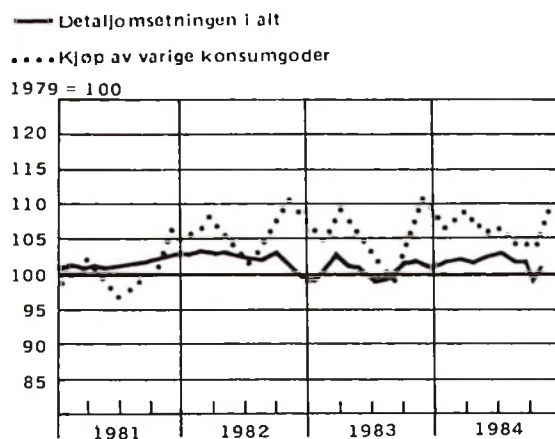


Fig. 7. Utførte investeringer, verdi

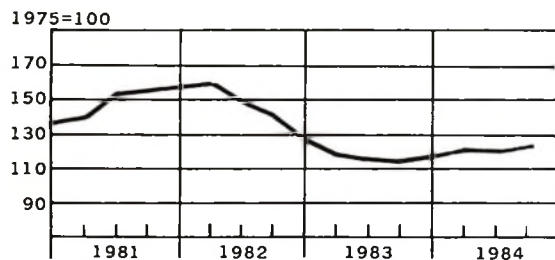
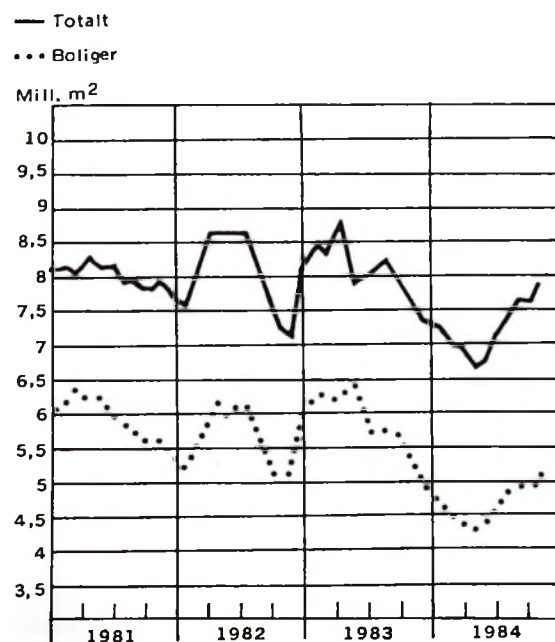


Fig. 8. Bygg igangsatt, årstrater<sup>1)</sup>



1) Tallene er bearbejdet i Norges Bank

av valutakurstiltakene i 1984 tilsvarer dette omkring 4% målt i norsk valuta. Med en produktivetsvekst i norsk industri på 2% må økningen i timelønn begrenses til 6% i 1985 hvis konkurransevnen ikke skal svekkes fra 1984. Skal en unngå en svekkelse gjennom året 1985, som fører problemet videre over til 1986, må økningen imidlertid være mindre enn dette, anslagsvis 4–5% fra fjerde kvartal 1984 til samme kvartal 1985. Dette kan ikke lykkes med mindre lønnsglidningen bringes klart nedover. Uten et brudd i den utvikling vi til nå har sett med hensyn til glidning, vil det ikke være rom for tariff tillegg til våren hvis en skal unngå å tape konkurransevne gjennom året.

Virkingen av den kostnadsutviklingen en har hatt de senere år ser vi kanskje tydeligst i den svake produksjonstendensen for hjemmekonkurrerende industri. I tillegg er det trolig i denne industrisektoren en finner de største strukturproblemer (skipsbyggingsindustrien, jern- og stålbedriftene og innen tekstil- og konfeksjonsbransjen). Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelse for fjerde kvartal 1984 indikerer at investeringsplanene i den hjemmekonkurrerende industrien er beskjedne. Da nær 60% av industri-sysselsettingen hører hjemme i sektoren, er dette bekymringsfullt. Tilveksten av realkapital skjer særlig innen kraftintensive råvarebearbeidende eksportbransjer som har relativt liten sysselsetting.

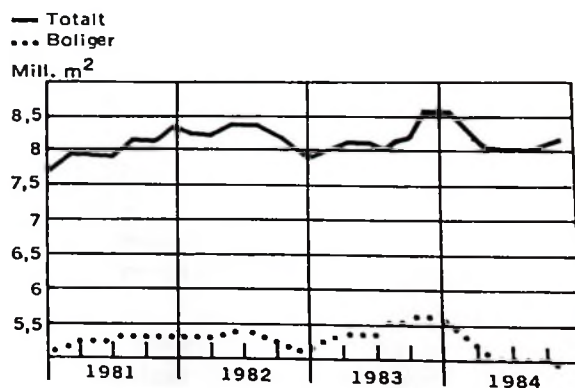
*Privat konsum.* Utviklingen i detaljomsetningsindeksen tyder på at varekonsumet trolig passerte en konjunkturbunn i april 1983. Det tok seg så moderat opp fram til juni 1984, men har deretter igjen vist en svakere tendens. I perioden januar–oktober 1984 lå nivået 0,6% høyere enn i samme periode et år tidligere. Blant delindeksene i detaljomsetningen var veksten sterkest for møbler og innbo (3,0%) og svakest for nærings- og nytelsesmidler (–0,6%).

Hvis varekonsumet i årets to siste måneder ikke endrer seg i forhold til oktober (sesong-

korrigert), vil det i 1984 gjennomsnittlig ligge 0,5% høyere enn i 1983. Varekonsumet har således utviklet seg svakere enn det Norges Bank tidligere har antatt. Som i forrige kvartalsoversikt, forutsettes tjenstekonsumet å øke med 4%. Samlet privat forbruk vil i så fall gå opp 1<sup>3/4</sup>% fra 1983 til 1984. Med reell vekst i husholdningenes disponible inntekt på nesten 2%, vil husholdningenes sparerate være 5<sup>1/2</sup>%, eller om lag uendret fra 1983 til 1984. Foreløpige beregninger i Norges Bank tyder på at husholdningenes finansielle sparing i januar–august 1984 er uendret eller svakt høyere enn i samme periode 1983.

Økningen i reell disponibel inntekt for husholdningene samlet antas å bli av omtrent samme størrelsesorden i 1985 som i 1984. Fordelt på sosioøkonomisk gruppe vil trolig trygdede kunne få sterkere økning, mens oppgangen i kjøpekraft for lønnstakere kan bli noe mindre. Selvstendige ventes å få betydelig reell vekst begge år. Endringen i inntektsfordelingen trekker således i retning av lavere forbruksvekst i 1985. På den annen side har husholdningene etter 1981 hatt en sterk økning i sine beholdninger av fordringer, både likvide og ikke likvide, noe som innebærer at det i alle fall er et potensiale for fall i spareraten. Etter en samlet vurdering legger Norges Bank til grunn at spareraten vil falle noe og medvirke til en konsumøkning på 2–2<sup>1/2</sup>% i 1985.

Fig. 8b. Bygg under arbeid





*Investeringssetterspørsel.* Etter flere års kraftig nedgang vil industriinvesteringene øke igjen både i 1984 og 1985. Investeringsundersøkelsen for fjerde kvartal anslår en verdiøkning i 1984 på 14%, noe som vil gi i underkant av 10% volumvekst. Oppgangen må blant annet ses i lys av det svært lave utgangsnivået. Økningen er sterkt konsentrert om kraftintensive, råvareorienterte eksportbedrifter. Utenom produksjon av metaller og treforedling antyder undersøkelsen således bare 2% verdiøkning. Den sterke konsentrasjonen om utekonkurrerende industri og usikkerheten knyttet til internasjonal økonomi, gjør investeringsanslag for 1985 særlig usikre. Norges Bank regner med en volumvekst i industriinvesteringene på mellom 10 og 15%.

Igangsettingen av nye boliger (sesongkorrigert) har vært stabil de siste måneder på et noe høyere nivå enn i årets første måneder. For hele året blir igangsettingen om lag 27000. Tiltakene i høst (økte lånerammer og forlenget avdragstid i Husbanken) kan bidra til økt igangsetting i 1985. Gjennomsnittsåret pr. bolig ventes å øke også i det nærmeste år. Men en større husbankfinansiert andel av boligbyggingen vil trolig føre til at økningen blir mindre (på grunn av arealrestriksjonene i Husbanken). Etter en nedgang i boliginvesteringene på anslagsvis 5% i 1984 ventes en vekst på opp til 5% i 1985.

Igangsettingen av andre bygg enn boliger ser ut til å øke med over 8% i 1984. Den positive utviklingen for industribygg fortsetter, og gir en klar indikasjon på at industriinvesteringene også omfatter kapasitetsutvidelser.

*Produksjonsutvikling.* Produksjonen av olje og gass øker ca. 10% fra 1983 til 1984. Etter nedgangen i sommer (rutinemessig vedlikehold og produksjonsstans pga. streik) har produksjonen som ventet tatt seg kraftig opp, og var i oktober på høyde med nivået ved årsskiftet. Det er særlig Statfjord, men også Frigg- og Valhallfeltene som bidrar til veksten. Nedtrapningen på Ekofisk gjør at regjeringen nå venter en svak produksjonsnedgang på norsk sokkel i 1985. Statfjord C skal imidlertid

Fig. 9. Produksjon i industri og kraftforsyning

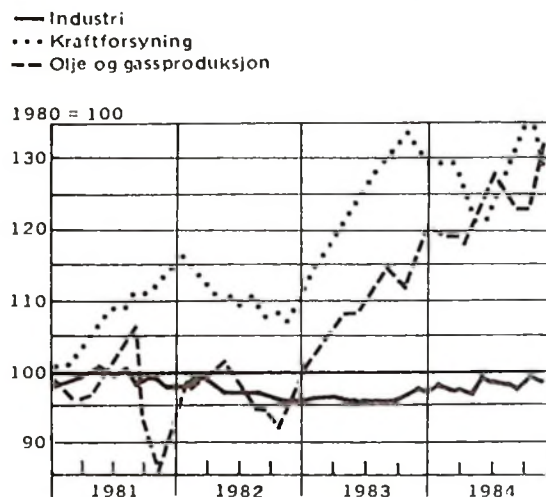


Fig. 9b. Industri

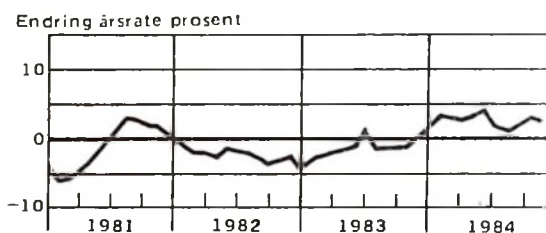
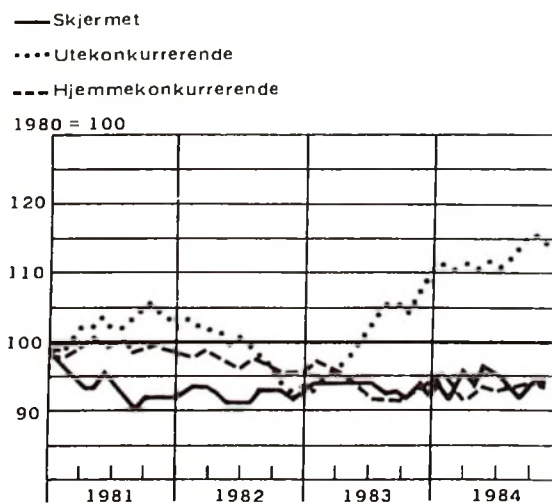


Fig. 9c. Industri og tradisjonell bergverksdrift





starte produksjonen i løpet av året, og en like vellykket igangsetting her som på Statfjord B, kan gi en mer positiv utvikling.

Produksjonsindeksen for industrien fortsetter den ujevne utviklingen fra måned til måned. Basert på årets ti første måneder ligger det imidlertid an til økning i industriproduksjonen på om lag 2% etter nedgang hvert år siden 1979. Hovedårsaken er vekst i utekonkurrerende industri. Konjunkturoppgangen ute har bare i mindre grad spredd seg til de øvrige produksjonssektorene, noe som kan ha sammenheng med det høye kostnadsnivået og strukturelle problemer. Således blir hjemmekonkurrerende industriproduksjon om lag uendret, samtidig som importen av tradisjonelle varer ser ut til å øke med 14%. For skjermet industri ligger det an til bare svak vekst. Da total BNP antas å øke nærmere 4% i 1984, vil industriens andel dermed reduseres ytterligere fra det rekordlave nivået på 13,7% i 1983.

For 1985 ventes ingen videre økning i utekonkurrerende industri, både som følge av kapasitetsproblemer og på grunn av svakere utenlandsetterspørsel. Impulsene fra etterspørselen antas å vris fra utlandet til innenlandske komponenter. Men på grunn av forventet tap av markedsandeler også i 1985, ventes industriproduksjonen å øke med bare 1–2%.

*Arbeidsmarkedet.* Registrert ledighet (sesongkorrigert) har falt med over 10 000 siden august og var ved utgangen av november 60 090, eller 3% av arbeidsstyrken. For første gang på over 4 år er den nå lavere enn samme måned året før. Nedgangen i ledigheten kan bare delvis forklares av opptrappingen av arbeidsmarkedstiltakene. Tiltakene omfatter nå trolig mer enn 40 000, men også summen av registrerte ledige og personer sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak (sesongkorrigert) har falt den siste tiden og er nå ca. 97 000, mot 105 000 ved toppnivået i februar.

Ifølge arbeidskraftundersøkelsen (AKU) har antall utførte timeverk økt, mens både arbeidsstyrken og sysselsettingen (sesongkor-

Fig. 10. Arbeidsmarkedet

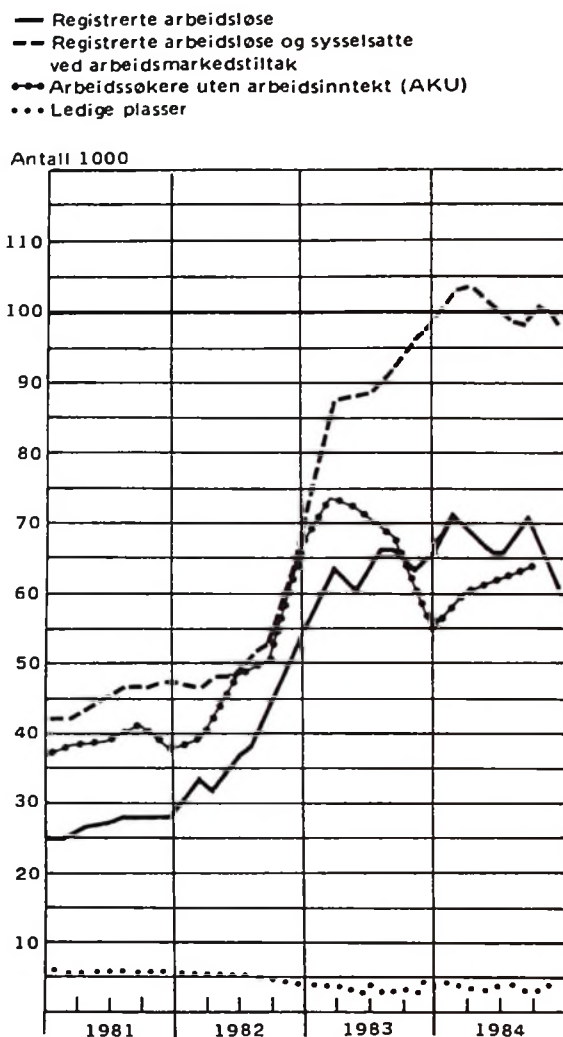
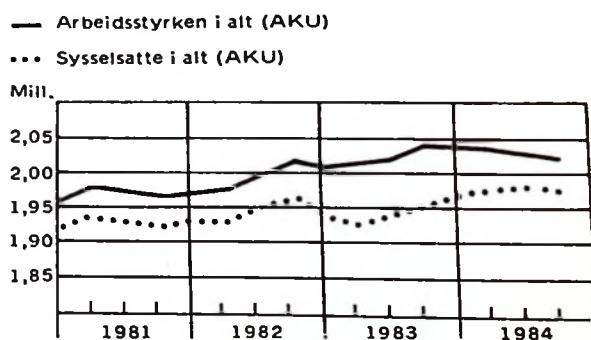


Fig. 10b. Arbeidsstyrke og sysselsetting



rigert), målt i personer, har gått noe ned i annet og tredje kvartal etter en relativt sterk vekst gjennom 1983. I årets tre første kvartaler var arbeidsstyrken i gjennomsnitt 8700 høyere enn i samme periode i 1983, mens fremskrivninger har anslått en årlig vekst på 20–30 000 pr. år de nærmeste årene. Nedgangen i sysselsettingen (målt i personer) gjelder særlig kvinner og ansatte i offentlig, sosial og privat tjenesteyting, noe som forklarer det reduserte omfang av deltidsarbeid. AKU er imidlertid beheftet med betydelig usikkerhet. Det er derfor for tidlig å si om tendensen beskrevet over, er et resultat av tilfeldige utslag eller innebærer en ny utvikling på arbeidsmarkedet, med nedgang i yrkesfrekvensen og reduksjon i deltidsarbeid.

En venter økt etterspørsel etter arbeidskraft i 1985. Sysselsettingsveksten vil finne sted innen offentlig sektor, men også innen privat sektor på grunn av den forventede veksten i private investeringer og konsum. Isolert sett taler den økte etterspørselen etter arbeidskraft for en viss nedgang i den registrerte ledigheten. Utviklingen i ledigheten er imidlertid svært påvirket av omfanget og utformingen av arbeidsmarkedstiltakene, omfanget av deltidsarbeid, meldetilbøyelighet og tilgangen av arbeidskraft. Arbeidsmarkedstiltakene trappes vanligvis noe ned ved årsskiftet og i sommermånedene på grunn av institusjonelle forhold. Med det store omfang de nå har, vil dette sterkt påvirke utviklingen i tallet på registrerte ledige gjennom året. Januartallet for registrerte ledige vil spesielt være influert av dette forhold.

*Pris- og kostnadsutviklingen.* Konsumprisøkningen, målt som endring fra samme måned året før, har holdt seg ganske stabil i annet halvår, og kom ned i 6,0% i november 1984. Vekstraten i de fleste delindekser endrer seg også lite. Den ligger imidlertid fortsatt høyere for norskproduserte varer lite påvirket av verdensmarkedet (7,1%) enn for norskproduserte varer påvirket av verdensmarkedet (6,3%) og for importerte konsumvarer (5,4%).

Fig. 11. Priser

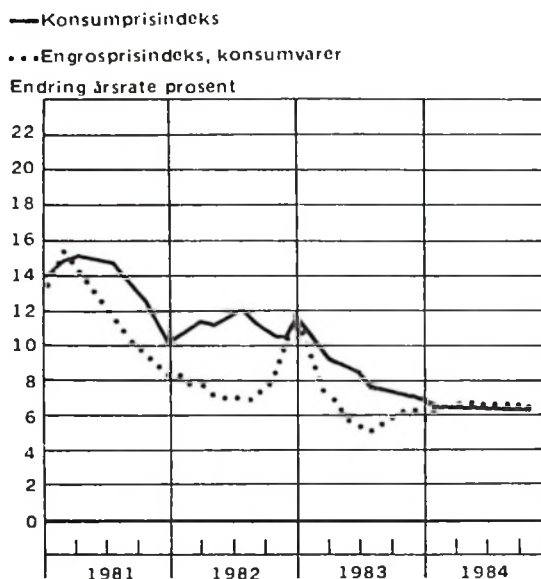


Fig. 11b. Konsumpriser etter leveringssektorer

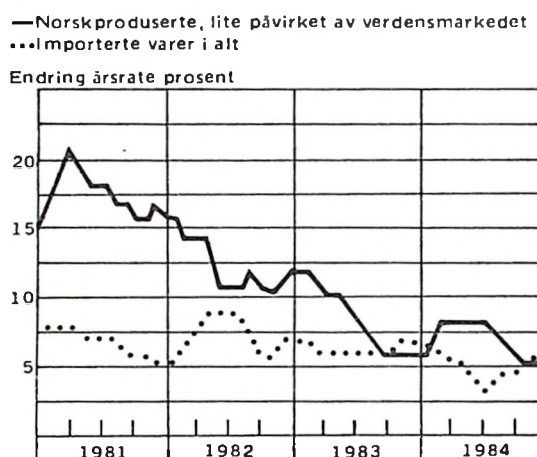
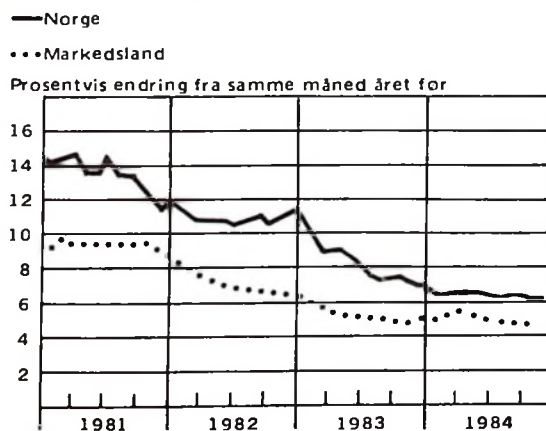


Fig. 11c. Konsumprisene



Med samme prosentvise prisendring fra november til desember som året før, blir gjennomsnittlig økning fra 1983 til 1984 på 6,3%. Overhenget inn i 1985 er i så fall 2,2%, eller 0,3 prosentpoeng lavere enn inn i 1984. Er gjennomsnittlig konsumprisvekst på 5 1/2–6% i 1985 skulle da være innen rekkevidde.

Veid med landenes andel i norsk import vil effektiv valutakurs depresierte vel 2% både i 1984 og 1985, så sant kursnivået i november blir gjeldene resten av tidsperioden. Isolert sett skulle svekkelsen av valutakursen bidra med om lag 3/4% til prisveksten i 1985. Anslaget for utviklingen i konsumprisene bygger derfor på at prisstigningen i utlandet går ytterligere ned, at veksten i offentlig fastsatte priser blir moderat og at lønnsveksten blir lavere enn i 1984. Utviklingen i driftsmarginene representerer et usikkerhetsmoment.

For et gjennomsnitt av våre markedsland (valutakurvvektet) ventes inflasjonsraten å gå ned fra 5% i 1984 til 4 1/4% i 1985. Forskjellen i prisstigningstakt mellom Norge og våre viktigste handelspartnere, som har blitt merkbart mindre de siste årene, kan altså igjen komme til å øke.

Timelønnen for arbeidere i norsk industri lå i årets tre første kvartaler 8% høyere enn i samme tidsrom i 1983. Lønnsglidningen dempes merkbart mindre enn det som var forutsatt ved vårens inntektsoppgjør. Den var etter foreløpige beregninger kommet ned i underkant av 5 1/2% i tredje kvartal. Størrelsen på tariff tilleggene vedrørende forskjellige ulempetillegg, ansiennitetstillegg og lignende har også blitt noe høyere enn antatt. Gjennomsnittlig timekostnadsvekst fra 1983 til 1984 anslås derfor nå til 7 3/4–8%, mens økningen hos våre markedsland bare ventes å bli om lag 6%. I tillegg vil produktiviteten trolig øke vel 1 1/4 prosentpoeng mer i markedslandene. Relative lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE), målt i nasjonale valutaer, vil dermed forverres. Med en beregningsmessig forutsetning om uendrede valutakurser fra november 1984 og ut 1985 depresierte effektiv valutakurs (kurvvektet) gjennomsnittlig 2% i 1984 og vel 2% i 1985. For-

Fig. 12. Timelønn i industrien

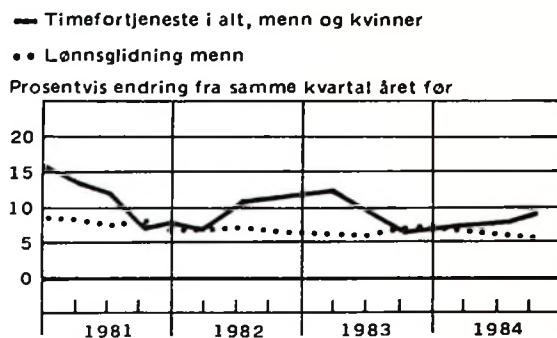


Fig. 13. Utviklingen i norske eksportmarkeder

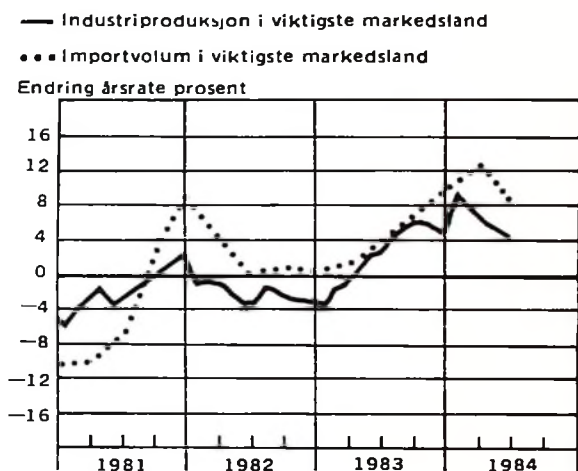
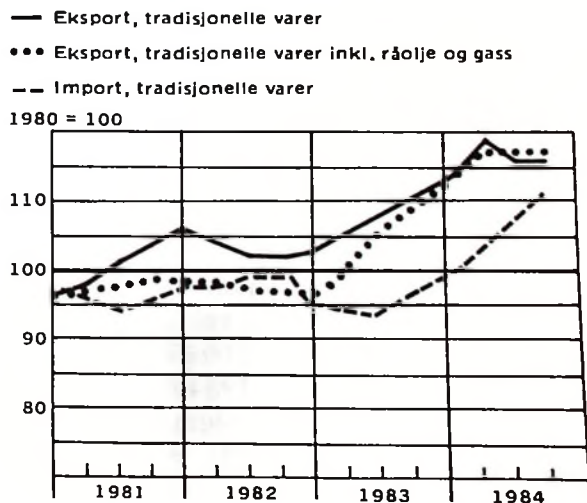


Fig. 14. Eksport og import, volum





verringen i relative arbeidskostnader, regnet i felles valuta, begrenses således til 1% for 1984.

For 1985 anslås LPE-økningen hos våre markedsland til snaut 2%. På grunn av valutakurstiltakene i 1984 tilsvares dette omkring 4% målt i norsk valuta. Produktivitsveksten i norsk industri anslås til 2% fra 1984 til 1985. Økningen i lønnskostnadene i norsk industri må derfor bli atskillig lavere enn i 1984 hvis ny forverring i relative arbeidskostnader skal unngås gjennom 1985. For utviklingen gjennom 1985 vil nemlig valutakurstiltakene i 1984 ikke ha noen effekt. Lønnsveksten fra fjerde kvartal 1984 til fjerde kvartal 1985 må dermed begrenses til 4–5% hvis en i siste halvdel av 1980-årene skal bryte den trendmessige forverring av konkurranseevnen som en har hatt i en rekke år nå.

*Utenriksøkonomi.* Eksportvolumet av tradisjonelle varer tok seg opp igjen i tredje kvartal etter nedgangen i annet kvartal. Hittil i 1984 er volumet 6,3% høyere enn i samme periode året før. Dette er noe svakere enn Norges Banks anslag i vår, men oppveies av høyere prisvekst. Verdiøkningen i årets elleve første måneder er 18,2% i forhold til året før. (Tar en også med varer utenom handelsstatistikken, vil eksportverdien øke noe mindre.) Importvolumet flatet ut i tredje kvartal etter en markert økning i første halvår. Hittil er volumet 13,2% høyere enn året før. På importsiden er volumøkningen sterkere og prisveksten svakere enn forventet, samtidig som verdistigningen i årets elleve første måneder på 18,9% er i overkant i forhold til Norges Banks tidligere anslag for 1984. Det må i denne forbindelse påpekes at det knytter seg stor usikkerhet til Byråets oppsplitting av verditallene på pris og volum for det paserte år.

På grunn av varesammensetningen og svakere markedsvekst antas veksten i eksportvolumet (inkludert varer utenom handelsstatistikken) å avta fra 6% i 1984 til om lag 4% i 1985. Økningen i importvolumet ventes samtidig å avta fra 14% til 5%. Bytteforholdet antas å holde seg uendret i 1985 etter en bed-

Fig. 15. Oljeprisutvikling

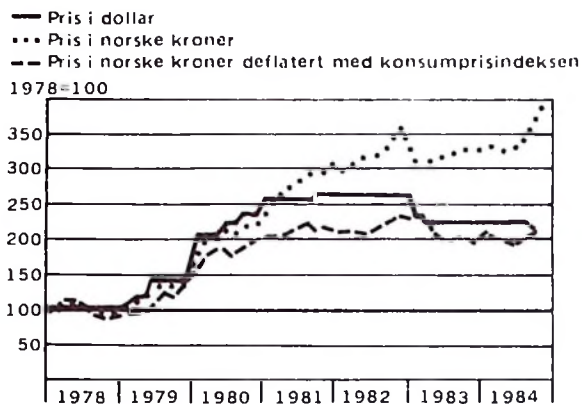
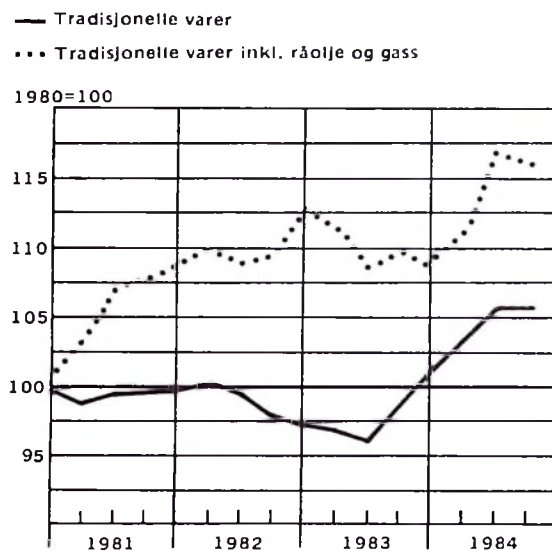


Fig. 16. Bytteforholdet



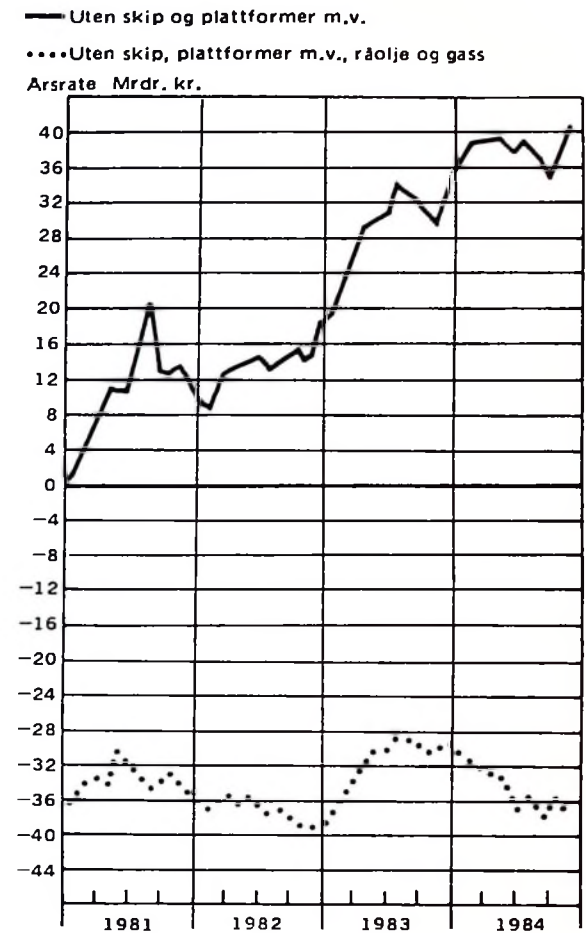
ring på 5<sup>3</sup>/<sub>4</sub>% i 1984. Underskuddet på tradisjonell varebalanse anslås etter dette til 39 milliarder kroner i 1985, eller 7 milliarder høyere enn i 1984. Eksportverdien av olje og gass er for 1984 beregnet å komme opp i 78 milliarder kroner og ventes å bli på om lag samme nivå i 1985. Dette anslaget bygger blant annet på en uendret dollarkurs fra 1984 til 1985 på vel 8 kroner. Underskuddet på rente- og stønadsbalansen anslås til 15 milliarder kroner, som er en nedgang på 1 milliard kroner i forhold til 1984. Driftsbalanseoverskuddet i 1984 anslås til om lag 25 milliarder kroner, og antas å gå ned til snaut 20 milliarder i



1985. Som vanlig knytter det seg imidlertid en betydelig usikkerhet til kursutviklingen for dollar. Hvis dollarkursen holder seg på samme høye nivå som i annet halvår 1984 (8,50), vil overskuddet øke med vel 4 milliarder kroner. Hvis derimot dollarkursen for eksempel synker til 7,50, vil overskuddet synke med et tilsvarende beløp. For øvrig bygger anslagene på en eksportpris på olje på snaut 29 dollar pr. fat. Spotprisen på olje er imidlertid for tiden lavere. En ser derfor ikke bort fra en viss prisnedgang på olje, noe som i så fall vil redusere overskuddet på driftsbalansen.

Oslo, 17. desember 1984

Fig. 17. Varebalansen



# Kredittoversikt

Rentekontrollen pr. utgangen av 1983 viste at et stort antall banker hadde overskredet renteerklæringens rammer. Det ble derfor bebudet en ny kontroll av forretnings- og sparebankenes utlånsrenter pr. utgangen av august 1984. Resultatet av denne kontrollen forelig-

ger nå, og viser at et betydelig antall banker lå over det øvre rentenivå på 12,6% p.a. for kort-siktige og 12,0% p.a. for mellomlange og langsiktige utlån som renteerklæringen forutsetter.

Teksttabell 1. Bidrag til vekst i publikums likviditet<sup>1)</sup> etter kilde<sup>2)</sup>  
(Korrigert for oljeskatter og kapitaltilførsel til Statoil m.v.)

	Regnskapstall		Tall for 1984			
	1982	1983	Revidert nasjonalbudsjett	Nasjonalbudsjett 1985	Oktober 1983-oktober 1984	
	Prosent		Prosent		Prosent	Mrd.kr.
Likviditetstilførsel fra						
A. Sentralmyndighetene	9,7	8,4	9,6	8,5	7,8	17,4
Ved inntektsunderskudd	5,1	6,5	7,7	7,3	7,7	17,1
Ved lånetransaksjoner	4,6	1,9	1,9	1,2	0,1	0,3
B. Private banker, obligasjonsmarkedet m.v.	8,5	7,0	7,5	9,5	9,8	21,6
Innenlandsk likviditetstilførsel (A+B)	18,2	15,4	17,1	18,0	17,6	39,0
Publikums netto valutasalg til private banker <sup>3)</sup>	-7,7	-6,1	-6,8	-6,1	-2,8	-6,1
Tilvekst i publikums likviditet	10,5	9,3	10,3	11,9	14,8	32,9
<i>Memorandumposter:</i>	Mrd. kroner		Mrd. kroner			
Innenlandsk likviditetstilførsel	34,6	32,5	39,2	41,5		39,0
Statens lån til Statoil	0,5	2,3	11,4	11,4		6,7
Bankenes kronelån til oljesektoren	0,7	1,6	..	..		-0,4
Valutalån med lisens	3,8	2,5	..	..		1,6

<sup>1)</sup> Publikums likviditet omfatter beholdninger av sedler og mynt, innskudd i private og offentlige banker (unntatt sparing med skattefradrag) og ubenyttede kassekreditter og byggelån.

<sup>2)</sup> Prosenttallene fremkommer ved å dividere tilførselen fra de enkelte kilder på samlet likviditetsbeholdning (pengemengden) ved årets inngang.

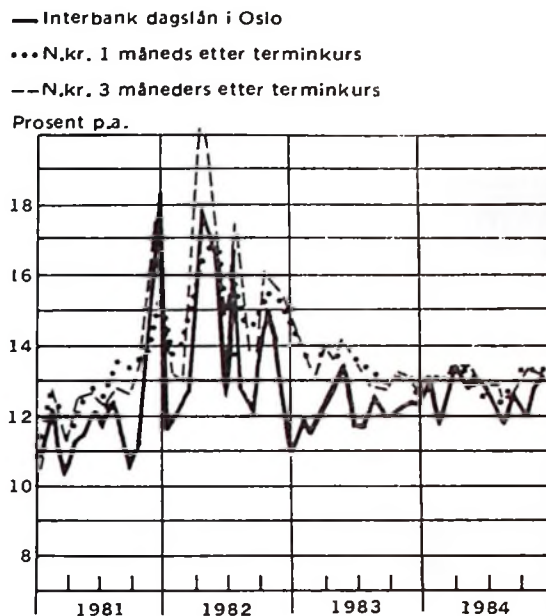
<sup>3)</sup> Inklusiv valutalån med lisens fra forretnings- og sparebanker, statens lån til Statoil og bankenes kronelån til oljesektoren.

Beregningene viser at det gjennomsnittlige kortsiktige rentenivået ved utgangen av august var 12,7% p.a. i forretningsbankene og 12,8% p.a. i sparebankene. Dette innebærer en nedgang på henholdsvis 0,5 og 0,3 prosentenheter sammenlignet med den reviderte rentekontrollen for utgangen av 1983. Rentnivået for mellomlange og langsiktige lån lå i forretningsbankene på 12,2% p.a., en nedgang på 0,4 prosentenheter fra årsskiftet 1983/84. Tilsvarende rentesats i sparebankene var 12,4% p.a., mot 12,6% p.a. ved den reviderte rentekontrollen.

Ved rentekontrollen skal alle rente- og provisjonssatser være omregnet til halvårlig forskuddsrente. Ved augustkontrollen ble renter og provisjonssatser omregnet hver for seg, mens en ved den reviderte kontrollen for utgangen av 1983 omregnet sum av renter og provisjoner. Med samme nominelle satser vil den første metoden gi et noe lavere nivå enn den andre. Dette betyr at rentenedgangen for kortsiktige lån er noe undervurdert. Det bør videre understrekes at slik renteerklæringen i dag er utformet, vil kontrollopplegget medføre at det er en viss usikkerhet knyttet til beregningene.

Basert på innsendte oppgaver fra bankene, viser beregningene at en tredjedel av forretningsbankene ved utgangen av august hadde et høyere kortsiktig rentenivå enn finansministerens renteerklæring forutsetter. Disse bankene stod for 16% av forretningsbankenes kortsiktige utlån. I vel halvparten av forretningsbankene lå det mellomlange og langsiktige rentenivå over erklæringens satser, og disse bankene stod for 48% av de mellomlange og langsiktige utlån. Halvparten av sparebankene hadde et høyere kortsiktig rentenivå enn erklæringen tilsier, mens to tredjedeler hadde et rentenivå på mellomlange og lange utlån som lå over erklæringens rammer. De sparebanker som lå over det forutsatte rentenivå for kortsiktige og mellomlange/langsiktige utlån, stod for henholdsvis 52% og 81% av utlånene.

Fig.1. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt



På bakgrunn av resultatet av rentekontrollen ba Finansdepartementet i brev av 29. november 1984 Norges Bank om å tilskrive de banker som hadde overskredet renteerklæringen, med anmodning om senest innen 14 dager å gi skriftlig beskjed om hvilke konkrete reduksjoner i rentesatser en ville gjennomføre for å bringe rentenivået i samsvar med de forutsatte rammer. Det ble videre pekt på muligheten for å bruke kredittloven for å styre bankenes utlånsrenter.

Norges Bank har i brev til Finansdepartementet påpekt at dersom det nåværende system med renteerklæringer skal fortsette, bør en ha lovhjemmel for renteregulering i den form man benytter i dag. Samtidig bør en få hensiktsmessige reaksjonsformer overfor de banker som overskrider regulerings satser. Likevel vil det fortsatt knytte seg en rekke svakheter til rentekontrollen. Norges Bank er derfor i tvil om rentekontrollen, selv med endringer, vil gi resultater som står i rimelig forhold til de ressurser som settes inn ved kontrollarbeidet.

Det vil som vanlig bli foretatt en ny kontroll av forretnings- og sparebankenes utlånsrenter ved utgangen av desember.

Figur 2 viser hvordan *sesongkorrigert innenlandsk likviditetstilførsel* og *sesongkorrigert pengemengdevekst* har utviklet seg fra måned til måned sammenliknet med veiledende tall, basert på anslagene i nasjonalbudsjettet for 1985. Bidraget fra innenlandske kilder til pengemengdeveksten var der satt til 18,0%, eller 0,9 prosentenheter høyere enn i revidert nasjonalbudsjett. I salderingsproposisjonen er anslaget hevet til 18,1%. Anslaget for veksten i pengemengden totalt er tilsvarende økt fra 10,3% i det opprinnelige opplegg til 11,9% i Nasjonalbudsjett 1985. I salderingsproposisjonen er dette anslaget hevet ytterligere til 12,8%.

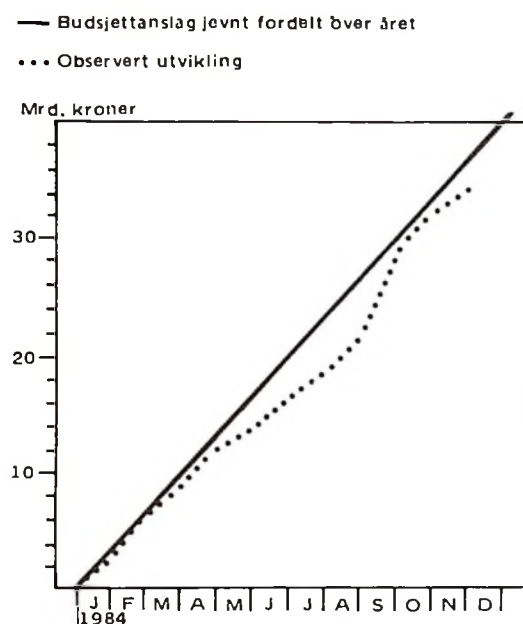
Sesongkorrigerede tall for månedene januar-november viser at innenlandsk likviditetstilførsel i denne perioden var i underkant av hva en jevn fordeling av årsanslaget skulle tilsi. Pengemengden vokste derimot i årets elleve første måneder raskere enn lagt til grunn i nasjonalbudsjettet og salderingsproposisjonen.

Teksttabell 2 viser sammensetningen av kreditttilførselen til private og kommuner. Det har så langt vært en meget sterk *utlånsvækst fra forretnings- og sparebankene*. I første halvår kan noe av den kraftige utlånsøkningen tilskrives tilbakeføring av lån som i reguleringsperioden høsten 1983 (med direkte regulering etter kredittlovens §8) var gitt på annen måte. Utlånsøkningen har imidlertid også vært sterk de senere måneder, slik at bankenes utlån ligger klart over de oppjusterte anslagene for 1984 i Nasjonalbudsjett 1985 (jfr. figur 3). Ser en derimot 1983 og 1984 under ett, får en inntrykk av langt jevnere utlånsstigning, men med et midlertidig avbrudd mot slutten av 1983 som følge av §8-reguleringen. Også i et slikt perspektiv kan det imidlertid spores en sterkere utlånsvækst gjennom de siste månedene, noe som samsvarer bra med den konjunkturutviklingen som det er gjort rede for foran.

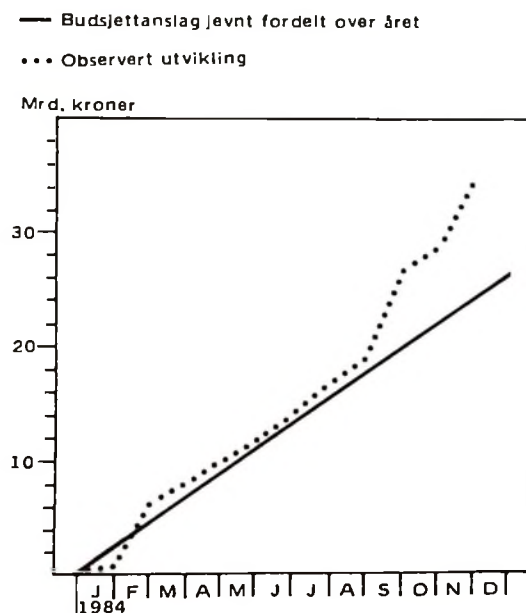
Sesongkorrigerede tall for perioden januar-august viser at sammenliknet med 1983 er det for 1984 en svakere utvikling i andelen av utlånsvæksten til lønnstakere.

Fig. 2. Kumulerte sesongkorrigerede tall fra årsskiftet

a) Innenlandsk likviditetstilførsel



b) Økning i publikums likviditet





Teksttabell 2. Sammensetningen av den innenlandske kredittilførsel til private og kommuner.  
(Mill. kroner)

	1982	1983	1.-3. kvartal		3.kv.83-	Tall for 1984	
			1983	1984	3.kv.84	Rev. nasj.- budsj. 1984	Nasj.- budsj. 1985
Innenlandsk kredittilførsel	38.710	41.180	29.110	42.570	54.640	41.275	51.909
Forretnings- og sparebanker	12.105	13.734	12.115	24.326	25.945	17.000	25.000
Forretningsbanker <sup>1)</sup>	6.184	6.672	7.144	12.922	12.054	8.350	} 23.700
Sparebanker <sup>1)</sup>	5.011	6.060	4.258	10.422	12.213	7.150	
Spesialkvote <sup>1)</sup>	910	1.002	713	982	1.658	1.500	
Statsbanker	6.706	7.197	5.382	5.426	7.241	7.692	7.692
Private finansieringsselskaper	2.675	2.539	1.692	1.503	2.350	2.000	2.200
Skadeforsikring	481	531	649	214	96	500	500
Livsforsikring, pensjonskasser m.v.	2.735	4.520	2.659	3.570	5.431	3.100	5.200
Obligasjonsmarkedet	3.822	3.200	} 4.098	} 3.762	} 9.001	} 8.050	} 7.750
Kredittforetak <sup>2)</sup>	5.450	6.137					
Aksjemarkedet <sup>2)</sup>	1.908	2.325	1.837	3.000	3.488	2.800	3.300
Annen kredittilførsel	2.828	997	678	-69	250	133	267

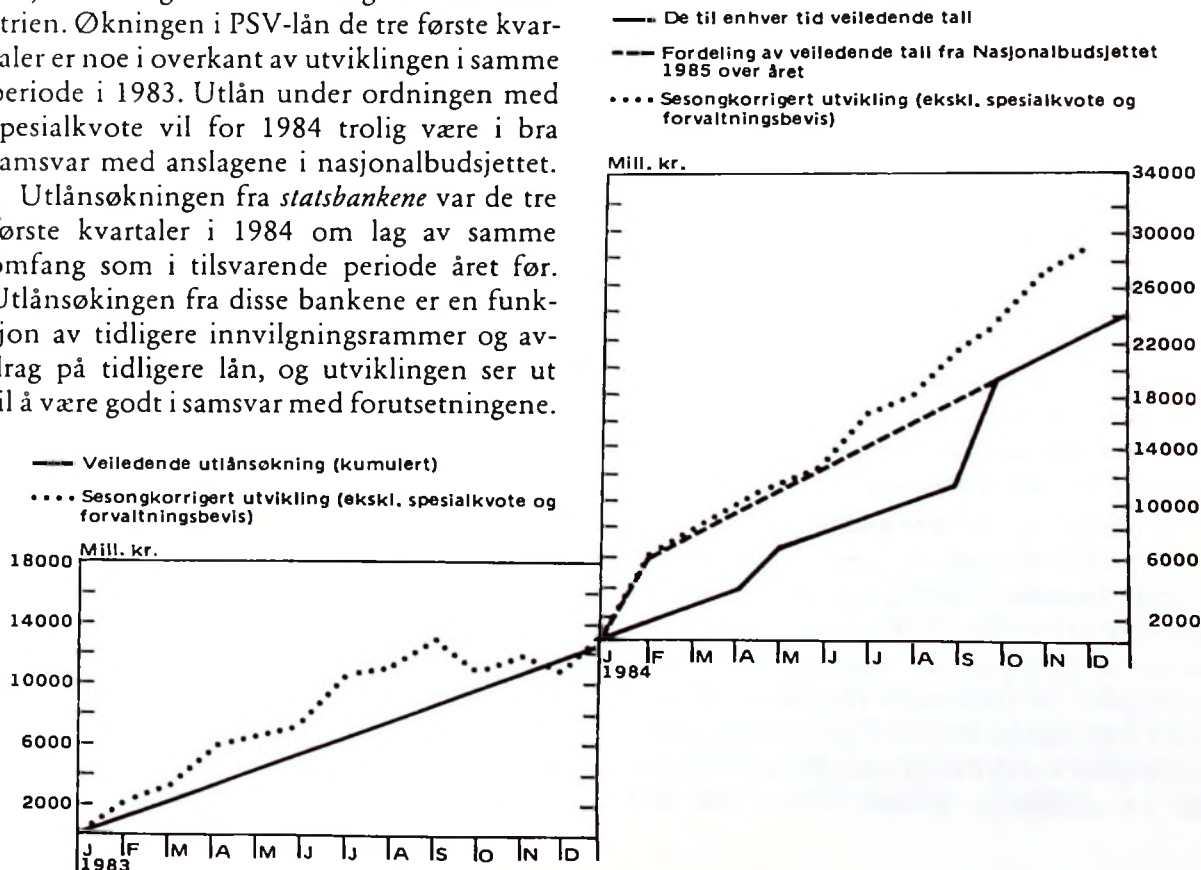
<sup>1)</sup> F.o.m. jan. 1984: ny definisjon av ordinære utlån og spesialkvote.

<sup>2)</sup> Tall for 3. kvartal 1984 er basert på anslag i Norges Bank.

Bankenes utlån under spesialkvoten omfatter fra og med januar 1984 boliglån på spesielle vilkår (PSV-lån) og statsgaranterte miljøvern- og effektiviseringslån til industrien. Økningen i PSV-lån de tre første kvartaler er noe i overkant av utviklingen i samme periode i 1983. Utlån under ordningen med spesialkvote vil for 1984 trolig være i bra samsvar med anslagene i nasjonalbudsjettet.

Utlånsøkningen fra statsbankene var de tre første kvartaler i 1984 om lag av samme omfang som i tilsvarende periode året før. Utlånsøkningen fra disse bankene er en funksjon av tidligere innvilgningsrammer og avdrag på tidligere lån, og utviklingen ser ut til å være godt i samsvar med forutsetningene.

Fig. 3. Forretnings- og sparebankenes samlede utlånsøkning i 1983 og 1984



Alle utlån fra *de private finansieringsselskapene* var underlagt regulering i første halvår i 1984. Fra 1. juli ble den direkte reguleringen av factoring og leasing opphevet, og fra 1. september har sør-norske selskaper vært pålagt et primærreservekrav på 7% av utlån gitt i slike former. Rammen for øvrige utlån som fortsatt er underlagt regulering, er 250 mill. kroner. Tall for utgangen av første halvår viser at finansieringsselskapenes utlån da var godt i samsvar med de tillatte utlånsrammer. Utlånsveksten fra opphevelsen av reguleringen til utgangen av 3. kvartal var nær 1,3 milliarder kroner, av dette om lag 1,2 milliarder kroner i utlån i form av factoring og leasing. Mye tyder på at utlånsveksten for 1984 vil bli større enn forutsatt.

Utlånsveksten fra *skadeforsikringsselskapene* er beskjedent. Skadeforsikringsselskapene er underlagt direkte regulering med en ramme på 500 mill. kroner for 1984.

Utlånsøkningen for *livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og -fond* var stor de tre første kvartaler i det passerte år, noe som blant annet er et resultat av stor tilgang på midler i selskapene. I nasjonalbudsjettet for 1985 blir selskapenes utlånsvekst for 1984 år anslått til 5,2 milliarder kroner.

Anslaget for kreditttilførselen i 1984 over *obligasjonsmarkedet* og ved *de private kredittforetak* er i Nasjonalbudsjett 1985 redusert med 300 mill. kroner til 7750 mill. kroner. Kreditttilførselen fra disse kildene var noe høyere de tre første kvartaler enn i samme periode i 1983. De obligasjonslån som har vært lagt ut de siste måneder har stort sett hatt pålydende rente i intervallet 12–12<sup>3</sup>/<sub>4</sub>% p.a., avhengig av løpetid og vilkår forøvrig.

I slutten av oktober gikk Norges Bank ut med tilbud om salg fra egen beholdning av *statens femårslån* som ble lagt ut i februar. Salget foregikk til kurs 100<sup>3</sup>/<sub>8</sub>, som impliserer en rente på 12% p.a., det samme som ved siste utleggelse av femårslån. Det ble i alt solgt for 1,9 milliarder kroner. Fram til utgangen av november var det solgt statsobligasjoner for i alt 14 milliarder kroner, herav 500 mill.

kroner i premieobligasjoner og 680 mill. kroner i spareobligasjoner.

Fra begynnelsen av oktober til midten av november kjøpte utlendinger obligasjoner i annenhåndsmarkedet for betydelige beløp. Interessen var hovedsakelig konsentrert om stats- og statsgaranterte lån med gjenstående løpetid under fem år. Dette førte til et press oppover på kursene på slike lån. Da det ble innført forbud for utlendinger mot å kjøpe norske obligasjoner fra 15. november, falt kursnivået noe. For øvrig har forholdene på annenhåndsmarkedet vært relativt rolige de seneste måneder.

Volumet av *aksjeemisjoner* har vært høyt de tre første kvartaler i 1984. Mens kursindeksen viste en fallende tendens i juni og juli, var det en viss stigning i august, mens det igjen var fallende tendens i september. I oktober, november og hittil i desember har indeksen i hovedsak ligget i området 230–240 (1.1.1983=100). Etter at omsetningen falt utover høsten, steg den igjen til rekordhøyde i begynnelsen av november.

Den registrerte *innenlandske kreditttilførselen* var om lag 43,2 milliarder kroner de tre første kvartaler i 1984. Dette er ca. 14,1 milliarder kroner mer enn i tilsvarende periode året før. Differansen kan i første rekke tilskrives økte utlån fra forretnings- og sparebankene. Således synes den innenlandske kreditttilførselen i år å bli større enn anslått i det opprinnelige kredittopplegget, og også noe i overkant av anslagene fra nasjonalbudsjett 1985.

*Registrerte garantier* for utestående markedslån lå ved utgangen av september på 10,0 milliarder kroner dvs. 0,8 milliarder kroner under nivået ved utgangen av 1983. Meglerne oppgir å ha formidlet lån *med* og *uten garanti* for 9,9 milliarder kroner ved utgangen av september, mens tilsvarende tall var 10,3 milliarder kroner ved utgangen av 1983. Anslag i Norges Bank tyder på at andelen av totale markedslån som blir gitt uten garantier har steget gjennom 1984. Totalt sett tyder tallene på at etterspørselen etter markedslån har blitt redusert som følge av den avvikling av direkte

reguleringer som har funnet sted i kredittmarkedet.

I første halvdel av oktober fant det store skatteinnbetalinger til det offentlige. Innbetaling av terminskatt på olje beløp seg til 14,7 milliarder kroner. For å unngå en for stram likviditetssituasjon var det lagt opp til at bankene skulle tilføres likviditet ved oppløsning av valutakontrakter og forfall av markedspapirer. Således ble bankene i løpet av måneden tilført likviditet for 5 milliarder kroner ved oppløsning av tidligere avtaler. Dessuten ble det ved spotintervensjoner foretatt av kurshensyn, tilført 1,8 milliarder kroner. Det aller meste av denne tilførselen kom i første halvdel av måneden.

Sammen med en relativt stor tilførsel fra det offentlige, bidrog dette til en rommelig likviditetssituasjon. For å holde *pengemarkedsrentene* i det ønskede intervall var det nødvendig å inndra likviditet. I midten av oktober ble det trukket inn likviditet for knapt 1 milliard kroner ved nye swapavtaler. Dessuten ble det 19. oktober lagt ut to markedspapirer med løpetid 36 og 64 dager og rente henholdsvis 13,39% og 13,46%. Det ble i alt solgt for knapt 3,5 milliarder kroner, av dette 2,7 milliarder kroner i papiret med forfall i slutten av desember.

Utover i november medførte tilførsel fra det offentlige og oppløsning av tidligere avtaler at det ble en relativt rommelig likviditet. Det ble derfor inndratt likviditet ved nye swap-avtaler.

Norges Bank har i brev til Finansdepartementet av 22. oktober 1984 gitt en vurdering av finans- og kredittpolitikken for 1985. I brevet påpekes det blant annet at når en, som i Norge, fører en ekspansiv finanspolitikk, må dette kompenseres med en strammere penge- og kredittpolitikk enn hva som ellers ville vært nødvendig. Sammen med skattesystemets behandling av renteinntekter og renteutgifter har dette resultert i et høyt nominelt rentenivå før skatt. En strammere finanspolitikk, som kunne gi rom for større kredittilførsel, ville lettere kunne skape grunnlag for en markedsmessig rentenedgang uten at

likviditetsveksten ble sterkere enn ønskelig. I brevet påpekes også at den samlede likviditetsvekst ventes å bli 2<sup>1/2</sup>–3 prosentpoeng høyere enn verdiveksten i nasjonalproduktet for fastlands-Norge. Dette innebærer en fare for at vi etter hvert igjen kan få tiltakende prisstigning.

I nasjonalbudsjettet for 1985 varsles det at plasseringsplikten for bankene skal avvikles fra årsskiftet, og at plasseringsplikten for livsforsikringselskaper skal reduseres til null. Videre skal emisjonsreguleringen for kredittforetakenes utlån til næringsvirksomhet, unnatt lån til jordbruk og fiske oppheves. Det opplyses videre at en søker å legge forholdene til rette for et marked av kortsiktige omsettelige papirer, sertifikater, utstedt av førsteklasses bedrifter, banker, finansieringsselskaper og staten. I salderingsproposisjonen er det nærmere beskrevet hvordan en tenker seg at dette markedet skal fungere. Det vil bli utarbeidet nye emisjonsforskrifter som skal dekke både det langsiktige obligasjonsmarked og det nye sertifikatmarkedet.

Norges Bank har i sitt virkemiddelbrev til Finansdepartementet av 17. desember 1984 gitt sin støtte til disse tiltakene, som innebærer en fortsettelse av arbeidet med avvikling av reguleringer på kredittmarkedet. Dette bidrar til at generell likviditetsstyring på bred basis vil bli viktigere enn for. Framvekst av et sertifikatmarked med omsettelige papirer utstedt både av staten og privat sektor, vil åpne for nye muligheter fra myndighetenes side for å drive effektiv likviditetspåvirkning. Dette reiser spørsmål om hvilken rolle de ulike likviditetspåvirkende virkemidler bør spille i tiden framover. Norges Bank vil i tiden som kommer særlig vurdere den rolle bankenes automatiske låneadgang i Norges Bank og markedspapiret spiller i likviditetsstyringen. En vil imidlertid se an utviklingen av det nye sertifikatmarkedet før en kommer med konkrete utspill.

Det påpekes videre i virkemiddelbrevet at en ved gjennomføringen av penge- og kredittpolitikken bør basere seg på utviklingen i aggregerte målstørrelser. Foruten å legge



hovedvekt på utviklingen i innenlandsk likviditetstilførsel, er det særlig grunn til å følge nøye med i innenlandsk kreditttilførsel. Dersom kreditt- og likviditetstilførselen effektivt skal kunne påvirkes, må rentenivået tillates å være fleksibelt i begge retninger. En altfor stram styring etter kvantumsmål kan imidlertid kreve til dels store og hyppige endringer i rentenivået. Det bør derfor være et visst slingringsmonn for utviklingen i kvantumsstørrelsene i relasjon til måltallene. Virkemiddelbrevet er for øvrig gjengitt i sin helhet i dette nr. av Penger og Kreditt.

I brevet av 22. oktober 1984 pekte Norges Bank på at selv om det ekspansive opplegg kunne slå ut i sterkere reell stigning både for konsum og investeringer enn det som lå i budsjettopplegget, var faren på ny til stede for en etter hvert tiltakende prisstigning. Etter de opplysninger som er lagt fram i salderingsproposisjonen, trer denne problemstilling enda klarere fram. Med mindre den faktiske utvikling i 1985 skulle tilsi at faren for økende prisstigning er redusert, bør en således unngå at likviditets- og kredittutviklingen systematisk ligger over budsjettopplegget.

Oslo, 17. desember 1984



# Valutaoversikt

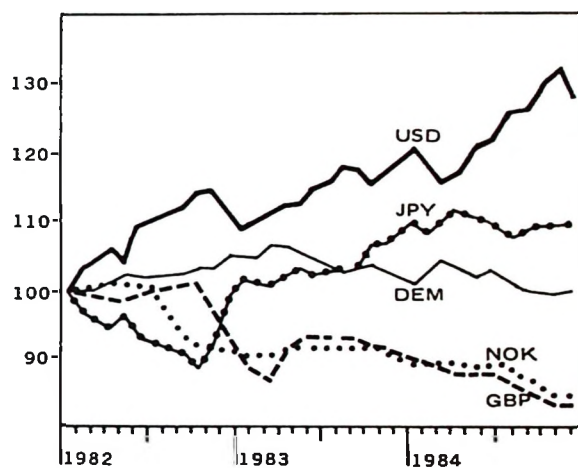
## Utviklingen internasjonalt

Etter en viss nedgang i første kvartal i 1984 har den effektive kurs på amerikanske dollar fortsatt å stige, og den nådde i høst rekordnoteringer overfor en rekke valutaer. Fra midten av oktober ble dollaren svekket i effektive termer, men denne tendensen snudde igjen i andre halvdel av november. Kursutviklingen for dollar har vært preget av sterke kortsiktige fluktasjoner. Dollaroppgangen har vært mest markert i forhold til de europeiske hovedvalutaer, og da spesielt *britiske pund*, mens oppgangen har vært mer moderat overfor *japanske yen*. Kursrelasjonene innen *Det europeiske monetære samarbeid* (EMS) har vært stabile gjennom 1984, etter til dels betydelige svingninger rundt årsskiftet. Den effektive kurs på *tyske mark* og *britiske pund* har vist en fallende tendens siden årsskiftet. Teksttabell 1 og figur 1 gir et bilde av valutakursutviklingen internasjonalt.

Flere motstridende faktorer har virket inn på kursutviklingen for *amerikanske dollar*. USA's underskudd på driftsbalansen overfor

utlandet representerer isolert sett et overskuddstilbud av dollar, og trekker i retning av en lavere dollarkurs. Når dollarkursen til tross for dette har steget, kan det føres tilbake til en overskuddsetterspørsel etter dollar for finansielle transaksjoner. USA har i de senere år hatt et overskudd på kapitalbalansen overfor

Fig. 1. Effektive valutakurser  
(Valutafondets MERM-indeks,  
januar 1982=100)



Teksttabell 1. Valutakurser overfor amerikanske dollar<sup>1)</sup>

	Årsskiftet (31/12-83)	Halvårs- skiftet- (29/06-84)	Oktober (31/10-84)	November (27/11-84)	Desember (11/12-84)	Endring i prosent fra års- skiftet til 11/12-84 <sup>2)</sup>
Tyske mark (DEM)	2,7635	2,7840	3,0320	3,0545	3,0875	+ 11,7
Pund sterling (GBP)	1,4135	1,3522	1,2162	1,2045	1,2035	+ 17,4
Japanske yen (JPY)	233,65	237,0	245,60	245,45	246,80	+ 5,6
Sveitsiske franc (CHF)	2,2272	2,3283	2,4925	2,5208	2,5478	+ 14,4
Franske franc (FRF)	8,4750	8,5425	9,2930	9,3595	9,4590	+ 11,6

<sup>1)</sup> Valutaenhet pr. dollar, med unntak av pund sterling, som er angitt som dollar pr. pund.

<sup>2)</sup> Positive endringstall angir sterkere dollar.

utlandet, og dette innebærer en overskuddsetterspørsel etter dollar, som fører til et appresieringspress. Dette appresieringspresset har gjennomgående mer enn oppveiet virkningen av driftsunderskuddet, og dollarkursen har dermed steget.

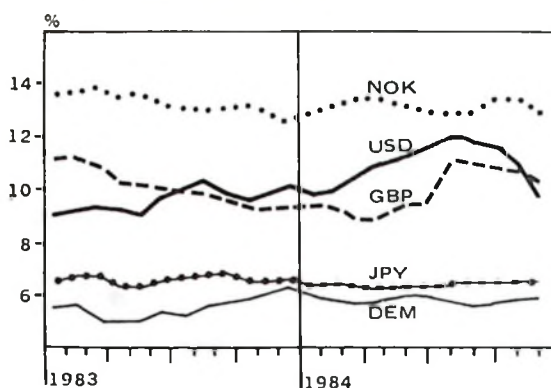
Overskuddet på kapitalbalansen er et resultat av en vedvarende høy kapitalinngang til USA fra utlandet, kombinert med en dempet utgang. Det har vært framsatt ulike forklaringer på hvorfor internasjonale investorer i så stor grad ønsker å holde sine midler i dollarfordringer. Rentedifferansen i favør av dollarplasseringer har her vært en sentral forklaringsfaktor.

Det høye amerikanske rentenivået er et resultat av en sterk etterspørsel etter kapital, blant annet til dekning av det føderale budsjettunderskuddet, kombinert med en stram pengepolitikk. Som følge av en omlegging av pengepolitikken i noe mer ekspansiv retning, og av at den lavere produksjonsveksten har bidratt til å dempe kredittetterspørselen fra privat sektor, har rentedifferansen vist en avtagende tendens i høst. *Endringer* i rentedifferanser antas normalt å ha sterkere innvirkning på finansielle plasseringer — og således på valutakursene — enn differansene i seg selv. Dette tilsier at den observerte renteutviklingen trekker i retning av en svakere dollar. Dollarnedgangen i oktober ble da også forklart ved renteutviklingen, ved siden av de nedjusterte anslag for BNP-veksten i USA. Det har imidlertid vært antatt at de europeiske hovedvalutaland vil senke sine renter av hensyn til sin interne økonomi når dollarrentene går ned, slik at rentedifferansen i favør av dollarplasseringer vil vedvare.

De internasjonale gjeldsproblemer har ført til at amerikanske banker ønsker å redusere sine utlån til utlandet, og dette har virket til å dempe kapitalutgangen fra USA.

Den geografiske fordeling av internasjonale fordringer kan også ha bidratt til dollaretterspørselen, idet USA's driftsbalanseunderskudd for en stor del motsvares av overskudd i en del europeiske land og Japan, som selv er reservevalutaland. I større grad enn andre er

Fig. 2. Internasjonale rentesatser<sup>1)</sup>  
(Månedsgjennomsnitt)



1) Tre måneders euro-innskuddsrenter og NOK beregnet etter terminkurser

de derfor henvist til å plassere sine valutaoverskudd i dollarfordringer. Flere sentralbanker, blant annet Bundesbank, har i høst intervertert med til dels betydelige beløp for å dempe dollaroppgangen. Dette synes å ha dempet forventningene om ytterligere dollarstigning.

Det har ikke vært noe press av betydning på kursrelasjonene innen *Det europeiske monetære samarbeid* (EMS) gjennom 1984. Dette kan blant annet føres tilbake til en større konvergens i deltakerlandenes økonomiske politikk, noe som har vært et sentralt mål for EMS-samarbeidet. Den stigende dollarkursen

Teksttabell 2. Vektene i den europeiske valutaenhet (ECU), prosent

Valuta	13/3-79- 17/9-84	17/9-84
Belgiske franc	9,3	8,2
Danske kroner	3,1	2,7
Franske franc	19,8	19,0
Tyske mark	33,0	32,0
Irske pund	1,1	1,2
Italienske lire	9,5	10,2
Lux. franc	0,4	0,3
Nederl. gylde	10,5	10,1
Pund sterling	13,3	15,0
Greske drachmer	—	1,3
	100,0	100,0

bidrar også til å lette presset på kursene innen EMS.

Sammensetningen av *den europeiske valutaenhet* (ECU) ble endret i september. De enkelte valutaers vekt i ECU ble justert, samtidig som den greske drachme ble inkludert (se teksttabell 2). I likhet med Storbritannia står Hellas imidlertid fortsatt utenfor kurs samarbeidet.

Den vedvarende svekkelsen av *britiske pund* er satt i sammenheng med flere forhold. En svak økonomisk utvikling, med stor arbeidsledighet, streiker og avmatning av en begynnende konjunkturoppgang, har bidratt til å svekke tilliten til pundet. Usikkerheten med hensyn til oljeprisutviklingen har trukket i samme retning.

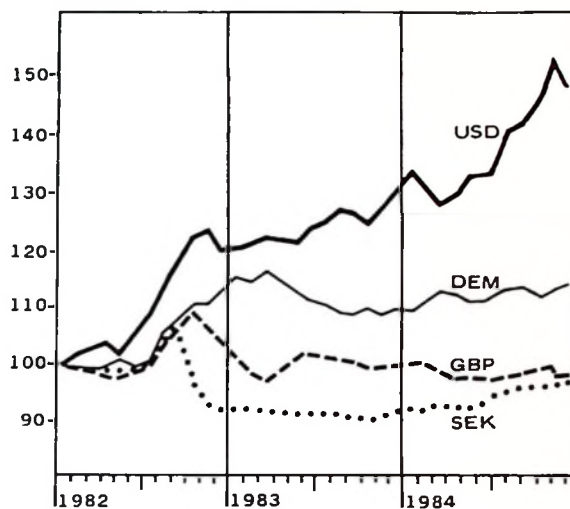
Den effektive kursen på *japanske yen* har vist en stigende tendens siden i sommer. Yen er den av hovedvalutaene som er minst svekket i forhold til amerikanske dollar i løpet av 1984. Denne, relativt sett, sterke kursutviklingen har sin bakgrunn i Japans overskudd på driftsbalansen. For å motvirke appresieringspresset fra driftsbalansesiden har japanske myndigheter stimulert kapitalutgangen fra Japan.

#### Det norske valutamarkedet

Den norske kronen ble svekket med om lag 5 prosent fra årsskiftet til midten av november, målt ved IMF's MERM-indeks (som måler kronens verdi i forhold til et veid gjennomsnitt av andre valutaer, der vektene er ment å gjenspeile de enkelte valutaers betydning for norsk utenrikshandel). Kronen er svekket i forhold til alle kurvvalutaene, med unntak av pund sterling og sveitsiske franc. Størst er svekkelsen overfor amerikanske dollar, som viste en «rekordnotering» på 9,0150 NOK/USD 18. oktober. Figur 3 og 5 viser kursutviklingen for kronen vis-à-vis de viktigste kurvvalutaene.

Svekkelsen kan i hovedsak føres tilbake til de kurspolitiske tiltakene i juli og september. Endringene av beregningsmåten for Norges Banks kurvindeks i juli bidro til å svekke kro-

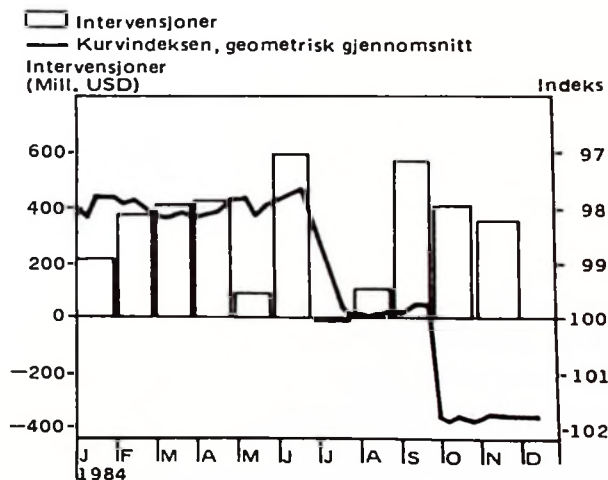
Fig. 3. Norske kroner. Midt-kurser notert på Oslo Børs (Månedsgjennomsnitt, jan. 1982=100.)



1) Stigende kurve angir svakere krone

nen med om lag 2 prosent. Videre har en siden slutten av september søkt å holde kurvindeksen henimot 2 prosentenheter høyere enn det nivå den hadde ligget på fram til da. Bakgrunnen for dette var at den sterke stigningen i

Fig. 4. Norges Banks kursintervensjoner<sup>1)</sup> og kurvindeks<sup>2)</sup>



1) Netto spot- og terminintervensjoner. Positive tall angir netto kjøp av valuta

2) Fallende kurve angir fallende kronekurs



kursen på amerikanske dollar i september bidro til en styrking av kronen i forhold til viktige konkurrentlands valutaer, noe en ønsket å motvirke. Fra årsskiftet og fram til slutten av september lå kronens verdi, målt ved den til enhver tid gjeldende kurvindeksen, på verdier nær 100, mens den siden har vært relativt stabil på verdier i underkant av 102. Figur 1 og 4 gir et bilde av den gjennomsnittlige kursutviklingen for kronen, målt ved henholdsvis MERM-indeksen og Norges Banks kurvindeks.

Teksttabell 3. Norges Banks valutaintervensjoner i 1984

	Spot- og termin-intervensjoner (mill. USD) <sup>1)</sup>		Andre intervensjoner (mill.USD) <sup>2)</sup>	Netto tilførsel av likviditet til bankene ved valuta intervensj. (mill.NOK) <sup>3)</sup>
	Kjøp	Salg		
Januar	241	25	+ 127	+2716
Februar	411	32	- 90	+ 859
Mars	416	0	- 161	- 266
April	426	0	+ 1095	+ 10349
Mai	145	55	- 144	- 1036
Juni	609	0	+ 254	+ 5426
Juli	454	464	- 64	- 2055
August	106	0	+ 285	+ 2646
September	604	29	- 25	+ 2281
Oktober	429	17	+ 482	+ 6281
November	372	0	+ 426	+ 5152
Hittil i år (10/12-84)	4234	630	+ 2110	+ 33421

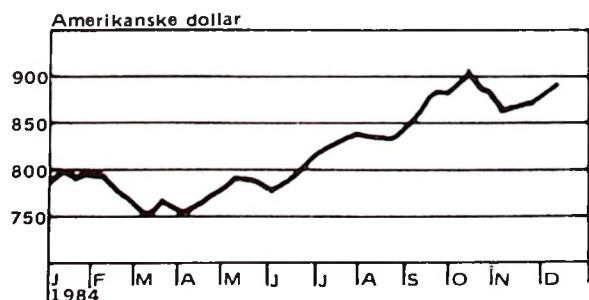
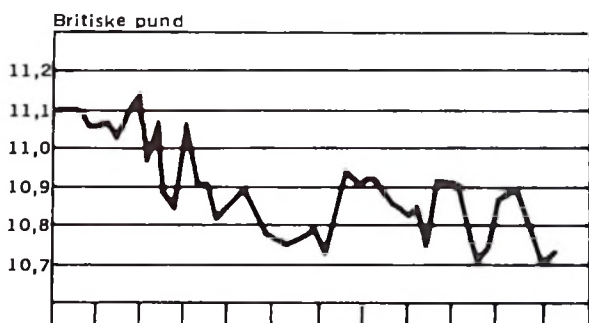
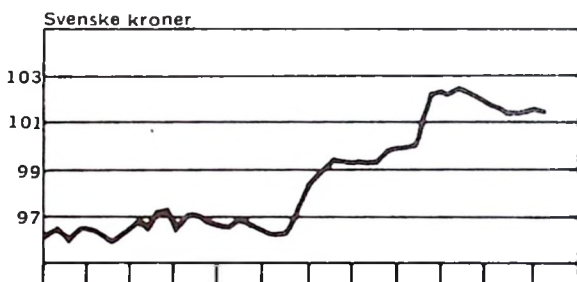
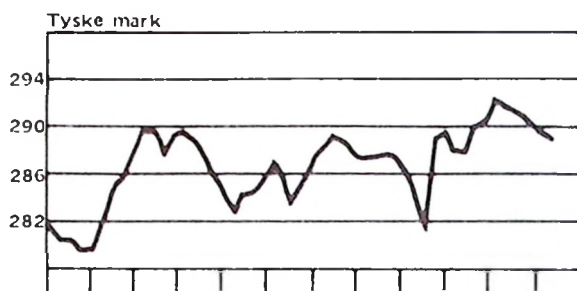
<sup>1)</sup> Ivaretar i første rekke kurspolitiske hensyn.

<sup>2)</sup> Netto swapper og forfall terminkontrakter. Disse intervensjonene påvirker i første rekke likviditeten.

<sup>3)</sup> Negative tall betyr likviditetsinndragning.

For å holde kurvindeksen stabil har Norges Bank gjennom 1984 intervenert i valutamarkedet og tilført kroner. Den del av overskuddet i Norges driftsbalanse overfor utlandet som ikke motsvares av en netto kapitalutgang (se teksttabell 5), har dermed medført en økning i Norges Banks internasjonale reserver. Kursintervensjonene indikerer således at det har vært et underliggende press i retning

Fig. 5. Norske kroner — Kursutviklingen i 1984 overfor de viktigste konkurvalutaene (Ukegjennomsnitt av midt-kurser notert på Oslo Børs)





av en sterkere krone i 1984. Teksttabell 3 og figur 4 gir en oversikt over Norges Banks valutaintervensjoner.

#### Norges Banks internasjonale reserver

Norges Banks netto internasjonale reserver var ved utgangen av november 76 milliarder kroner, regnet til valutakursene pr. 30. desember 1983 (se teksttabell 4). Dette innebærer en økning i reservene på i underkant av 26 milliarder kroner siden årsskiftet. Reservene dekket i november 5,3 måneders import av varer og tjenester, mot 4 måneder ved utgangen av 1983. Regnet til løpende valutakurser, var Norges Banks netto internasjonale reserver ved utgangen av november om lag 87 milliarder kroner, hvilket svarer til 6 måneders import.

Teksttabell 4. Norges Banks internasjonale reserver (Mill. kroner)

	Årsskiftet (31/12-83)	1. halvår (29/6-84)	Nov. (30/11-84)
A. Brutto internasjonale reserver	51 272	64 571	76 531
B. Utenlandske innskudd i Norges Bank	752	336	384
C. Netto internasjonale reserver (C=A-B)	50 520	64 235	76 147
Memo:			
Antall måneders import av varer og tjenester dekket av netto internasjonale reserver <sup>2)</sup>	4,0	4,5	5,3
D. Netto terminfordringer i valuta	5 067	3 408	4 099
E. Totale netto valutaforordringer (E=C+D)	55 587	67 643	80 246

1) Regnet til valutakursene ved utgangen av 1983.

2) Anslag basert på importtall fra Salderingsproposisjonen for budsjetterminen 1985.

Teksttabell 5. Endring i Norges Banks internasjonale reserver (mill. kroner)<sup>1)</sup>

	1982	1983	1984 jan-sep <sup>2)</sup>
A. Driftsbalansen	4 205	16 279	18 777
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner	2 686	-11 278	-5 668
C. Kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	-2 698	-5 691	2 906
D. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer (D=A+B+C)	4 193	-690	16 015
E. Omvurderingsposter <sup>3)</sup>	7 754	2 915	19
F. Endring i Norges Banks netto internasjonale reserver (F=E+D)	11 947	2 225	16 034

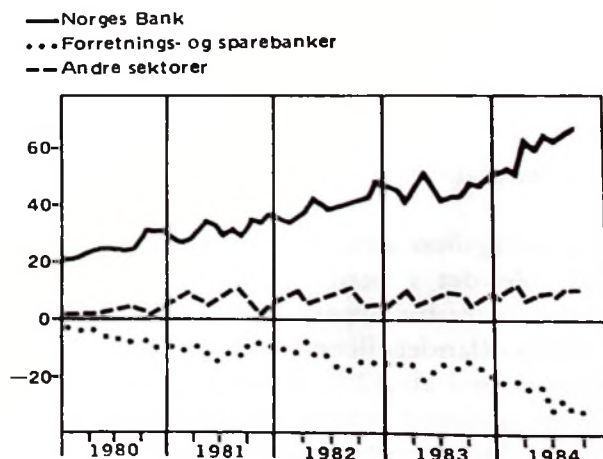
1) Regnet til løpende valutakurser.

2) Foreløpige tall.

3) Tildelte SDR, korrigering for valutakursendringer samt andre reguleringer.

Økningen i reservene kan som nevnt føres tilbake til at overskuddet i Norges driftsbalanse overfor utlandet ikke motsvares av en tilsvarende netto kapitalutgang fra sektorer utenom Norges Bank. Dette framgår av teksttabell 5.

Fig. 6. Netto internasjonale reserver (Mrd. kroner)



Norges Banks internasjonale reserver har som hovedformål å finansiere eventuelle kortsiktige underskudd i det norske valuta-regnskapet. Det er vanskelig å etablere noe enkelt kriterium for hvilket omfang reservene bør ha ut fra dette hensynet. Dagens reserve-nivå er relativt høyt i internasjonal sammenlikning. Usikkerheten knyttet til de norske eksportinntektene, både fra tradisjonelle næringer og petroleumsvirksomheten, tilsier imidlertid en rommelig valutareserve. Utenrikshandelens høye andel av totaløkonomien og ønsket om å kunne føre en uavhengig norsk pengepolitikk trekker i samme retning. Dagens reservenivå anses likevel som høyere enn hva behovet for valutalikviditet tilsier, og dette er bakgrunnen for at en i Nasjonalbudsjett 1985 varslet en vurdering av plasseringsformer for reservene, hvor det legges mindre vekt på likviditet og større vekt på avkastning.

Norges Bank har i samråd med Finansdepartementet vurdert retningslinjene for plasseringspolitikken. Norges Banks fordringer i valuta vil etter dette deles i tre grupper: «valutareserver», «andre fordringer på utlandet» og «valutainnskudd i norske banker». «Valutareserver» er ment å ivareta de tradisjonelle hensyn til valutalikviditet, og vil bli holdt på et nivå som svarer til fire måneders import pluss en tilsvarende andel av rente- og stønadsunderskuddet. For «andre fordringer på utlandet» vil hensynet til avkastning bli tillagt større vekt. Den del av Norges Banks internasjonale tilgodehavender som plasseres som «valutainnskudd i norske banker», vil – i henhold til internasjonal praksis – ikke regnes med i de offisielle reserver.

### *Valutareguleringen*

*Til næringslivet utenom oljevirksomhet og skipsfart* ble det i perioden januar–november gitt lisenser for opptak av *langsiktige valutalån* (fra utlandet eller norsk bank i henhold til lisens) for i alt 3 271 millioner kroner, mot 2 811 millioner kroner i tilsvarende periode i 1983. En stor del av opplåningen er lån som

norske bedrifter skal benytte i sine selskaper i utlandet samt lån som er knyttet til konverteringer av eksisterende, opptrukne kreditter i valuta. Lån til disse formål belaster ikke kredittbudsjettets rammetall for opptak av langsiktige valutalån (2,2 milliarder for 1984). En regner med at låneinngangen vil komme opp mot det forutsatte beløp. Interessen fra næringslivet utenom oljevirksomhet og skipsfart for opptak av *kortsiktige valutalån* har hittil i 1984 vært omtrent som året før. I løpet av januar–november ble det gitt lisenser for i alt 7 328 millioner kroner. Av dette gjaldt 866 millioner kroner opptak av skipsbyggelån. Holder en disse utenfor, fordelte lisensene seg med 4 409 millioner kroner på fornyelser av løpende lån og 2 053 millioner kroner på nye lån.

Fram til og med november ble det i 1984 gitt lisenser til *oljeletings- og utvinnings-selskapene* for opptak av nye langsiktige lån og fornyelser av løpende lån i utlandet for i alt 10 506 millioner kroner, mot 15 400 millioner kroner i samme periode i fjor. Sektorens lån til utlandet utgjorde i årets elleve første måneder 8 600 millioner kroner.

Det ble videre i samme periode gitt lisenser for lån til utlandet (eksklusive oljeletings- og utvinnings-selskaper) for i alt 7 789 millioner kroner, mot 6 014 millioner kroner i tilsvarende periode i fjor. Økningen i forhold til fjoråret gjelder særlig langsiktige lån fra norske banker, som steg fra 3 516 millioner kroner til 5 068 millioner kroner.

Norges Bank vedtok i november, i samråd med Finansdepartementet, inntil videre å endre reguleringpraksis for salg av norske innenlandske obligasjoner til utlendinger. Dette innebar at den adgang utlendinger siden oktober 1979 har hatt til å kjøpe norske obligasjoner for inntil 1 million kroner pr. investor, falt bort fra og med 16. november. Før oktober 1979 hadde grensen vært kr. 50 000 pr. investor.

Søknadsmassen vedrørende salg av slike papirer til utlendinger hadde steget sterkt utover året. I januar–oktober ble det gitt 4 592 tillatelser til salg av norske obligasjoner for

til sammen 2301 millioner kroner. Til sammenlikning ble det for hele 1983 gitt slike tilatelser for ca. 70 millioner kroner. Det er i første rekke det relativt høye rentenivået i Norge som har vært årsaken til den store interessen for norske obligasjoner. Pågangen etter lisenser var spesielt stor i oktober og november. Fra 1. til 15. november var kapitalinngangen fra denne kilde anslagsvis 2,8 milliarder kroner. Dette førte til en utilsiktet vekst i pengemengden innenlands.

Også Norges utenriksøkonomiske stilling tilsa at det ikke var behov for en slik kapitalinngang.

Vedtaket om å oppheve utlendingers adgang til kjøp av norske innenlandske obli-

gasjoner ble behandlet i OECD's komité for kapitalbevegelser og tjenestetransaksjoner den 3. desember. Selv om det kom fram enkelte motforestillinger, merket OECD seg behovet for en midlertidig opphevelse av denne adgangen. Opphevelsen vil bli formelt eksaminert på et senere tidspunkt.

I perioden januar–november ble det gitt lisenser for norske *direkte investeringer i utlandet* i form av aksjer/andeler for 1124 millioner kroner, mot 1345 millioner kroner i samme periode i 1983. Sverige og USA er de viktigste målområder for slike investeringer.

Oslo, 17. desember 1984

# Oversikt over norsk deltakelse i utenlandsk næringsvirksomhet<sup>1)</sup>

*Svein Olav Hansen, fullmektig i Valutaavdelingen i Norges Bank*

Norges Bank har i sine registre pr. 1. november 1984 registrert 2 956 utenlandske selskaper hvor den norske eierandel overstiger 10%. I 2 187 av selskapene er de norske eierinteressene direkte representert, mens eierandelene i de 769 øvrige er kanalisert gjennom utenlandske selskaper. Antall selskaper økte i årets 10 første måneder med netto 264 (9,8%). Vi har i løpet av samme periode mottatt melding om at 193 selskaper er avvirket. Dette innebærer at vi i det aktuelle tidsrommet har registrert 457 etableringer eller oppkjøp av allerede etablert virksomhet. Bedret oversikt over norske utenlandsgasjementer gjør at

<sup>1)</sup>Norske investeringer i utenlandsk næringsvirksomhet er tidligere behandlet bl.a. i Penger og Kredittr nr. 4/1978 og nr. 3/1980.

dette tallet også inkluderer en del selskaper som har vært i drift tidligere uten å være registrert.

Til sammenlikning kan nevnes at netto økning i hele 1983 var på 547 selskaper (25,5%). Den betydelige forskjellen i disse tallene for nettotilveksten forklares dels ved tidsperioden på 10 måneder i 1984, men også ved at det i 1982 og 1983 skjedde en del oppkjøp av veletablerte konsern, som resulterte i store utslag for antall enkelt-selskaper. Dette har til en viss grad stagnert i 1984.

*Teksttabell 1* viser antall selskaper fordelt på de ulike bransjer for 1983 og pr. 1.11.1984,

*Tabell 1. Utenlandske selskaper med minst 10 % norsk eierandel*

	1983		1/11-1984		Nettotilvekst jan.-okt. 1984		Andel av netto- vekst
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	
Total	2 692	100 %	2 956	100 %	264	9,8 %	100 %
Industri	365	13,6 %	385	13,0 %	20	5,5 %	7,6 %
Rederier – Agenter/Meklere	420	15,6 %	486	16,4 %	66	15,7 %	25 %
Varehandel	916	34,0 %	994	33,6 %	78	8,5 %	29,5
Bank	23	0,9 %	27	0,9 %	4	17,4 %	1,5 %
Forsikring	31	1,2 %	33	1,1 %	2	6,5 %	0,8 %
Annen finans.	201	7,5 %	194	6,6 %	-7	-3,5 %	-2,7 %
Forretningsmessig tjenesteyting og eiendomsdrift	361	13,4 %	410	13,9 %	49	13,6 %	18,6 %
Diverse	195	7,2 %	208	7,0 %	13	6,7 %	4,9 %
Ingen virksomhet	180	6,6 %	219	7,5 %	39	21,7	14,8 %



samt endringstall. Tabellen viser at hvert tredje selskap som etableres i utlandet, er et salgsselskap. Dette har sammenheng med norske selskapers satsing på internasjonal markedsføring. For det meste skjer slik satsing ved nyetableringer.

Tabellen viser videre at norske eierinteresser i utenlandsk skipsfart utgjør en betydelig del av utenlandsetableringene. I forhold til det totale antall etableringer står skipsfarten for 16,4%, med 486 selskaper. Vi har de siste 10 måneder registrert 66 nye selskaper, det vil si en økning på 15,7%. Noe av denne økningen skyldes bedre oversikt over konsernforhold. Av de 486 selskapene er 331 rederier, mens 155 er agent-/meklerselskaper.

Når det gjelder norsk engasjement i produksjonsvirksomhet i utlandet, synes det å være tilløp til stagnasjon, med en netto økning på 20 selskaper (5,5%). Til sammenlikning kan nevnes at vi i 1983 registrerte netto 58 nye selskaper, en økning på 18,9% sett i forhold til året før.

Det er fortsatt slik at de største norske foretak står for det vesentlige av norsk produksjonsvirksomhet i utlandet. Vi har imidlertid kunnet registrere at også små og mellomstore foretak oppretter produksjonsvirksomhet i utlandet.

De øvrige sektorer har hatt en jevn stigning i antall etableringer, bortsett fra «annen finansiering», hvor antall selskaper er sunket i forhold til 1983. Også i denne gruppen er det imidlertid etablert ny virksomhet, men det har blitt avviklet flere.

Et annet iøynefallende trekk er at hele 7,5% av etableringene for tiden er uten virksomhet. Dette er for en stor del forklart med at virksomheten ikke lenger er lønnsom, men at de norske investorer ønsker å opprettholde selskapene for å kunne starte opp ny virksomhet. Nettotilveksten på 39 selskaper innen denne kategori i 1984 skyldes overgang fra andre sektorer.

*Teksttabell 2* viser antall selskaper fordelt geografisk og på sektor. Totalbildet av den

*Teksttabell 2. Norske utenlandsetableringer, fordelt geografisk og etter sektor, pr. 1.11.1984*

	Total	Indu- stri	Vare- handel	Rederier	Agent/ mekler	Bank	Forsik- ring	Annen finansie- ring	Forr.tj. yt. og eien- doms- drift	Andre	Ingen virksom- het
Total	2956	385	994	331	155	27	33	194	410	208	219
Europa	1870	281	755	91	46	16	12	133	273	117	146
Sverige	486	100	227	5	1	—	—	13	73	23	44
Danmark	238	63	92	7	2	—	—	11	26	23	14
Storbritannia	543	56	169	49	21	7	8	67	90	32	44
Forb.rep.Tyskland	160	10	91	9	9	—	1	4	16	9	11
Sveits	89	2	36	—	1	2	—	15	21	5	7
Frankrike	50	2	28	2	4	1	1	1	3	6	2
Øvrige	304	48	112	19	8	6	2	22	44	19	24
Amerika	636	59	172	67	68	4	15	50	103	65	33
USA	407	38	141	11	43	4	8	25	71	45	21
Øvrige	229	21	31	56	25	—	7	25	32	20	12
Asia	257	36	53	74	26	7	4	8	19	9	21
Singapore	86	11	15	30	11	3	—	4	7	2	3
Malaysia	21	6	7	1	1	—	—	—	3	—	3
Hong Kong	74	1	16	29	7	4	2	3	4	2	6
Øvrige	76	18	15	14	7	—	2	1	5	5	9
Afrika	162	9	6	99	4	—	—	2	11	15	16
Australia	31	—	8	—	11	—	2	1	4	2	3

geografiske fordeling har ikke endret seg stort hittil i 80-åra. Europas andel ligger rundt 65%, som før. Storbritannia er fortsatt det enkeltland som har mottatt flest norske investeringer, med nær 20% av det totale antallet. For øvrig kan vi konstatere at de fire viktigste vertslandene — Storbritannia, Sverige, Danmark og USA — stadig er like dominerende. Disse stod til sammen for ca. 57% av etableringene pr. 1.11.1984, det samme som ved utgangen av 1983. Grunnen til at Storbritannia har fått en så dominerende plass, skyldes i første rekke oppkjøp av store konsern med mange datterselskaper, spesielt innen sektoren «annen finansiering». Av totalt 194 selskaper innen denne sektor stod Storbritannia alene for nær en tredjedel.

Nær 85% av produksjonsetableringene i utlandet er foretatt i industrialiserte land. Av en netto økning på 20 selskaper de siste 10 måneder ble 18 etablert i industriland. Sverige er det enkeltland som står som mottaker av flest norske produksjonsetableringer, med 100 selskaper pr. 1.11.1984.

Fortsatt står produksjon av verkstedprodukter og kjemiske produkter for nær halvparten av industrietableringene.

Ser vi på skipsfartssektoren, er over 60% av rederivirksomheten etablert i land med skattefordeler eller i land med åpen registrering, som f.eks. Liberia og Panama. Dette er et mønster som ikke har endret seg vesentlig i de senere år.

Det er norske direkte eierinteresser i til sammen 232 utenlandske rederier, som igjen har 99 datterselskaper der norsk innflytelse overstiger 10%. Et fåtall rederier står bak de fleste datterselskapene, og det er svært vanlig at disse er etablert i et annet land enn konsernspissen. Av de norsk-kontrollerte skips-eiende selskapene er 95 etablert i Liberia.

Agent-/meklerselskapene viser en helt annen geografisk spredning enn rederiene. USA og Storbritannia, som er de største enkeltland, har over 40% av etableringene.

Av de 994 salgsselskaper vi har registrert pr. 1.11.1984, er ca. 76% etablert i Europa, og Sverige har flest. Til sammen har Europa og USA over 90% av samtlige helt eller delvis norskeide salgsselskaper i utlandet.

Når det gjelder de øvrige sektorer, har det mht. antall ikke skjedd noen endring i det geografiske mønster i de siste år. Europa er fortsatt den viktigste mottaker av norske etableringer. Norsk næringsliv er imidlertid representert i de fleste områder.

Rundt 80% av selskapene har norske majoritetsinteresser, og av disse igjen er ca. 70% heleide. Dette mønsteret gjelder også for de fleste undergrupper, når selskapene fordeles geografisk og etter sektor. Et viktig unntak er den norske deltakelse i utenlandsk bankvirksomhet, der ni av 21 banker har norske majoritetsinteresser, hvorav seks er heleide.

# Hva kan bankstatistikken i dag si om bruttoinvesteringene i boligsektoren

Jon Petter Holter, kontorsjef i Kredittpolitisk avdeling i Norges Bank

Med virkning fra 1.1.1983 ble bankenes oppgaveplikt utvidet med sikte på å få en bedre statistikk over lån til realinvesteringer i boligsektoren. Bankene gir således nå løpende statistikk over *brutto utbetalinger* (debiteringer) på boligbyggelånskonti i bankstatistikken skjema 02. Ordningen er nærmere beskrevet i Norges Banks rundskriv nr. 29/20. des. 1982.

Allerede i forbindelse med omleggingen av bankstatistikken i 1975 ble det lagt opp til en kartlegging av de private bankers utlån til boligformål. I Penger og Kreditt nr. 2/1975 hadde undertegnede en artikkel om utbyggingen av bankstatistikken. Det ble her blant annet pekt på følgende:

«Av utlånsarter hvor det er av særlig interesse å benytte bruttometoden, kan en nevne boligbyggelån. Således vil avgangstallene her hovedsakelig omfatte boligbyggelån som blir konvertert. Dermed blir det mulig å lage anslag på *bruttotrekk på boligbyggelån*, dvs. økningen i byggelånene når en ikke gjør fradrag for konverteringer. Slike bruttotrekk vil gi en nyttig tilleggsinformasjon om den løpende byggeaktivitet, idet utført byggearbeid forholdsvis raskt blir betalt ved trekk på byggelån.»

Det nåværende skjema for innhenting av opplysninger om bankenes utlån til boligformål (skjema 22) var tiltenkt å gi bruttobevegelser i tillegg til beholdningstall. Bankene har imidlertid hittil ikke vært pålagt å gi oppgaver over tilgangs- og avgangstall. Derved har vi heller ikke kunnet beregne bruttotrekk på boligbyggelån (eller andre lån til boligformål) via dette skjemaet.

Utvidelsen av oppgaveplikten i skjema 02 fra januar 1983 representerer altså bare en begrenset utbygging av statistikken på dette feltet. Det er meningen å komme tilbake til spørsmålet om en ytterligere utbygging når en har fått vurdert den foreliggende statistikk nærmere.

## En drøfting av det empiriske materialet

Som nevnt foreligger det f.o.m. januar 1983 månedlige tall over brutto utbetalinger (debiteringer) på bankenes boligbyggelånskonti. Teksttabell 1 viser utviklingen i de enkelte kvartaler fram til og med tredje kvartal 1984.

Teksttabell 1. *Brutto utbetalinger på bankenes boligbyggelånskonti*

	Milliarder kr.		1984 i % av 1983
	1983	1984	
1. kvartal	3,4	3,6	106
2. kvartal	3,4	3,1	92
3. kvartal	3,6	3,4	95
Sum 1.–3. kvartal	10,4	10,1	98
4. kvartal	4,4	..	..
Sum året	14,8	..	..

Vi ser av tabellen at bankenes samlede utbetalinger på boligbyggelånskontiene beløp seg til 14,8 milliarder kroner i 1983. Nå vil det normalt være en tidsforskyvning (et «lag») mellom den realøkonomiske aktivitet — altså selve boliginvesteringene — og betalningene for disse investeringer. Vi vil legge til

grunn et lag på 1 måned. Utbetalingene fra og med februar 1983 til og med januar 1984 utgjorde 15 milliarder. Beløpet fordelte seg med 7,1 milliarder på sparebankene og 7,9 milliarder på forretningsbankene. Dette beløpet skulle således gi uttrykk for hvor stor del av boliginvesteringene i 1983 som ble finansiert ved utbetalinger over byggelånskonti.

Ifølge Statistisk Sentralbyrås foreløpige nasjonalregnskap (i Økonomisk utsyn over året 1983) beløp de samlede boliginvesteringer (bto) seg til 17,2 milliarder kroner i 1983. Andelen som ble finansiert via utbetalinger over byggelånskonti, var følgelig 87%, mens altså 13% ble dekket på annen måte. Vi må imidlertid være oppmerksom på at også Byråets investeringstall er beheftet med usikkerhet. Andelen virker rimelig, tatt i betraktning at en del av boliginvesteringene f. eks. kan bli dekket ved direkte nedbetalingslån, ved bruk av bankinnskudd eller ved egeninnsats.

Av kolonne 3 i teksttabell 1 ser vi at utbetalingene både i andre og tredje kvartal 1984 var lavere enn i tilsvarende kvartaler i 1983. Regnet i faste priser ville fallet vært enda større. Dette illustrerer den sviktende aktivitet vi har vært vitne til når det gjelder boligbyggingen. I salderingsproposisjonen som ble lagt fram 7. desember 1984, regnes det med en volummessig nedgang i boliginvesteringene på 4,5% fra 1983 til 1984.

Det vil også være mulig å bruke statistikken til å si noe om aktiviteten i de enkelte fylker. Bankene – i første rekke forretningsbankene – gir imidlertid en del av sine lån til låntakere utenfor eget fylke. En pålitelig geografisk kartlegging forutsetter derfor at bankene kan gi en fordeling av utbetalingene etter hvilket fylke *låntakeren* er bosatt i.

En av fordelene ved den nye statistikken er at den på en bedre måte enn Byråets arealstatistikk vil kunne fange opp kvalitetsforbedringer i boligbyggingen. Således vil utbetalingene over boligbyggelånskontiene representere betalinger for utført arbeid, mens Byråets tall gir påbegynt og fullført areal, samt areal under arbeid. Det er dessuten et viktig poeng at nevnte utbetalinger gir en konkret sammenheng mellom kredittstørrelser og realstørrelser og med et kort lag.

Den nye statistikken har imidlertid sine begrensninger, idet boliginvesteringer som ikke blir finansiert via byggelån, vil falle utenom. Det kan blant annet gjelde modernisering, utvidelser o.l.

Tallmaterialet er foreløpig for lite til at en kan få kartlagt hvor stabil relasjon det er mellom utbetalinger over boligbyggelånskonti og bruttoinvesteringer i boliger. I den utstrekning denne relasjon er forholdsvis stabil vil den nye statistikken representere en verdifull tilleggsinformasjon i vurderingen av den løpende byggeaktivitet. Det vil være en interessant oppgave å få avklart dette nærmere når tilstrekkelig empirisk materiale foreligger.



# Basispengemengden – nyttig begrep i monetære analyser?

Morten Jonassen, konsulent i Utrednings- og informasjonsavdelingen

## 1. Hvordan analysere endringer i pengemengden?

Som i en rekke andre land, har det også i Norge i de senere år vært stigende interesse for betydningen av endringer i publikums likviditet for den økonomiske utvikling. I Norge har en i pengepolitikken tradisjonelt lagt størst vekt på kredittbudsjettmodellen, som gir detaljerte mål for fordelingen av kreditttilbudet etter kilde. I de siste 10 år har Norges Bank og Finansdepartementet i økende grad basert sine analyser og oversikter på monetære størrelser. Siden 1977 har Nasjonalbudsjettet inneholdt en tabell som viser hvordan pengetilførselen fordeler seg på kilder. I teksttabell 1 analyseres pengetilførselen siste 12 måneder fram til oktober 1984 etter dette oppsett.

*Teksttabell 1. Økning i publikums likviditet siste 12 måneder etter kilde. Mill. kroner. Utenom oljesektoren.*

	Oktober 1984
1. Tilførsel fra statlige sektorer	17 341
1.1. Ved underskudd før lånetransaksjoner	17 064
1.2. Statlige lånetransaksjoner og statsbankene	277
2. Tilførsel fra private banker og obligasjonsmarkedet	21 631
3. 1 + 2 Tilførsel fra innenlandske kilder	38 972
4. Tilførsel ved valutasalg <sup>1)</sup>	-6 087
5. 3 + 4 Økning i publikums likviditet	32 885

<sup>1)</sup>Inkluderer også statens lån til Statoil og private bankers utlån med valutalisens og kronelån til oljesektoren.

Finanspolitikken er her representert ved statlige sektors underskudd før lånetransaksjoner (1.1). Tilførselen ved statlige låne-

transaksjoner og statsbankene (1.2) og tilførselen fra bankene og obligasjonsmarkedet (2) uttrykker de monetære effekter av kredittpolitikken. Innenlandsk likviditetstilførsel gir da en oppsummering av virkningen av finans- og kredittpolitikken. For å komme fram til samlet pengemengdevekst, eller likviditetstilførsel til publikum, må en også ta hensyn til publikums valutatilpasning (4).

En alternativ analysemetode for tilførselen av penger er den såkalte «base money approach», som bygger på identiteten:

$$(1) M = m \cdot B$$

der

M = publikums likviditet

B = basispengemengden

m = pengemultiplikatoren.

Basispengemengden defineres i økonomisk litteratur vanligvis som sentralbankens gjeld overfor publikum og banksektoren. Alt som leder til endring i denne gjeld, vil gi en endring i tilbudet av basispenger. Hvis sentralbanken er statens bankforbindelse, vil et statlig netto finansieringsbehov i sentralbanken innebære at publikum og banker får tilført basispenger. Et underskudd på driftsbalansen overfor utlandet, som medfører at publikum kjøper valuta mot norske kroner, inndrar basispenger.

Pengemultiplikatoren m er forholdet mellom publikums likviditet og beholdningen av basispenger hos publikum og banker. Innenfor rammen av identiteten (1) sees endringer i publikums likviditet som et resultat av endringene i to hovedkomponenter:

- endring i pengemultiplikatoren
- endring i beholdningen av basispenger.

Endring i pengemultiplikatoren skyldes endret likviditetstilpasning hos publikum og banker (omtales nærmere i avsnitt V), mens endring i basispengemengden er et forhold de pengepolitiske myndigheter kan påvirke eller styre. Ifølge monetaristisk tankegang er pengemultiplikatoren stabil, slik at styring av basispengemengden impliserer at en også kontrollerer publikums likviditet.

I denne artikkelen beskrives definisjoner og bruk av basispengemengden i noen land. Til slutt diskuteres i hvilken grad basispengemengden kan være et nyttig begrep i analysen av norsk pengepolitikk.

## II. Erfaringer i noen andre land

Statistikk over basispengemengden blir publisert regelmessig i blant annet USA, Storbritannia, Sveits, Østerrike, Italia og Vest-Tyskland. Den generelle definisjon av basispenger har ledet til noe ulik praktisk statistikk i de forskjellige landene.

I USA kalles basispengemengden for «High-Powered-Money», og statistikk publiseres ukentlig av Federal Reserve Board. Dette pengebegrepet består av publikums seddel- og myntbeholdninger, pliktige primærreserver for banker som er medlem av Federal Reserve og disponible reserver for ikke-medlemsbanker. Størrelsen har ingen offisiell plass i utformingen av politikken. For å oppfylle målene om en bestemt utvikling i pengebegrepene M1 og M2 er bankenes «Non-Borrowed Reserves» — frie primærlikvider - det operasjonelle mål.

I tillegg publiserer Federal Reserve Bank of St. Louis statistikk over basispengemengden. Definisjonen er noe ulik: publikums seddel- og myntbeholdninger og bankers totale likviditetsreserver fratrukket reserver som holdes som følge av reservekrav. Banken har i en rekke år argumentert for at basispengemengden bør erstatte «Non-Borrowed Reserves» som det operasjonelle mål i pengepolitikken for å oppnå bedre kontroll over pengemengden.

I Sveits defineres basispengemengden som sedler og mynt i sirkulasjon og innskudd på foliokonto i sentralbanken fra forretningsbanker og handels- og industribedrifter. Den sesongkorrigerte basispengemengde er den viktigste pengepolitiske målvariabel, og er etter 1981 brukt til å definere veksten i pengetilbudet i stedet for M1. Historisk har M1 og basispengemengden utviklet seg ganske parallelt, og multiplikatoren antas å være stabil på mellomlang sikt. Måltallene for økning i basispengemengden i årene 1981–83 var henholdsvis 4%, 3% og 3%. Realisert utvikling ble henholdsvis -0,5%, 2,6% og 3,6%. På mellomlang sikt er sentralbankens mål å bringe vekstraten for basispengemengden ned i 2–2½% pr. år, noe myndighetene mener vil være konsistent med prisstabilitet på lang sikt.

I Østerrike publiseres en statistikk over basispengemengden, hvis definisjon sammenfaller med den Federal Reserve Bank of St. Louis i USA bruker. Pengepolitikken har som mål å knytte kursen på østerrikske shilling til tyske mark. Det impliserer at rentenivået i Østerrike i forhold til i Vest-Tyskland blir et viktig styringsmål, og at pengemengdeutviklingen må tilpasse seg dette. Både basispengemengden, M1, M2 og innenlandsk kreditt fra banker overvåkes imidlertid.

Inntil begynnelsen av 1970-årene var bankenes frie primærlikvider hovedindikatoren for pengepolitikken i Vest-Tyskland. Som følge av utbyggingen av et mer effektivt innenlandsk interbankmarked og større integrasjon med det internasjonale pengemarked, falt frie primærlikvider til et historisk lavmål tidlig i 1973, men bankenes tilbud av kreditt fortsatte likevel å ekspandere. Som en reaksjon på dette ble pengepolitikken lagt om, slik at en nå gjennom styring av kortsiktige rentesatser, rammene for sentralbank-kreditt og markedsoperasjoner søker å nå mål for veksten gjennom året i «Zentralbankgeld».

Sentralbankpenger defineres som sedler og mynt i sirkulasjon pluss bankenes minimumsreserver i sentralbanken. Disse minimumsreservene skal utgjøre en viss andel av henholdsvis folioinnskudd, tidsinnskudd og

spareinnskudd. Så lenge reservekravene holdes uendret, vil endringer i de beløp som er innestående på konti for minstereserver i Bundesbank, reflektere utviklingen i bankinnskuddene. Ifølge Bundesbank er tankegangen bak bruken av sentralbankpenger som måltall svært forskjellig fra en monetaristisk synsmåte, der kontroll av basispenger også impliserer kontroll av pengemengden fordi pengemultiplikatoren er konstant. Sentralbankpenger er først og fremst en *indikator* på et vidt pengebegrep (M3), som foruten sedler og mynt inkluderer de tre nevnte innskuddstyper. Tall for sentralbankpengemengden er raskere tilgjengelig, og da de beregnes som gjennomsnitt av daglige observasjoner, mindre påvirket av spesielle forhold ved månedsskiftene. Målet for utviklingen i sentralbankpengemengden fastsettes på grunnlag av anslag på potensiell produksjonsvekst og «uunngåelig» konsumprisøkning i perioden. For 1984 er målet fastlagt til 4–6% økning.

Etter 1974 har total innenlandsk kreditttilførsel vært det sentrale pengepolitiske mål i Italia, med direkte, kvantitativ regulering av utlån fra banker som det viktigste virkemiddel. Som i Norge, førte dette til at bankene innførte nye finansielle instrumenter, som gjorde det vanskeligere å kontrollere deres kreditt ekspansjon, og at deres rolle i kredittformidlingen ble redusert. Derfor la sentralbanken fra slutten av 1970-årene gradvis større vekt på å intervensere i pengemarkedet for bedre å kontrollere basispengemengden og bankreserver. Direkte regulering av bankutlån ble opphevet i 1983. Det fastlegges ikke eksplisitte mål for utviklingen i basispengemengden eller i andre pengeaggregater. Hovedmålet i pengepolitikken er å tilpasse rentenivået slik at husholdningenes sparing blir stor nok til å hindre at de betydelige offentlige budsjettunderskudd slår ut i for stor økning i basispengemengden. Basispengemengden defineres som sedler og mynt i sirkulasjon, bankenes tvungne og frie reserver og bankenes pålagte ikke-rentebærende innskudd i sentralbanken som følge av overskridelse av utlånsrammer.

I Storbritannia fastsettes mål for basispengemengden – wide monetary base, M0 – for et år ad gangen. For perioden februar 1984 – april 1985 forutsettes M0 å øke med 4–8%. M0 består av seddel og mynt i sirkulasjon, bankenes kontantbeholdninger og bankenes disponible reserver i Bank of England, og er, ifølge Treasury, det beste mål for penger som brukes direkte for transaksjonsformål. Det har erstattet målet for M1, som ble vanskelig å tolke etter som andelen av rentebærende innskudd økte. I tillegg fastlegger Bank of England mål for «broad money», £M3, som i tillegg til sedler og mynt omfatter alle private pund sterling innskudd fra innlendinger i innenlandske banker. M0 og £M3 ansees som like viktige når utviklingen i pengepolitikken skal vurderes.

Selv om få land opererer med klare retningslinjer for pengepolitikken etter mønster av relasjon (1), legger flere land stor vekt på utviklingen i basispengemengden. I Vest-Tyskland, Sveits og Storbritannia er denne størrelsen nå et sentralt styringsmål i pengepolitikken, med eksplisitte mål for endringen fra et år til det neste. På kort sikt derimot, f.eks. innen en måned, følger det av sentralbankens «lender of last resort»-funksjon at etterspørselen etter basispenger må tilfredstilles. Tilpasningen til myndighetenes mål må derfor skje over noe lengre tid.

### III. Basispengemengden i Norge

I Norge publiseres ikke statistikk over basispengemengden. Norges Bank lager heller ikke internt slik statistikk regelmessig. Det skyldes at norsk pengepolitikk etter krigen har vært preget av direkte reguleringer og styring av bankenes likviditet som mellomliggende mål for å realisere måltallene for kreditttilførselen. Med overgang til en mer markedsrettet kreditt- og pengepolitikk kan basispengemengden også i Norge bli et mer interessant begrep.

Her vil vi diskutere hva som eventuelt kan være nyttige norske definisjoner og vise den



historiske utviklingen i pengemultiplikatoren. Utgangspunktet er at basispengemengden skal kunne brukes til å analysere utviklingen i publikums likviditet. I tillegg til publikums seddel- og myntbeholdning må en inkludere midler bankene disponerer for nye utlån. Basispengemengden bør derfor i utgangspunktet bestå av publikums seddel- og myntbeholdninger og bankenes totale likviditetsreserver fratrukket likviditetsreserver holdt på grunn av likviditetsreservekrav.

Videre bør en ta hensyn til at bankenes likviditetslån i Norges Bank er en kilde til basispenger. Opprinnelig skulle bankenes automatiske låneadgang i Norges Bank begrenses til å motvirke sesongmessige svingninger i likviditeten. I den grad likvider lånt i sentralbanken ikke inngår i bankenes likviditetsstyring på linje med andre midler, bør de trekkes fra i definisjonen av basispengemengden.

Men bankene har trolig etter hvert sett på låneordningen som en permanent kilde til likviditet som gir grunnlag for utlån. Det taler for at de ikke bør trekkes i fra. Tvert om bør trolig også det uutnyttede, automatiske lånepotensiale i Norges Bank inkluderes i basispengemengden. Lånepotensiale som medfører utlånstrestriksjoner (f.eks. betingede B-lån), bør ikke regnes med. Hvis det ubenyttede lånepotensiale øker, kan jo bankenes disponible reserver reduseres uten at grunnlaget for bankenes utlånsvirksomhet egentlig blir mindre. Dette innebærer at hele lånepotensialet inkluderes i basispengemengden, og at lånte likvider og lånepotensiale inngår på samme måte. I det etterfølgende vil vi derfor inkludere uutnyttet lånepotensiale i basispengemengden. Basispengemengden består dermed av publikums seddel- og myntbeholdning, bankenes disponible primærlikvider og bankenes ubenyttede, automatiske låneadgang i Norges Bank.

Basispengemengden er et finansielt gode med en etterspørsels- og en tilbudsside. Banker etterspør disponible likvider for å kunne innfri de forpliktelser som følger av publikums og offentlige myndigheters innskudd i bankene, mens publikum etterspør basispen-

ger i form av sedler og mynt til bruk som betalingsmidler.

Tilbudet av basispenger har en innenlandsk komponent som utgjøres av publikums og bankers netto fordringer overfor Norges Bank. Denne bestemmes av statens finansieringsbehov, endring i statens netto gjeld overfor publikum og banker og av sentralbankens lån til privat sektor, og er en offentlig handlingsparameter. Tilbudet av basispenger endres også ved transaksjoner med utlandet. Med ikke-perfekt kapitalregulering og en fast-kurs valutapolitikk, blir denne komponent i det lange løp bestemt av den private sektor. På lang sikt vil derfor både publikums likviditet og basispengemengden i Norge være endogen. Ved løpende å gjennomføre nye tiltak som påvirker den innenlandske basispengekomponent, kan myndighetene imidlertid sørge for at den langsiktige likevektssituasjon aldri nås. Makroøkonomisk stabiliseringspolitikk er imidlertid av natur kortsiktig, og en eventuell utsettelse eller fremskynding av den pengemessige utvikling vil derfor også være betydningsfull.

#### IV. Utledning av pengemultiplikatoren

Hvis mengden av basispenger kan styres og har stabil samvariasjon med publikums likviditet, er kontroll av basispenger et mulig operasjonelt mål i norsk pengepolitikk. Vi vil nå se litt nærmere på pengemultiplikatoren m.

Vi definerer følgende størrelser:

- M = publikums likviditet
- C = publikums seddel- og myntbeholdning
- D = sum av publikums folio- og tidsinnskudd i bankene og ubenyttede kassekreditter og byggelån
- B = basispengemengde
- BI = innenlandsk komponent av basispenger
- BU = netto internasjonale reserver

DPL = bankenes disponible primærlikvider  
 UBL = bankenes ubenyttede, ubetingede  
 lånepotensiale i Norges Bank.

Vi har definisjonene (2) og (3)

$$(2) M = C + D$$

$$(3) B = C + DPL + UBL = BI + BU$$

der  $C + DPL + UBL$  representerer anvendelsen av basispenger og  $BI + BU$  representerer tilbudet av basispenger. I tillegg defineres i (4) pengemultiplikatoren som forholdet mellom pengemengden og basispengemengden.

$$(4) m = \frac{M}{B}$$

Når vi i (4) setter inn fra (2) og (3) og dividerer med  $D$ , får vi (5):

$$(5) m = \frac{1 + \frac{C}{D}}{\frac{C}{D} + \frac{DPL + UBL}{D}}$$

Vi definerer følgende forholdstall:

$$s = \frac{C}{D} \text{ og } r = \frac{DPL + UBL}{D}$$

Lille  $s$  uttrykker publikums fordeling av sin likviditet mellom sedler og mynt på den ene side og likvide bankinnskudd på den andre siden. Vi kan kalle  $s$  for publikums kontantkvote. Lille  $r$  er forholdet mellom banksystemets egen likviditet og deres likvide innskudd fra publikum. Vi kaller derfor  $r$  for bankenes likviditetskvote. Ved å sette disse forholdstallene inn i (5) og kombinere dette med (1) og (3), får vi (6):

$$(6) M = \frac{1+s}{s+r} \cdot (BI + BU)$$

(6) deler endringen i publikums likviditet opp i fire komponenter:

- myndighetenes pengepolitiske aksjoner som styrer innenlandsk komponent av basispenger (BI)
- netto internasjonale reserver (BU)
- publikums tilpasning av sin seddel- og myntbeholdning i forhold til bankinnskudd og ubenyttede kassekreditter og byggelån ( $s$ ) og
- bankenes tilpasning av summen av disponible primærlikvider og ubenyttet lånepotensiale i Norges Bank i forhold til de potensielle utbetalingsforpliktelser som følger av folio- og tidsinnskudd og ubenyttede kassekreditter og byggelån ( $r$ ).

Den analysetabell som brukes i dag og som er omtalt i punkt I, gir ikke den samme mulighet til skille mellom disse fire komponenter.

#### V. Basispengekontroll

Bruk av basispengemengden som et mellomliggende styringsmål til å nå en ønsket utvikling i pengemengden, krever at pengemultiplikatoren er relativt stabil eller kan anslås med rimelig nøyaktighet innenfor planhorisonten, som i norsk praksis vanligvis er 1–2 år. Som vi ser av det foregående, vil pengemultiplikatoren avhenge av forholdstallene  $r$  og  $s$ , som må oppfattes som variable størrelser, ikke som konstanter.

En lav verdi på publikums kontantkvote,  $s$ , betyr at publikum bruker en stor del av en gitt tilførsel av basispenger til bankinnskudd. Det innebærer at banksystemet får god tilgang på innskudd, som gir grunnlag for økte utlån. Med  $r < 1$  medfører en nedgang i  $s$  således en stigning i  $m$ , noe som innebærer økende vekst i pengemengden selv om stigningen i basispengemengden er konstant.

Kontantkvoten antas å gå ned når renten på likvide bankinnskudd stiger, og trolig også som følge av innovasjoner i betalingsformidlingssystemet. Figur 1 viser at forholdstallet  $s$

er ganske stabilt, men har en klar avtagende trend. Sesongmessig er s høy i månedene september til desember og i mindre grad i mai og juli. Prognoser for s må således ta utgangspunkt i sesongmessige forhold, forventet renteutvikling for alternative likvide plasseringer og eventuelle endringer i betalingsteknikker.

En høy verdi på bankenes likviditetskvote,  $r$ , vil si at bankene beholder en stor del av sin tilgang på innskuddsmidler som reserver som ikke lånes ut igjen. En oppgang i  $r$  innebærer derfor at  $m$  går ned slik at pengemengden avtar selv om basispengemengden ikke skulle endre seg.

Bankenes likviditetskvote reduseres når rentenivået går opp. En renteoppgang for bankutlån innebærer høyere alternativkostnad på primærlikvidene. Stigende pengemarkedsrente betyr at det blir dyrere å skaffe seg likviditet. Økende rentenivå gir derfor oppgang i pengemultiplikatoren både via bankenes og publikums tilpasning. Rentestigningen kan i et markedssystem nettopp være forårsaket av at publikums etterspørsel etter penger øker. Alternativt kan renteoppgangen initieres av begrensning av tilførselen av basispenge. Økningen i pengemultiplikatoren vil da redusere effekten av tilstramningstiltakene. Bankenes likviditetskvote avhenger trolig også av vurderingen av usikkerheten knyttet til variasjoner i betalingsstrømmene til og fra henholdsvis offentlig sektor og publikum og av hvor godt utbygget interbankmarkedet og kortsiktige lånemuligheter i sentralbanken er. Figur 2 illustrerer at  $r$  varierer betydelig, men uten noe klart sesongmønster, rundt en nær konstant trend.

Teksttabell 2 viser beholdning og endring fra tilsvarende periode året før i de enkelte komponenter i basispengemengden og multiplikatoren.

Av tabellen fremgår det at basispengemengden endret seg lite de siste tolv måneder fram til oktober 1984. Veksten i pengemengden skyldes således hovedsakelig økning i multiplikatoren. Publikums overgang til å holde en mindre del av sin likviditet som sedler og mynt bidrar mest.

Fig. 1. Publikums kontantkvote

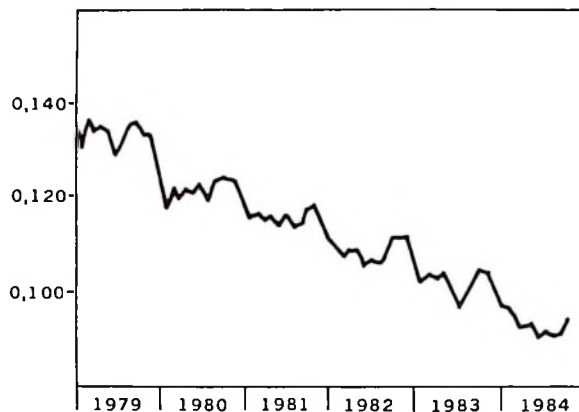


Fig. 2. Bankenes likviditetskvote

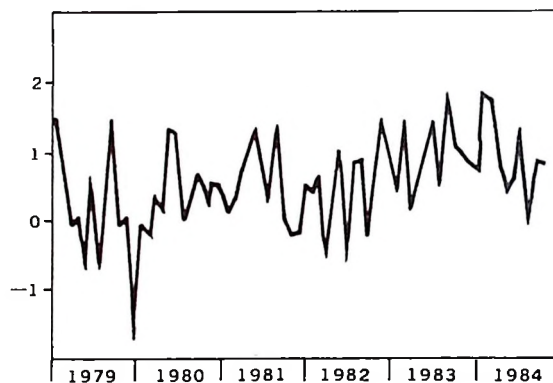
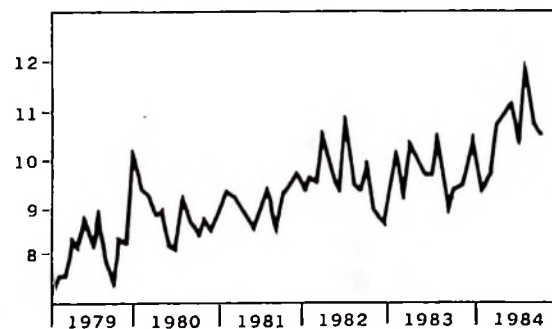


Fig. 3. Pengemultiplikatoren





Teksttabell 2. Basispengemengde og publikums likviditet.  
Oktober 1984.

	Beholdning Mill. kr. <sup>1)</sup>	Endring siste 12 måneder Mill. kr.
1. Sedler og mynt hos publikum	22 005	905
2. Bankenes totale primærlikviditer	22 755	14 613
3. Bankenes pliktige primærlikviditer(-)	22 650	15 004
4=1+2-3	22 110	514
5. Automatisk, ubetinget lånepotensiale i Norges Bank	4 766	566
6. Utnyttet, automatisk lånepotensiale i Norges Bank (-)	2 948	404
7=4+5-6: Basispengemengde	23 928	676
8. Publikums kontantkvote (s)	0,0946	-0,0106
9. Bankenes likviditetskvote (r)	0,0083	-0,0024
10. Pengemultiplikatoren (1+s)(s+r)	10,6444	1,1093
11=7x12. Publikums likviditet	254 699	32 999

<sup>1)</sup>Gjennomsnittstall for måneden. Tallet for publikums likviditet avviker derfor noe fra offisiell statistikk og fra teksttabell 1.

I figur 3 er tidsutviklingen for pengemultiplikatoren fremstilt. Den stigende trend som følger av nedgangen i s er tydelig, og r forårsaker betydelig ustabilitet i multiplikatoren. Dette kan ha sammenheng med at norsk pengepolitikk i stor grad har gått ut på å styre pengemultiplikatoren. Hvis en går over til basispengestyring i et markedssystem, vil således multiplikatoren trolig variere på en annen måte. I alle fall vil bruk av basispengemengden som et mellomliggende styringsmål betinge at en lager prognoser for multiplikatoren.

Prognoser for pengemultiplikatoren bør idéelt sett ta utgangspunkt i en strukturmodell som detaljert tar for seg bankers og publikums porteføljetilpasning. Alternativt kan en-relasjonsmodeller, f.eks. ARIMA-modeller, brukes, noe som praktiseres av Federal Reserve Bank of St. Louis i USA og før 1976 av sentralbanken i Sveits. Etter 1976 har sentralbanken i Sveits benyttet en mer omfat-

tende modell, der prognosen for endret multiplikator avhenger av tidligere endringer i multiplikatoren og i basispengemengden. Det ligger utenfor rammen av denne artikkel å gå nøyere inn på hvordan m bør prognostiseres.

## VII. Oppsummering

Basispengebegrepet vies betydelig oppmerksomhet i andre land. Det kan være ett blant flere pengeaggregater som overvåkes, eller en sentral pengepolitisk styringsvariabel. I Norge overvåkes ikke utviklingen i basispengemengden av de pengepolitiske myndigheter. Den analysemetode som ligger til grunn for teksttabell 2, kan imidlertid gi nyttig tilleggsinformasjon ved siden av den tradisjonelle summering av de likviditetstilførende kilder. Det vil gjelde uansett om myndighetene legger et monetaristisk syn på kontroll av basispenger til grunn eller om likviditetstilførselen til publikum kontrolleres via andre mellomliggende mål.

## Litteraturreferanser:

- OECD 1979: Monetary Targets and Inflation Control.
- OECD Economic Surveys: Italy May 1984. OECD Economic Surveys: Switzerland May 1983.
- OECD Economic Surveys: Austria February 1984.
- Oesterreichische Nationalbank: Annual Report 1983.
- Banca D'Italia: Report for the year 1983.
- Report of the Deutsche Bundesbank for the Year 1974.
- Report of the Deutsche Bundesbank for the Year 1975.
- The City University: Annual Monetary Review. October 1979. The Reform of Monetary Control in the United Kingdom.
- Economic Progress Report Treasury. March-April 1984.
- Andersen, Karnosky: Some Considerations in the Use of Monetary Aggregates for the Implementation of Monetary Policy. Federal Reserve Bank of St. Louis. September 1977.
- Balbach, Burger: Derivation of the Monetary Base. Federal Reserve Bank of St. Louis. November 1976.
- Federal Reserve Bank of New York. Quarterly Review. Winter 1979-80. The Monetary Base as an Intermediate Target for Monetary Policy.
- Handler: Problems of Monetary Control in Norway. Empirical economics. Vol. 2. Issue 1. Physica-Verlag Vienna (1977).



# Tilråding om bruk av de kredittpolitiske virkemidler i 1985

*Norges Banks brev til Finansdepartementet av 17. desember 1984 hadde følgende ordlyd:*

## «1. Generelt

- 1.1 Norges Bank gav i sitt brev av 22. oktober d.å. til Finansdepartementet en generell vurdering av det finans- og kredittpolitiske opplegget for 1985 slik det ble presentert i Nasjonalbudsjettet, og satte budsjettopplegget inn i et konjunkturpolitisk perspektiv. En vil nå komme tilbake med konkrete tilrådinger om bruken av de penge- og kredittpolitiske virkemidler i 1985.

I Salderingsproposisjonen har departementet gitt en vurdering av norsk økonomi generelt, som er noe mer positiv enn i Nasjonalbudsjettet. Men statens budsjettpolitikk antas å bidra til noe sterkere vekst i pengemengden i 1985 enn tidligere anslått. Som følge av den såkalte kommunepakken, med blant annet økte låneopptak fra kommunenes side, antas også likviditetstilførselen fra bankene å øke. Innenlandsk likviditetstilførsel og pengemengdeveksten i 1985 antas derfor å bli noe høyere enn forutsatt i Nasjonalbudsjettet.

- 1.2 I ovennevnte brev gav Norges Bank sin fulle tilslutning til å fortsette utviklingen av reguleringer på kredittmarkedet. En pekte samtidig på nødvendigheten av at det generelle rentenivået må tillates å være fleksibelt i begge retninger, dersom kreditt- og likviditetstilførselen til publikum effektivt skal kunne påvirkes.

I tråd med tidligere tilrådinger vil Norges Bank fremheve at et fleksibelt kreditt- og kapitalmarked forutsetter at en ved gjennomføringen av penge- og kredittpolitikken baserer seg på utviklin-

gen i aggregerte målstørrelser. Foruten å legge hovedvekt på utviklingen i innenlandsk likviditetstilførsel, er det grunn til å følge nøye med i samlet innenlandsk kreditttilførsel. Også andre hovedstørrelser, både nominelle størrelser og realstørrelser, må tillegges vekt.

- 1.3 Penge- og kredittpolitikken i 1984 kan karakteriseres som en kombinasjon av et rentestyrings- og kvantumsstyringssystem. I den kortsiktige dag til dag-styringen har pengemarkedsrenten vært styringsmålet, mens utviklingen i kvantumsmål har dannet bakgrunn for mer langsiktige vurderinger. Ulike indikatorer har i 1984 vist en forskjellig utvikling i forhold til budsjettopplegget. Utlånsveksten fra forretnings- og sparebankene har vært langt sterkere enn forutsatt, selv etter oppjusteringen av utlånsrammene i Nasjonalbudsjettet for 1985. Av samme grunn har samlet innenlandsk kreditttilførsel økt sterkere enn kredittbudsjettets tall. Innenlandsk likviditetstilførsel har imidlertid ligget i underkant av det forutsatte. Heller ikke den samlede likviditetsvekst har, bortsett fra en sterk vekst i de aller siste måneder, tidligere i år avveket vesentlig fra budsjettopplegget. Den faktiske utvikling i ulike indikatorer gir derfor ikke noe entydig bilde av om rentenivået i år har vært for lavt eller for høyt i forhold til de realøkonomiske forutsetninger som ligger til grunn for kredittpolitikken.

Etter Norges Banks oppfatning bør virkemiddelbruken i 1985 i større grad baseres på utviklingen i kvantumsstør-

relser, der rentenivået tillates å variere innenfor en relativt vid rentekorridor. Med den usikkerhet som hersker om hvordan penge- og kredittpolitikken virker inn på realøkonomien, og rimelig hensyn tatt til mulighetene for tilfeldige fluktuasjoner i tallene fra måned til måned, bør det også være et visst slingsmonn for utviklingen i kvantumsstørrelsene i relasjon til måltallene.

I Norges Banks brev av 22.10.84 om finans- og kredittpolitikken i 1985 ble det pekt på at det var et ekspansivt økonomisk opplegg. Ifølge Salderingsproposisjonen er dette blitt enda mer ekspansivt. I nevnte brev pekte Norges Bank på at selv om det ekspansive opplegg kunne slå ut i sterkere reell stigning både for konsum og investeringer enn det som lå i budsjettopplegget, var faren på ny tilstede for etterhvert tiltakende prisstigning. Etter de opplysninger som er lagt fram i Salderingsproposisjonen trer denne problemstilling enda klarere fram. Med mindre den faktiske utvikling i 1985 skulle tilsi at faren for økende prisstigning er redusert, bør en således unngå at den faktiske likviditets- og kredittutvikling systematisk ligger over budsjettopplegget. Krever utviklingen i kvantumsstørrelsene en rente utenom den akseptable rentekorridor, bør måltallene revideres.

Stram styring etter kvantumsmål kan nødvendiggjøre relativt raske og store endringer i rentenivået. For å unngå store rentemessige utslag, med de uheldige virkninger det kan ha for utviklingen i realøkonomien, bør en unngå dramatiske skift i virkemiddelbruken. De penge- og kredittpolitiske virkemidler bør derfor innrettes til å bidra til en gradvis tilpasning av kreditt- og likviditetsutviklingen til måltallene.

## 2. *Den kortsiktige rente- og likviditetsstyring*

2.1 I den generelle virkemiddelbruken overfor finansinstitusjonene, herunder i første rekke påvirkning av kreditt-tilførselen fra forretnings- og sparebankene, vil Norges Bank gå inn for bruk av markedsorienterte virkemidler. Forretnings- og sparebankenes primærreservekrav bør holdes på et stabilt nivå.

Med avvikling av direkte reguleringer vil generell likviditetsstyring på bred basis bli viktigere. Fremvekst av et sertifikatmarked med omsettelige papirer utstedt både av staten og privat sektor, ved siden av det helt kortsiktige pengemarked og langsiktige obligasjonsmarked, vil åpne for nye muligheter fra myndighetenes side for å drive effektiv likviditetspåvirkning. Blant annet vil sentralbanken kunne påvirke likviditetsforholdene i kredittsystemet ved operasjoner i det nye sertifikatmarkedet. Jevnlig påvirkning av likviditeten fra sentralbankens side reiser videre spørsmålet om hvilken plass og hvilken utforming forretnings- og sparebankenes automatiske låneadgang i Norges Bank bør ha.

På bakgrunn av de endringer som nå skjer i penge- og kredittmarkedet, spesielt med etableringen av sertifikatmarkedet, vil derfor Norges Bank gå igjen og foreta en prinsipiell vurdering av den rolle de ulike likviditetspåvirkende virkemidler bør spille i likviditetspolitikken i fremtiden. I en slik gjennomgang vil særlig bankenes automatiske låneadgang i Norges Bank og markedspapirets rolle bli vurdert. Norges Bank vil imidlertid avvende etableringen og se an utviklingen av det nye sertifikatmarkedet, før en kommer med konkrete forslag.

2.2 Etter Norges Banks syn bør nå oppfyl-lingen av og kontrollen med forretnings- og sparebankenes primærreservekrav forenkles. Bankenes kontantbeholdning

samt folioinnskudd i Norges Bank og Postgiro bør ikke lenger telle med ved oppfyllingen av reservekravet. Foliokonto i Norges Bank og Postgiro bør betraktes som arbeidskonti. For å holde omfanget av pengetransporter nede, tar en sikte på å revurdere godtgjørelsen til bankene av deres seddel- og myntbeholdninger. Bankenes kjøp av statskasserveksler bør videre erstattes av at bankene holder midler på særskilte rentebærende konti i Norges Bank som disponeres av statskassen, som også fastsetter og belastes for renten. Finansieringsselskapene bør oppfylle reservekravet på samme måte som bankene. For både bankene og selskapene bør regnskapstall fra Norges Bank legges til grunn ved kontrollen.

Norges Bank vil be om at det iverksettes arbeid for å endre kredittlovens § 5 slik at den kan hjemle en definisjon av bankenes primærreservekrav som ovenfor tilrådd. Banken vil komme tilbake med en detaljert utforming av de foreslåtte endringer.

- 2.3 Utlendingers kjøp av norske obligasjoner har i år medført en betydelig kapitalinngang. Denne adgangen er nå opphevet inntil videre. I henhold til gjeldende valutareguleringsbestemmelser har valutabankene en generell fullmakt til å åpne kronekonti for utlendinger. Dersom utlendinger fortsatt viser stor etterspørsel etter kronefordringer, kan denne adgangen være en kilde til ytterligere kapitalinngang, som i nåværende situasjon er uønsket. Skulle omfanget av slike innskudd fra utlandet vise en vesentlig økning, vil Norges Bank, for å nøytralisere likviditetsvirkningen av en slik økning, vurdere å tilrå innføring av et særskilt reservekrav med hjemmel i kredittlovens § 7.

Kredittlovens § 7, som fram til nå ikke er anvendt, gir adgang til å innføre en egen valutadekningsreserve beregnet på grunnlag av økningen i innskudd og lån

fra utenlandske innskyttere og långivere. Et eventuelt slikt reservekrav skal oppfylles ved innskudd på separat foliokonto i Norges Bank. Prosentsatsen kan settes opp til 100. Etter Norges Banks syn hjemler dagens utforming av lovens § 7 adgang til å innføre særskilt reservekrav beregnet ut fra økningen i kronesinnskudd fra utlandet. Hvis det er tvil om dette bør loven klargjøres på dette punkt. Ved en eventuell innføring av et slikt krav må det imidlertid bli en bedre rapportering fra bankene for beregning av kravet.

### 3. *Plasseringsplikten og emisjonsreguleringen*

- 3.1 I Nasjonalbudsjettet ble det varslet at plasseringsplikten for forretnings- og sparebankene forsøksvis blir opphevet med virkning fra 1. januar 1985, mens den reduseres til 0% for livsforsikringselskaper, pensjonskasser og -fond. Norges Bank slutter seg til dette opplegget i denne omgang. En antar imidlertid at opphevelsen av plasseringsplikten for bankene over tid vil forutsette en slik tilpasning av vilkårene til hva som gjelder i markedet, at også plasseringsplikten for livsforsikringselskaper m.v. vil kunne oppheves.

- 3.2 Det ble i Nasjonalbudsjettet varslet at rammestyringen av kredittforetakenes emisjoner til finansiering av lån til næringslivsformål i hovedsak blir opphevet fra 1. januar 1985. Norges Bank støtter dette.

I Nasjonalbudsjettet forutsettes videre at rammestyringen av kredittforetakenes emisjoner til finansiering av lån til primærnæringene og lån til boligformål, samt av kommunenes inkl. kommunale kraftverks låneopptak, skal fortsette. Reguleringen av emisjoner for finansiering av lån til primærnæringene og til boligformål påvirker nok i første



rekke kildene for kreditt-tilgangen for slike formål, mens det er mer tvilsomt om omfanget av kreditten påvirkes. Denne reguleringen vil kunne bidra til lavere renter i obligasjonsmarkedet enn man ellers ville fått, men samtidig bidrar den til større kreditt-tilførsel fra andre kilder til gjeldende rentenivå.

Dersom kredittforetakenes utlån til nevnte næringer skal reguleres, vil en oppnå en sikrere virkning ved å ta utgangspunkt i selve utlånene. I dag utelukker imidlertid kredittlovens § 12 direkte utlånsregulering av kredittforetakene. Norges Bank vil derfor foreslå at kredittlovens § 12 endres slik at den kan hjemle direkte regulering av kredittforetakenes utlån til ulike formål. Så snart en slik lovendring er trådt i kraft, vil en foreslå at kvantumsreguleringen av kredittforetakene basert på lovens § 15 oppheves, og at en regulering, om den fortsatt anses påkrevet, bygger på den reviderte § 12.

#### 4. *Gjenværende utlånsregulering av skadeforsikringsselskaper og private finansieringsselskaper*

4.1 Den direkte regulering av skadeforsikringsselskapene er i Nasjonalbudsjettet forutsatt videreført i 1985. Utlånsrammen er satt til 700 mill. kroner, som tilsvarer en vekst på omlag 13%. Skadeforsikringsselskapene kan ikke pålegges likviditetsreservekrav, men kan heller ikke finansiere seg på annen måte enn ved poliseinnbetalinger. Det er i Nasjonalbudsjettet ikke fastsatt noen egen ramme for de private finansieringsselskapers utlån utenom leasing og factoring i 1985. Disse utlån er nå underlagt direkte utlånsregulering. I motsetning til for skadeforsikringsselskapene er det imidlertid ikke sagt noe om styringen av finansieringsselskapenes utlån utenom leasing og factoring i 1985.

4.2 Etter Norges Banks oppfatning har disse reguleringene sin vesentlige effekt på fordelingen mellom kredittkildene, uten i nevneverdig grad å påvirke den samlede kreditt-tilførsel til private og kommuner. Norges Bank går derfor inn for at reguleringen av finansieringsselskapenes utlån utenom leasing og factoring oppheves fra 1. januar 1985, og at disse selskapenes utlån utenom leasing og factoring i stedet omfattes av likviditetsreservekravet for selskapene på tilsvarende måte som utlån i form av leasing og factoring.

4.3 Norges Bank tilrår videre at skadeforsikringsselskapenes utlån i første halvår 1985 reguleres etter samme mønster som i annet halvår 1984. En del av utlånsrammen foreslås fordelt mellom selskapene ved at alle selskapene kan øke utlånene med en bestemt prosent (statisk element), mens resten fordeles i henhold til veksten i premieinntektene i de enkelte selskaper (dynamisk element). Som i annet halvår 1984 foreslås det dynamiske element å utgjøre 60% av rammen.

Følgende regulering foreslås: I løpet av første halvår 1985 tillates skadeforsikringsselskaper med utlån over 10 mill. kroner å øke sine utlån med: a)  $2\frac{1}{2}\%$  av det laveste av faktiske og tillatte utlån ved utgangen av 1984, og i tillegg b) 10% av økningen i premieinntekt for egen regning fra gjennomsnittet for årene 1980 og 1981 til gjennomsnittet for årene 1982 og 1983, men ikke ut over det firedobbelte av det som er fastsatt under a). Selskaper med negativ premievekst kan øke sine utlån i samsvar med punkt a). Lån til statsforvaltningen, kredittinstitusjoner og utlandet unntas fra reguleringen.

I løpet av 1985 bør også reguleringen av skadeforsikringsselskapenes utlån kunne avvikles.



## 5. *Lån til utlandet og lisensierte valutalån*

5.1 I Nasjonalbudsjettet omtales den nye ordningen for kronelån til utlandet. Det heter at en vil ta utgangspunkt i regelverket for den ordning som gjelder for lån i norske kroner til oljevirksomheten. Det legges opp til at kreditt i norske kroner til utlandet kan ytes som lån, herunder syndikerte lån, fra norske banker og forsikringsselskaper. Det er i 1985 satt en ramme på 5 milliarder kroner som både skal omfatte lån i norske kroner til utlandet og lån i norske kroner til oljevirksomheten. Statoils låneopptak i norske kroner forutsettes å komme i tillegg til denne rammen.

5.2 I utgangspunktet bør det ikke være noen forskjell mellom banker, skade- og livsforsikringsselskaper og finansieringsselskaper når det gjelder å kunne yte kronelån til utlandet. Kredittforetak, som finansierer seg i obligasjonsmarkedet, bør imidlertid ikke slippe til på dette området.

Lisensierte valutalån til innlendinger er i dag forbeholdt banker. Etter Norges Banks syn bør finansieringsselskaper likestilles med bankene når det gjelder adgangen til å yte slike lån.

5.3 Kronelån til oljevirksomheten og lisensierte valutalån er holdt utenfor renteerkklæringen. Tilsvarende bør gjelde for kronelån til utlandet. Som kronelån til oljevirksomhet og lisensierte valutalån, bør kronelån til utlandet også unntas fra beregningsgrunnlaget for primærreserverkrav og eventuell plasseringsplikt. Tilsvarende unntak bør gjelde for beregningsgrunnlaget til finansieringsselskapenes likviditetsreserverkrav.

## 6. *Rentekontrollen*

6.1 Kontrollen av bankenes utlånsrenter ved utgangen av august d.å. viste at et betydelig antall banker lå over det øvre renteleie renteerkklæringen forutsatte.

Finansdepartementet sier i brev av 29.11.84 til Norges Bank at dersom ikke alle bankene følger renteerkklæringens forutsetning, vil en måtte vurdere å ta i bruk kredittloven for å styre bankenes utlånsrenter.

Hvis det nåværende system med renteerkklæring skal fortsette, vil det også etter Norges Banks syn være ønskelig å bringe større klarhet i hjemmelsgrunnlaget. Norges Bank vil således tilrå at kredittlovens § 14 endres slik at den blir i samsvar med gjeldende praksis, noe som innebærer at loven kan nyttes til å gi forskrifter om gjennomsnittlig rente- og provisjonsnivå. En bør vurdere en mer hensiktsmessig reaksjonsform enn bøtestraff for de banker som overskrider det erklærte rentenivå. En slik reaksjon bør da ha som siktemål minst å nøytralisere den økonomiske gevinst den enkelte bank har hatt ved å overskride renteerkklæringens rammer. Det er imidlertid vanskelig å se at det lar seg gjøre å anslå hva en slik gevinst er uten at renteerkklæring og kontroll baseres på Bankinspeksjonens definisjon av effektiv rente.

En kontroll basert på denne definisjonen, vil forøvrig innebære at en må gjøre beregninger for hvert eneste lån i den enkelte bank. Av praktiske hensyn må derfor en slik kontroll bygge på beregninger utført av den enkelte bank.

Norges Bank er imidlertid i tvil om rentekontrollen, også ved det system som er skissert ovenfor, vil gi resultater som står i rimelig forhold til de ressurser som settes inn ved kontrollarbeidet.

## 7. *Gebyrer i betalingsformidlingen*

7.1 I Nasjonalbudsjettet ble enkelte problemstillinger vedrørende betalingsformidling tatt opp. Det ble vist til Revidert nasjonalbudsjett 1983, der Regjeringen uttalte følgende: «I størst mulig grad må det generelt være et mål at bankene fastsetter priser som dekker de reelle kostnader ved de ulike tjenester. Dette vil gjøre at en får en riktigere ressursallokering og at de som faktisk bruker tjenestene, er de som betaler for dem.»

En prising av betalingsformidlingstjenestene på grunnlag av kostnadene er en forutsetning for å få til en rasjonell bruk av tjenestene. Konkurransmessige hen-

syn tilsier at betalingsformidlingen ved bankene og Postgiro gebyrlegges samtidig. Den liberalisering som nå skjer på kredittmarkedet vil videre redusere rentemarginene og dermed svekke bankenes inntjening. Norges Bank vil derfor sterkt tilrå at det raskt treffes vedtak om å innføre gebyrer ved bruk av Postgiros betalingsformidlingstjenester. Det kan være hensiktsmessig at dette skjer i sammenheng med en eventuell innføring av rente på innskudd i Postgiro.

NORGES BANK

*Knut Getz Wold*

Audun Grønn»

# Utkast til lov om Norges Bank og pengevesenet

*Arbeidet med ny lov om Norges Bank og pengevesenet er tidligere omtalt i Penger og Kreditt nr. 4/1983 (Ryssdalutvalgets utredning, NOU 1983:39) og nr. 2/1984 (Norges Banks uttalelse). Abonnementene har også mottatt hele uttalelsen i Norges Banks skriftserie nr. 14. Odelstingsproposisjon nr. 25 (1984-85), Om lov om Norges Bank og pengevesenet, med Finansdepartementets forslag til ny lov, ble godkjent i statsråd 7. desember 1984. Nedenfor gjengis i fotografisk avtrykk proposisjonens sammendragskapittel, kap. 1, umiddelbart etterfulgt av selve lovutkastet. Penger og Kreditt vil komme tilbake til saken når Stortinget har behandlet og vedtatt loven.*

## 1. Proposisjonens hovedinnhold

Regjeringen legger opp til at Norges Bank skal være et sentralt radgivende organ i den økonomiske politikk. Banken bør ha viktige utøvende oppgaver i penge- og kredittpolitikken og i valutapolitikken.

Regjeringen har i forslaget til ny lov om Norges Bank og pengevesenet samtidig lagt vekt på at en ny sentralbanklov skal kunne tilpasses ulike utviklingsalternativer i fremtiden når det gjelder den penge-, kreditt- og valutapolitiske styring og sentralbankens oppgaver. Dette innebærer blant annet at det foreslås en generalklausul for bankens virksomhet og at Kongen på flere områder er gitt fullmakt til å fastsette nærmere retningslinjer.

En har også funnet det viktig å klargjøre ansvarsforholdet i den økonomiske politikk. Det er Stortingets og Regjeringens oppgave å foreslå retningslinjene for den økonomiske politikk, og det er Regjeringens oppgave å gjennomføre denne politikk. Norges Bank vil innrette sin virksomhet etter dette. Dette fremgår av Regjeringens lovforslag. De foreslåtte regler om at saker av viktighet skal forelegges Finansdepartementet før avgjørelse treffes og om Kongens adgang til å instruere banken om dens virksomhet er også uttrykk for dette.

En har lagt til grunn at Norges Bank er et forvaltningsorgan, som fortsatt bør stå i en særlig stilling innen forvaltningen. Dette skyldes bankens viktige oppgaver overfor det private bankvesen, bankens radgiverfunksjon i penge- og valutapolitikken, og dels den historiske bakgrunn og tradisjon Norges Bank har. Regjeringen har imidlertid ikke tatt opp til alminnelig drøftelse vesentlige endringer av bankens selvstendighet.

På denne bakgrunn legges det ikke opp til vesentlige endringer i den gjeldende arbeids-

deling mellom Stortinget/Regjeringen/Finansdepartementet og Norges Bank ved opplegget og gjennomføringen av penge-, kreditt- og valutapolitikken. Dette innebærer blant annet at myndighet til å treffe vedtak med hjemmel i kredittloven fortsatt vil ligge hos de politiske myndigheter og at de sentrale deler av rentepolitikken fastsettes av Storting og Regjering som nå. Det er Regjeringen som utformer penge-, kreditt- og valutapolitikken og ivaretar samordningen med blant annet finanspolitikken. I praksis viser det seg vanskelig å skille mellom opplegg og gjennomføring av den økonomiske politikk. Det er således mest hensiktsmessig at den som har hovedansvaret for utformingen av retningslinjene for den økonomiske politikk også har hovedansvaret for gjennomføringen.

Det er ikke tatt opp forslag om at Bankinspeksjonens virksomhet overføres til Norges Bank.

Det er i lovforslaget klargjort at Kongen har instruksjonsrett i forhold til bankens utøvende virksomhet. Instruksjonsretten utøves ved kongelig resolusjon etter at banken er gitt anledning til å uttale seg. Stortinget meddeles slik instruksjon uten at dette nødvendigvis skjer ved særskilt melding til Stortinget. Denne instruksjonsrett må også omfatte bankens egenforvaltning, for eksempel større byggesaker, ut fra den ressursmessige betydning bankens egen drift kan ha. En slik regel vil klargjøre det endelige ansvarsforhold. Når en har funnet å kunne gå inn for en slik form for instruksjonsrett, skyldes dette at Kongen/departementet vil kunne påvirke bankens virksomhet på flere måter etter lovforslaget, og dessuten ønsket å markere bankens særlige stilling i forvaltningen.

Vedtaket om kronens kursordning og kurs-



leie er av stor økonomisk betydning. En er kommet til at lovens ordning bør være at Kongen treffer vedtak om kronens kursordning og kursleie, herunder sammensetningen av valutakurven. Det bør være adgang til å delegerer denne myndighet. Vedtak om endring skal meddeles Stortinget.

Norges Banks lovbestemte plikt til å innløse sine sedler med gull har vært suspendert siden 1931, og plikten foreslås opphevet.

Diskontoendringer var tidligere et viktig pengepolitisk virkemiddel, og det var alminnelig antatt at sentralbanken hadde enekompetanse til å avgjøre spørsmål om slike endringer. I etterkrigstiden har imidlertid Norges Banks diskontoendringer hatt en klart avtagende betydning som et tiltak med sikte på å påvirke den økonomiske utvikling. Diskontosatsen er i dag av mindre betydning. Departementet har derfor ikke funnet å foreslå noen særskilt bestemmelse om diskontoen eller om saksbehandlingen ved diskontoendringer.

Det er en oppgave for landets sentralbank å gi likviditet til banker. Departementet foreslår at adgangen til å oppta likviditet i Norges Bank fortsatt bør begrenses til å gjelde forretningsbanker og sparebanker. Departementet foreslår at loven gir Kongen hjemmel til å fastsette forskrifter om at det i forbindelse med vanlige kortsiktige likviditetsslan kan settes visse vilkår som gjelder veksten og sammensetningen av de låntagende bankers egne utlån.

Kjøp og salg av verdipapirer i pengepolitisk øyemed er også en tradisjonell sentralbankoppgave. Norges Bank bør fortsatt ha adgang til slikt kjøp og salg innenfor konkrete retningslinjer trukket opp av Finansdepartementet og banken bør ha adgang til selv å utstede markedspapirer når den ikke har tilstrekkelig beholdning av andre hensiktsmessige verdipapirer. Det fremmes forslag i samsvar med dette.

Sentralbanken utfører bankforretninger for staten og bistår med opptak av statslån og forvaltning av statsgjeld. Departementet antar at det ikke er grunn til å gi Norges Bank noen lovfestet enerett til å være statens bankforbindelse. Staten bør således også kunne ha innskudd i forretnings- og sparebanker eller på postgiro.

Når det gjelder statens adgang til å oppta lån i sentralbanken, er det store variasjoner i praksis fra land til land. En har ikke funnet grunn til å foreslå noe forbud mot at Norges Bank gir direkte kreditt til staten, og antar at slik kreditt bør kunne gis i den utstrekning Stortinget har gitt særskilt fullmakt til dette. En vil likevel ikke foreslå at

det fastsettes noen ramme for bankens beholdninger av statspapirer.

Det foreslås at to kollegiale organer, et hovedstyre og et representantskap, fortsatt har den øverste ledelse av Norges Bank. Betegnelsen direksjon er i lovutkastet erstattet med hovedstyre.

Hovedstyret har etter lovutkastet den utøvende og rådgivende myndighet. Representantskapet skal føre tilsyn med at reglene om bankens virksomhet blir fulgt og organisere bankens revisjon. Det er videre foreslått at representantskapet skal ha som de viktigste oppgaver å fastsette bankens budsjett og årsregnskap. Etter utkastet kan representantskapet etter forslag fra hovedstyret opprette og nedlegge distrikts- og utenlandsavdelinger.

Hovedstyret skal etter utkastet bestå av syv medlemmer som oppnevnes av Kongen. To medlemmer, som velges av og blant de ansatte, supplerer hovedstyret ved behandlingen av administrative saker. Representantskapet skal som nå ha 15 medlemmer som velges av Stortinget. Blant disse medlemmer velger Stortinget representantskapets formann og nestformann. Regjeringsmedlemmer og stortingsrepresentanter kan ikke fungere som medlemmer av hovedstyret eller representantskapet.

Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen oppnevnes av Kongen på åremål. Gjenoppnevning kan skje for én ny periode i vedkommende stilling.

En vil foreslå at en viderefører den ordning at Norges Banks midler holdes adskilt fra statens øvrige midler, idet kontrollen med bankens egenforvaltning forutsettes styrket. Dette innebærer at budsjett- og bevilgningskompetansen fortsatt vil tilhøre bankens øverste organer. De politiske myndigheter vil i etterhånd kunne ha fullt innsyn i bankens disposisjoner, og på den måte gi uttrykk for meninger om egenforvaltningen. Utvalget har også foreslått en regel om at banken har en foreleggelsesplikt for Finansdepartementet i viktige saker før vedtak treffes. Bankens budsjett skal etter lovforslaget meddeles departementet. Instruksjonsmyndigheten vil også gjelde egenforvaltningen. Dette skulle gi en rimelig grad av forhåndskontroll. Dette bør tilsammen gi tilstrekkelig grunnlag for kontroll med bankens egenforvaltning.

En vil videre foreslå at aksjeselskapsformen avvikles, og at forvaltningsloven i utgangspunktet gis anvendelse for Norges Banks virksomhet.

Bankens årsberetning, sammen med det reviderte årsregnskap og representantska-



pets uttalelse om hovedstyrets protokoller, bør fortsatt sendes departementet for å forelegges Kongen og meddeles Stortinget. Også dette vil gi grunnlag for kontroll med bankens egenforvaltning.

Den gjeldende lovs bestemmelser om regnskapsavslutning og fordeling av overskudd er lite hensiktsmessige. Departementet fore-

slår at Kongen gir retningslinjer for avsetninger og for disponering av bankens overskudd og at vedtak om overføringer fra Norges Bank til staten må godkjennes av Stortinget. Dette vil naturlig kunne skje i forbindelse med Stortingets behandling av Nasjonalbudsjettet og Statsbudsjettet.

## **KAPITTEL I - ALMINNELIGE BESTEMMELSER**

### **§ 1 Norges Banks formål og virkeområde**

Norges Bank er landets sentralbank. Banken skal være et utøvende og rådgivende organ for penge-, kreditt- og valutapolitikken. Den skal utstede pengesedler og mynter, fremme et effektivt betalingssystem innenlands og overfor utlandet og overvake penge-, kreditt- og valutamarkedene.

Banken kan sette i verk tiltak som er vanlige eller naturlige for en sentralbank. Til fremme av sine formål kan banken utføre alle former for bankforretninger og banktjenester.

### **§ 2 Forholdet til statsmyndighetene**

Banken skal utøve sin virksomhet i samsvarende med de økonomisk-politiske retningslinjer som er fastlagt av statsmyndighetene, og med de internasjonale forpliktelser landet er bundet av.

Før banken treffer vedtak av særlig viktighet, skal saken være forelagt departementet.

Kongen i statsråd kan treffe vedtak om bankens virksomhet. Disse vedtak kan være generelle regler eller pålegg i enkeltsaker. Banken skal ha anledning til å uttale seg før det treffes slikt vedtak. Melding om vedtak skal sendes Stortinget.

Banken er et eget rettssubjekt, som eies av staten.

### **§ 3 Bankens uttalelser**

Banken skal avgi uttalelse om spørsmål den blir forelagt av Kongen eller departementet.

Banken skal underrette departementet når det etter bankens oppfatning er behov for tiltak av penge-, kreditt- og valutapolitisk karakter av andre enn banken.

Banken skal informere offentligheten om penge-, kreditt- og valutaforholdene.

### **§ 4 Pengeenheten og dens internasjonale verdi**

Den norske pengeenhet er en krone. Kronen deles i hundre øre.

Kongen treffer vedtak om den kursordning som skal gjelde for kronen og om endringer i kronens kursleie.

Vedtak om endringer i kursordningen for kronen og i dens kursleie skal meddeles Stortinget.

## **KAPITTEL II - BANKENS ORGANISASJON**

### **§ 5 Bankens øverste ledelse**

Bankens øverste organer er et hovedstyre og et representantskap.

Hovedstyret har den utøvende og rådgivende myndighet etter denne lov. Det leder bankens virksomhet og forvalter dens midler.

Representantskapet fører tilsyn med at reglene for bankens virksomhet blir fulgt. Det organiserer bankens revisjon, ansetter herunder nødvendig personale, og fastsetter instruks for revisjonen. Representantskapet fastsetter bankens årsregnskap og vedtar etter forslag fra hovedstyret dens budsjett. Det kan etter forslag fra hovedstyret opprette og nedlegge avdelinger i Norge og i utlandet og bestemme at en avdeling skal ha et styre. Representantskapet avgir uttalelse om hovedstyrets protokoller og saker som det forelegges av hovedstyret. Representantskapet avgjør i tvilstilfelle om en sak er av administrativ karakter, jfr. § 6 tredje ledd, § 7 sjette ledd, § 8 fjerde ledd og § 11 andre ledd. Representantskapet fastsetter nærmere regler for bankens lån til ansatte, jfr. § 23.

Sentralbanksjefen forestår bankens administrasjon og gjennomføring av vedtakene.

### **§ 6 Hovedstyret**

Hovedstyret består av syv medlemmer, som oppnevnes av Kongen.

Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen skal være formann og nestformann i hovedstyret. Disse ansettes i heldagsstilling for seks år. Gjenoppnevning i samme stilling kan skje for én periode av ytterligere seks år. De øvrige fem medlemmer oppnevnes for fire år. Hvert annet år uttrer vekselvis to og tre medlemmer. Gjenoppnevning av disse medlemmer kan skje for en samlet periode av tolv år. Ingen kan fungere som sentralbanksjef, visesentralbanksjef eller medlem av hovedstyret etter det fylte syttiende år.

Av og blant de ansatte velges to medlemmer som supplerer hovedstyret ved behandlingen av administrative saker. Valgmåten for disse representanter kan avtales i forhandlinger med de ansatte. Representantskapet kan i tilfelle et forhandlingsresultat ikke oppnas, fastsette regler om valgmåten.

Formannen innkaller hovedstyret til møte så ofte det ansees ønskelig, eller når minst tre medlemmer krever det. Til gyldig vedtak kreves at mer enn halvparten av de stemmeberettigede stemmer for det. Det føres protokoll over forhandlingene.

Regjeringsmedlemmer og stortingsrepresentanter kan ikke fungere som medlemmer av hovedstyret.

Kongen kan gi forskrifter om medlemmenes forhold til andre kredittinstitusjoner og bedrifter.

Sentralbanksjefens og visesentralbanksjefens godtgjørelse og pensjon og de øvrige medlemmers godtgjørelse fastsettes av Kongen.

#### **§ 7 Representantskapet**

Representantskapet består av femten medlemmer valgt av Stortinget for fire år.

Hvert annet år uttrer vekselvis syv og åtte medlemmer. Blant medlemmene velger Stortinget formann og nestformann for to år. Ingen kan fungere som medlem av representantskapet etter det fylte syttiende år. Gjenvalg av medlemmer kan skje for en samlet periode av tolv år.

Regjeringsmedlemmer og stortingsrepresentanter kan ikke fungere som medlemmer av representantskapet.

Representantskapet kan blant sine medlemmer oppnevne utvalg til å forberede saker for representantskapsbehandling.

Formannen innkaller representantskapet til møte så ofte det ansees ønskelig, eller når minst fem medlemmer eller hovedstyret krever det. Til gyldig vedtak kreves at mer enn halvparten av de stemmeberettigede stemmer for det. Det føres protokoll over forhandlingene.

Om ikke representantskapet bestemmer noe annet for det enkelte tilfelle, kan hovedstyrets medlemmer være til stede og uttale seg på møter i representantskapet. De ansattes medlemmer i hovedstyret kan være til stede og uttale seg på møter i representantskapet ved behandlingen av administrative saker. Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen skal være til stede, med mindre representantskapet bestemmer noe annet, eller det foreligger gyldig forfall.

Medlemmenes godtgjørelse fastsettes av Kongen.

#### **§ 8 Bankens avdelinger**

Banken har sitt hovedkontor i Oslo. Representantskapet kan, etter forslag fra hovedstyret, opprette eller nedlegge avdelinger i Norge og i utlandet. Avdelingene handler på vegne av hovedstyret.

Dersom en avdelings saksområde tilsier det, kan representantskapet, etter forslag fra hovedstyret, bestemme at avdelingen skal ha et styre på fire medlemmer.

Avdelingens daglige leder skal være formann i styret. De øvrige medlemmer oppnevnes av representantskapet, for en periode av inntil fire år. Gjenoppnevning av disse medlemmer kan skje for en samlet periode av tolv år. Ingen kan være medlem av en avdelings styre etter det fylte syttiende år.

Av og blant de ansatte velges et medlem som supplerer avdelingsstyret ved behandlingen av administrative saker, jfr. § 6 tredje ledd.

Hovedstyret gir nærmere regler om avdelingenes organisasjon og virksomhet, avdelingsstyrets forretningsorden og godtgjørelse til styrets medlemmer.

#### **§ 9 Vararepresentanter**

Til hovedstyret oppnevner Kongen hvert annet år vekselvis to og tre vararepresentanter for de medlemmer som er oppnevnt for fire år.

Til representantskapet velger Stortinget hvert annet år for en periode av fire år vekselvis syv og åtte personlige vararepresentanter for de medlemmer som er valgt for fire år.

Til et avdelingsstyre oppnevner representantskapet to vararepresentanter for de medlemmer som er oppnevnt for inntil fire år.

Vararepresentanter for de ansattes medlemmer i hovedstyret og avdelingsstyrene ved behandlingen av administrative saker, velges av og blant de ansatte etter avtalt eller av representantskapet fastsatt valg måte, jfr. § 6 tredje ledd og § 8 fjerde ledd.

Vararepresentanter til hovedstyret og avdelingsstyrene tiltrer i forfallstilfeller i den rekkefølge de er oppnevnt.

#### **§ 10 Fullmakter og utvalg**

Hovedstyret kan gi sentralbanksjefen særskilt fullmakt til å avgjøre saker som hører under hovedstyret.

Hovedstyret kan ellers opprette utvalg som på saklig avgrensede områder tillegges myndighet til å behandle og avgjøre saker som hører under hovedstyret. Tilsvarende fullmakt kan hovedstyret gi bankens avdelinger, kontorer eller ansatte.



Hovedstyret gir nærmere regler om de enkelte utvalg og om saksbehandling som etter fullmakt foretas av andre enn hovedstyret.

#### § 11 Bankens ansatte

Hovedstyret avgjør alle saker om bankens ansatte med mindre annet følger av denne lov eller regler gitt med hjemmel i loven. Hovedstyret kan gi særskilte utvalg fullmakt til å avgjøre saker om ansatte. Tilsvarende fullmakt kan også gis bankens avdelinger, kontorer eller ansatte.

Når særskilte utvalg behandler administrative saker, skal de ansatte være representert i utvalget.

Hovedstyret kan gi forskrifter om de ansattes forhold til andre kredittinstitusjoner og bedrifter.

#### § 12 Taushetsplikt

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for banken, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om bankens eller andres forretningsmessige forhold eller om noens personlige forhold.

Forvaltningsloven § 13 annet og tredje ledd og § 13 a til § 13 e får anvendelse.

Taushetsplikten gjelder ikke meddelelser om bankens forretningsmessige forhold som hovedstyret eller noen som har fullmakt fra hovedstyret, gir på vegne av banken.

### KAPITTEL III - BETALINGSMIDLER

#### § 13 Pengesedler og mynter

Banken har enerett til å utstede norske pengesedler og mynter.

Banken treffer bestemmelse om sedlenes og myntenenes pålydende og utforming.

#### § 14 Tvungent betalingsmiddel

Bankens sedler og mynter er tvunget betalingsmiddel i Norge. Ingen er pliktig til i én betaling å ta imot mer enn femogtyve mynter av hver enhet.

Sterkt skadde sedler og mynter er ikke tvungent betalingsmiddel. Banken gir nærmere forskrifter om erstatning for bortkomne, brente eller skadde sedler og mynter.

Selv om en avtale inneholder klausul om betaling av en pengeforpliktelse i gullverdi, kan skyldneren frigjøre seg med tvungne betalingsmidler uten hensyn til denne klausul.

#### § 15 Tilbaketrekking av betalingsmidler

Banken kan ved forskrift bestemme at sedler av bestemt utgave og pålydende eller bestemt myntsort skal settes ut av omløp.

Sedler og mynter som er satt ut av omløp, opphører å være tvungent betalingsmiddel ett år etter kunngjøring. Banken er pliktig til å innløse sedler og mynter som innleveres innen ti år etter fristens utløp.

#### § 16 Jubileums- og minnemynt

Etter vedtak av Kongen utgir banken jubileums- eller minnemynter. Kongen kan bestemme at differansen mellom pålydende verdi av den mynt som settes i sirkulasjon og produksjonsomkostningene, skal disponeres til almenntilfelle formål. Slik mynt er tvungent betalingsmiddel.

### KAPITTEL IV - OPPGAVER PÅ KREDITTMARKEDET

#### § 17 Statens bankforretninger

I den utstrekning Kongen bestemmer det, skal banken utføre bankforretninger for staten, statsbanker og offentlig fond og yte tjenester ved opptak av statslån og forvaltning av statsgjeld.

#### § 18 Kreditt til staten

Banken kan yte sesongmessig og annen kortsiktig kreditt direkte til staten innenfor særskilte rammer fastsatt av Stortinget.

Banken kan i særlige tilfeller yte langsiktig kreditt direkte til staten innenfor særskilte rammer fastsatt av Stortinget.

Bankens kjøp av statskasseveksler, statsobligasjoner og andre gjeldsdokumenter utstedt av staten omfattes ikke av denne bestemmelse.

#### § 19 Kreditt til banker

Banken kan yte likviditetslån, gjøre innskudd og gi annen kreditt til forretningsbanker og sparebanker.

Banken gir forskrifter om kredittens omfang, rentesatser og tilbakebetalingsvilkår, og kan fastsette en diskonto. For lån og annen kreditt etter første ledd, kan Kongen ved forskrift sette vilkår som gjelder veksten i og sammensetningen av de låntagende bankers egne utlån og obligasjonskreditt i den utstrekning dette er påkrevd for å gjenomføre fastlagte retningslinjer etter lov 25. juni 1965 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene § 2. Det skal fremgå av forskriftene hvilke følger det vil få om vilkårene ikke blir overholdt.



Når særlige forhold tilsier det, kan banken gi kreditt på spesielle vilkår.

#### § 20 Innskudd fra banker

Banken tar mot innskudd fra forretningsbanker og sparebanker på vilkår som banken fastsetter.

#### § 21 Kjøp og salg av norske verdipapirer

Banken kan kjøpe og selge statskasseveksler, stats- og statsgaranterte obligasjoner og andre lett omsettelige gjeldsdokumenter.

Banken kan utstede og omsette egne gjeldsdokumenter.

#### § 22 Kreditt til og innskudd fra andre

Banken kan i særlige tilfeller yte lån og andre former for kreditt til andre enn banker. Vilkårene for slik kreditt fastsettes av banken.

Innskudd fra andre kan mottas i særlige tilfeller. Banken fastsetter innskuddsvilkårene.

#### § 23 Kreditt til tillitsvalgte og ansatte

Banken må ikke yte kreditt til medlemmer av bankens organer eller dens ansatte. Det samme gjelder kreditt til selskap eller sammenslutning hvor vedkommende medlem eller ansatt har en fremtredende interesse. Banken kan likevel i begrenset utstrekning gi boliglån og mindre personlige lån til bankens ansatte.

### KAPITTEL V - OPPGAVER PÅ VALUTAMARKEDET

#### § 24 Forvaltning av de offisielle valuta-reserver

Banken skal plassere de offisielle valutareserver slik at de tjener den valutapolitikk som er fastlagt. Kongen kan gi forskrifter om plasseringen av de offisielle valutareserver.

#### § 25 Valutaoppgaver for staten

Banken skal forvalte landets rettigheter og oppfylle de tilsvarende forpliktelser som følger av deltagelse i Det internasjonale valutafond.

I den utstrekning Kongen bestemmer det, skal banken forestå valutaforretninger for staten og statlige institusjoner.

#### § 26 Internasjonale avtaler

Banken kan inngå avtaler om innskudds-, kreditt- og garantiordninger med utenlandske sentralbanker og andre kredittinstitusjoner og med internasjonale økonomiske

organisasjoner og institusjoner, forutsatt at det foreligger betryggende sikkerhet for dens tilgodehavende. Kongen skal godkjenne slike avtaler.

### KAPITTEL VI - BUDSJETT, BERETNING OG REGNSKAP

#### § 27 Budsjett

Hovedstyret skal hvert år utarbeide forslag til budsjett for kommende driftsår. Budsjettet vedtas av representantskapet og meddeles departementet.

#### § 28 Beretning og regnskap

Hovedstyret skal hvert år utarbeide årsberetning og årsregnskap. Årsregnskapet fastsettes av representantskapet.

Årsberetningen, det reviderte årsregnskap, samt representantskapets uttalelse om hovedstyrets protokoller sendes departementet for å forelegges Kongen og meddeles Stortinget.

Kongen gir retningslinjer for avsetninger og disponering av bankens overskudd. Vedtak om overføring fra Norges Bank til staten må godkjennes av Stortinget.

### KAPITTEL VII - IKRAFTTREDEN

#### § 29 Ikrafttreden og gjennomføring

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Aksjene i Norges Bank utløses etter nærmere regler fastsatt av Kongen. Dette medfører ingen endringer i Norges Banks rettigheter og forpliktelser.

Kongen gir nærmere regler om oppnevning til bankens organer første gang og kan herunder fravike lovens regler om åremålsansettelse og funksjonstid.

Ved lovens ikrafttreden gjøres følgende endringer i lov 14. juli 1950 (nr. 10) om valuta-regulering:

#### § 13 første ledd skal lyde:

*Før departementet gjev foresegn eller gjer andre viktige vedtak med heimel i denne lova, skal Noregs Bank ha høve til å uttale seg.*

*Nåværende § 13 blir nytt annet ledd.*

Ved lovens ikrafttreden blir følgende lover opphevet:

1. Lov 17. april 1875 om pengevesenet.
2. Lov 8. juni 1881 (nr. 3) om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1875.

3. Lov 23. april 1892 om Norges Bank.
  4. Lov 25. mai 1917 (nr. 5) om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1875.
  5. Lov 14. desember 1917 (nr. 4) om midlertidig adgang for Norges Bank til å utstede 2- og 1-kronesedler.
  6. Lov 29. juli 1918 (nr. 6) om forbud mot innsmelting eller annen omdannelse av skillemynt.
  7. Lov 16. juni 1920 om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1875.
  8. Lov 15. desember 1923 (nr. 2) om pengeforpliktelser lydende på betaling i gull.
  9. Lov 18. mars 1924 om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1875.
  10. Lov 13. juli 1926 om foranstaltninger til opprettholdelse eller regulering av kursen på norske kroner i fremmed mynt.
  11. Lov 6. juli 1933 (nr. 17) om fordringer lydende på flere myntsorter.
  12. Lov 8. juli 1949 (nr. 15) om statens overtakelse av aksjene i Norges Bank.
  13. Lov 22. desember 1961 (nr. 1) om overføring av myntvesenet til Norges Bank.
  14. Lov 20. mars 1964 om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1875.
  15. Lov 6. mars 1970 (nr. 7) om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1875.
  16. Lov 15. mars 1973 (nr. 15) om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1875.
  17. Lov 9. juni 1978 (nr. 41) om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1975.
  18. Lov 21. desember 1979 (nr. 67) om tillegg til lov om pengevesenet av 17. april 1875.
  19. Lov 26. mars 1982 (nr. 3) om jubileums- og minnemynter.
-

## Nye arbeidsnotater fra Norges Bank

*Norges Bank har gjennom flere år gitt ut som arbeidsnotater en rekke forskningsarbeider og utredninger, blant annet for at forfatterne skal kunne motta kommentarer fra kolleger og andre interesserte. Fra og med nummer 7 i 1984 har notatene fått en noe bedre teknisk standard med halvstiv perm og limt rygg, samtidig som ISBN-nummerering er tatt i bruk. Nedenfor er de seneste arbeidsnotatene presentert. Vi har ingen abonnementsliste for disse beftene, men interesserte kan få eller låne enkelt-numre i Norges Banks bibliotek, Bankplassen 2. Postadresse: Biblioteket, Norges Bank, Boks 336 Sentrum, 0101 Oslo 1.*

*Eilev S. Jansen: Teknisk dokumentasjonsnotat for PILOT – en forsøksversjon av kvartalsmodellen RIKMOD. 1984/7, 94 sider. ISBN 82-90130-17-1.*

Arbeidsnotatet er et teknisk dokumentasjonsnotat for Pilot, som er en forsøksversjon av kvartalsmodellen RIKMOD. Dokumentasjonen omfatter i særlig grad realblokken og inntektsregnskapsblokken av modellen. Finansblokken er tidligere dokumentert (Fidjestøl og Bøhn (1981)). For denne modellblokken gis kun et oversyn over endringer i forhold til den tidligere dokumentasjon. Arbeidsnotatet har en rekke vedlegg som gir en fullstendig oversikt over variabeldefinisjoner, symbolbruk, vare- og sektordefinisjoner i real- og inntektsregnskapsblokkene av Pilot.

*Erik Grønn: Egenskaper ved ulike valutakurvindekser. 1984/8, 78 sider. ISBN 82-90130-19-8.*

Notatet drøfter valutakurver og valutaindekser. Avsnitt 1 i notatet gir en generell oversikt over begrepet valutakurv. Etter å ha diskutert kort målsetningene i valutapolitikken i avsnitt 2, behandles begrepene effektive vekter og konkurransevnevokter i avsnitt 3. Et gjennomgangstema i notatet er om en opti-

mal indeks bør baseres på et geometrisk eller et aritmetisk gjennomsnitt. Tekniske egenskaper ved de forskjellige indekstypene stilles opp i avsnitt 3, og i appendiks 4 utredes de logiske grunner for å velge en indekstype fremfor en annen. Avsnitt 4 gir først en oversikt over forskjellige systemer for å utlede vekter, og dernest sammenliknes vektene som er fremkommet ved de forskjellige metodene. Avsnitt 5 diskuterer hvordan effektive vekter kan konstrueres med utgangspunkt i konkurransevnevokter. Det benyttes både deterministiske og stokastiske modellformuleringer, og det argumenteres for at det kan være noe å vinne på å tenke ordentlig igjennom den kjensgjerning at valutapolitikken beveger seg i en verden av usikkerhet.

*Gunnvald Grønvik: Publikums betalingsbalanse overfor utlandet. 1984/9, 31 sider. ISBN 82-90130-20-1.*

I arbeidet med økonomiske modeller i Norges Bank legges det stor vekt på å kartlegge finansielle sammenhenger. Årsmodellen KRØSUS er, på et par unntak nær, bare en modell for finansielle forhold. I korttidsmodellprosjektet kom dette til uttrykk ved at det først ble laget en finansiell månedsmodell (Bøhn og Fidjestøl (1981)).



Felles for disse modellene er at en i utgangspunktet tar for seg innenlandske forhold. I notatets avsnitt 1 gis en begrunnelse for hvorfor det er viktig også å forklare valutakjøp og salg.

I avsnitt 2 presenteres teorier som forklarer publikums valutasalg. I avsnitt 3 blir modellen nærmere spesifisert og estimeringsresultat med norske data presentert. Simuleringseksperiment som viser hvordan en modell for innenlandske finansielle forhold

endres når en føyer en relasjon for valutasalget til modellen, vises i avsnitt 4.

Den tallfestede kapitalinngangsrelasjonen kan på kort sikt tolkes som en vanlig porteføljerelasjon: Økt rente gir kapitalinngang, mens økt tilførsel i noen grad lekker ut. På fire-fem års sikt vil hele mertilførselen lekke ut, og pengeetterspørselen bestemmer pengemengden. På såpass lang sikt har modellen egenskaper som samsvarer godt med monetær betalingsbalanseteori.

## Oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

§§ 4– 6	Likviditetsreserver
§ 8	Tilleggsreserver
§§ 9–10	Plasseringsplikt
§ 11	Oppgaveplikt
§ 12	Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper
§ 13	Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
§ 15	Utstedelse av ihendehaverobligasjoner Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Norges Banks diskonto: 8% fra 6. juni 1983

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført pr. 21. desember 1984.

*NB: Det er i Nasjonalbudsjett 1985 varslet endringer i flere av bestemmelsene fra tidlig i 1985, bl.a. i satsene for plasseringsplikt.*

*Kredittlovens §§4–6. Likviditetsreserver for banker og finansieringsselskaper*

**Primære likviditetsreserver**

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget <sup>1)</sup>		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
<i>Sparebanker</i>	10	0	1984–08–31
<i>Forretningsbanker</i>	10	0	1984–08–31
<i>Private finansieringsselskaper</i>	7	0	1984–06–22

1) Beregningsgrunnlaget:

Sum eiendeler (kode 191)	....	– Forfalte renter og andre inntekter (kode 1721)	....
– Valutainnskudd (kode 115 1241 – 1242 – 1243), hode 03	....	– Opptjente, ikke forfalte renter på utlån (kode 17221)	....
– Valutalån etter lisens (kode 169), hode 03	....	– Opptjente, ikke forfalte andre renter (kode 17222)	....
– Utlån i norske kroner til oljevirksomhet (kode 168) hode 01	....	– Opptjente, ikke forfalte andre inntekter (kode 17223)	....
– Obligasjonslån i norske kroner for finansi- ering av oljevirksomhet (kode 14138)	....	– Betalte, ikke påløpne renter (kode 17231)	....
– Utgifter (kode 19)	....	– Betalte, ikke påløpne andre utgifter (kode 17232)	....
– PSV-grunnlån (kode 1662)	....	= Beregningsgrunnlag (ved utgangen av måneden)	....
– En bloc-avskrivninger (kode 262)	....		
– Oppskrivning av fast eiendom (kode 277)	....		
– PSV-topplån (kode 155) hode 02, skjema 02	....		....

Beregningsgrunnlag for finansieringsselskapene:

Leasing og factoringsutlån til sektorene 03,14–20 iflg. skjema 104.

*Kredittlovens §8. Tilleggsreserver for banker*

<b>Tilleggsreserve</b>	Opphevet	Resolusjon: 1983–12–23
------------------------	----------	------------------------



*Kredittlovens §§9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringselskaper, pensjonskasser og -fond*

**Plasseringsplikt**

	Utgangspunkt for beregning av forvaltningskapital	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
<i>Forretnings- og sparebanker<sup>1)</sup></i>				
i Sor-Norge		0%	0%	} 1983–12–23
i Nord-Norge		0%	0%	
Bankene pålegges likevel minst å opprettholde den pliktige aksje- og obligasjonsbeholdningen ved utgangen av 1983.				
Dersom faktisk obligasjonsbehold- ning er under 60% av forvaltningskapitalen:				
<i>Livsforsikringselskaper, private og kommunale pensjons- kasser og -fond</i>				
med forvaltningskapital over 5 mill. kroner				
i Sor-Norge } i Nord-Norge }	September 1983	30% 15%	30% 15%	} 1983–12–23

**Oppgjørstidspunkt:**

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Den tilpliktete økning i obligasjonsbeholdningen beregnes med utgangspunkt i den pliktige obligasjonsbeholdning ved utgangen av desember 1983.

<sup>1)</sup> Beregningsgrunnlaget, se §§ 4–6.

Ved kgl. resolusjon av 21. mars 1980 er det bestemt at aksjer kan sidestilles med obligasjoner ved oppfylling av plasseringsplikten.

Aksjer i kredittinstitusjoner eller datterselskaper av kredittinstitusjoner, aksjer i selskaper som har til formål å eie eller utnytte fast eiendom, og aksjer i selskaper som har direkte tilknytning til driften av kredittinstitusjoner, kan ikke medregnes.

*Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringselskaper*

**Oppgaveplikt**

for <i>private finansieringsselskaper</i>	Diverse oppgaver <sup>1)</sup> Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1966–03–15 Finansdepartementets bestemmelse 1984–03–23
for <i>livsforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972–08–10
for <i>skadeforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1972–08–10 Finansdepartementets bestemmelse 1984–03–23

<sup>1)</sup> Fra og med juni 1984 skal alle finansieringsselskaper sende inn skjema 104 hver måned.

## Kredittlovens §12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringsselskaper

### Utlånsregulering

	Resolusjon
For <i>private finansieringsselskaper</i> som ved kontrolltidspunktet har utlån <sup>1)</sup> over 10 mill. kroner til andre formål enn leasing og factoring:  Utlån skal ved utgangen av 1. og 2. kvartal 1985 ikke være høyere enn: 8% over faktiske utlån til andre formål enn leasing og factoring 12 måneder tidligere eller: 4% over faktiske utlån til andre formål enn leasing og factoring 31. desember 1984.	1984-12-21
For <i>skadeforsikringsselskaper</i> med utlån <sup>2)</sup> over 10 mill. kroner:  Utlån kan fram til utgangen av 2. kvartal 1985 økes med: a) 2,5% av det laveste av faktiske og tillatte utlån ved utgangen av 1984 og i tillegg b) 10% av økningen i premieinntekt for egen regning fra gjennomsnittet for årene 1980 og 1981 til gjennomsnittet for årene 1982 og 1983, men ikke ut over det firedobbelte av det som er fastsatt under a).  Selskaper med negativ premievekst kan øke sine utlån i samsvar med punkt a).	1984-12-21

<sup>1)</sup> Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet, utlån under ordningen med kronelån til oljevirksomhet og valutalån med lisens til innlendinger regnes ikke med.

Hvis et selskaps faktiske utlån har oversteget tillatte utlån ved kontrolltidspunktene i 1984, skal tillatte utlån legges til grunn for beregning av selskapets tillatte utlån ved kontrolltidspunktene i 1985.

<sup>2)</sup> Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner, til utlandet og utlån under ordningen med kronelån til oljevirksomhet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån 31. desember 1984 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

## Kredittlovens §13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

### Oppgaveplikt

Forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringsselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger har oppgaveplikt til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank. Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

## Emisjonsregulering

Med hjemmel i lov av 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene har Finansdepartementet 20. desember 1984 fastsatt nye forskrifter for obligasjonsmarkedet.

Forskriftene er i sin helhet referert i Norges Banks rundskriv nr. 26/27. desember 1984.

Nedenfor følger enkelte hovedbestemmelser:

### A Langsiktig opplåning

§1 Denne paragraf omhandler lån som tas opp av andre enn kredittforetak. Lån til valutainnlendinger mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner kan tas opp uten forhåndssamtykke av Finansdepartementet hvis lånebeløpet utgjør 25 mill. kroner eller mer og lånet ikke berøres av bestemmelsene nevnt i §§ 4 og 5. Alle lån må legges ut til offentlig tegning.

§2 Lån mot utstedelse av konvertible obligasjoner kan tas opp uten samtykke av Finansdepartementet selv om lånebeløpet er mindre enn 25 mill. kroner.

§3 Denne paragraf omhandler lån som tas opp – og ytes – av kredittforetak. Finansinstitusjoner som etter sine vedtekter kan ta opp lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner kan gjøre dette uten forhåndssamtykke fra Finansdepartementet når lånet ikke berøres av bestemmelsene i §§ 4 og 5. Det gjelder en minstegrense på 25 mill. kroner når kredittforetaket foretar en offentlig emisjon.

§4 Forretningsbanker, sparebanker, forsikringsselskaper, pensjonskasser og finansieringsselskaper kan verken ta opp lån mot utstedelse av ihendehaverobligasjoner i markedet eller indirekte ved låneopptak gjennom et kredittforetak

§5 Lån som nevnt i §§ 1 og 3, kan likevel ikke tas opp uten samtykke når:

1. Lånet skal nyttes til finansiering av nye eller brukte boliger, andre boligformål eller når boliger stilles som pant. Gis det samtykke til opptak av lån til boligformål, kan lånene gis uavhengig av begrensningene i pkt. 6 i denne paragraf.

2. Lånet skal nyttes til finansiering av bygg eller andre prosjekter som var ferdige før 1. januar 1980. Denne begrensning gjelder ikke industribygg. Bygget anses å være ferdig den dato det foreligger ferdigattest eller skriftlig brukstillatelse fra bygningskontrollen i den kommunen der bygget er oppført.

Ved vesentlige ombygginger/rehabiliteringer kan investeringskostnadene delfinansieres over obligasjonsmarkedet selv om det bygg som ombygges/rehabiliteres, er ferdigbygget før 1. januar 1980.

Tilsvarende gjelder for øvrige kapitalgjenstander som finansieres ved opptak av ihendehaverobligasjonslån eller ved utlån fra kredittforetak.

3. Lånet skal nyttes til finansiering av oljeleting eller oljeproduksjon eller virksomhet som har sammenheng med dette.

4. Lånet skal nyttes til finansiering av skip, herunder fiskebåter, eller borerigger.

5. Lånet skal nyttes til formål innen jordbruk, skogbruk, fiske og fangst (næringene 01 og 02 i Kredittmarkedsstatistikken). Denne bestemmelse gjelder ikke for lån til havbruk (fiskeoppdrett o.l.)

6. Lånet skal nyttes av en kommune, fylkeskommune, en kommunal eller fylkeskommunal bedrift eller et foretak med kommunale eller fylkeskommunale eierinteresser.

Det samme gjelder dersom

– opptaket av ihendehaverobligasjonslån eller utlån fra kredittforetak som nevnt i §3, er helt eller delvis garantert av institusjoner nevnt i forrige avsnitt eller av staten.

– låntaker driver virksomhet som helt eller delvis er garantert av slike institusjoner eller av staten.

– låntaker mottar støtte fra slike institusjoner eller fra staten i en slik form at støttenes størrelse kan eller vil avhenge av innlånsvilkårene.

Lån til fylkeskommunalt industriutleiebygg krever ikke samtykke. Industriutleiebygg er fylkeskommunalt når fylkeskommunen har 50 pst. eller mer av eierinteressene i bygget. Er fylkeskommunens eierinteresser mindre enn 50 pst., kreves det således samtykke på vanlig måte.

Lån til vernede bedrifter og ideelle organisasjoner er unntatt fra begrensningene i dette pkt. når deres låneopptak ikke medfører en hel eller delvis konvertering av kommunale eller fylkeskommunale låneopptak.

7. Lånet skal nyttes til byggelån eller til finansiering av løpende driftsformål.

§7 Ved opptak av ihendehaverobligasjonslån og ved utlån fra kredittforetak, forutsettes det at avdragstiden ikke settes lengre enn prosjektets tekniske/økonomiske levetid. Lengste tillatte løpetid er i alle tilfeller 30 år, hvorav inntil 5 år kan være avdragsfrie. Lånene skal nedbetales med like store avdrag pr. halvår eller pr. år. Disse regler gjelder ikke for lån til boligformål og kraftverksutbygging.

For lån som skal nyttes av en kommune, fylkeskommune, en kommunal eller fylkeskommunal bedrift eller et foretak med kommunale eller fylkeskommunale eierinteresser (ekskl. kraftverksutbygging og boligformål), må den totale løpetid ikke over-



---

stige 20 år, og det må ikke gis noen avdragsfri periode. Lånene skal nedbetales med like store avdrag pr. halvår eller pr. år.

**B** *Kortsiktig opplåning*

§9 Forretningsbanker og sparebanker, finansieringsselskaper, foretak og institusjoner e.l. kan ta opp kortsiktige lån med løpetid som ikke overstiger 12

måneder, mot utstedelse av omsettelige sertifikater. Kredittforetak har ikke adgang til slike låneopptak. For foretak, institusjoner e.l. må lånebeløpet utgjøre 25 mill. kroner eller mer. Når slike papirer utstedes av forretningsbanker eller sparebanker, skal de benevnes banksertifikater. Når de utstedes av finansieringsselskaper, skal de benevnes finanssertifikater. Når de utstedes av foretak, institusjoner e.l., skal de benevnes lånesertifikater.

# Tabeller

1. Norges Banks balanse
2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån
3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank
4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger
5. Utenriksregnskap for Norge
6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs
- 7a. Bankenes kronelikviditet
- 7b. Bankenes valutalikviditet
8. Forretningsbankenes balanse
9. Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
10. Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer
11. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
12. Forretningsbankenes likviditet
13. Sparebankenes balanse
14. Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
15. Sparebankenes utlån fordelt på næringer
16. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
17. Sparebankenes likviditet
18. Forretnings- og sparebankenes samlede ordinære utlånsøkning i 1984
19. Balanse for statsbanker
20. Balanse for private finansieringsselskaper
21. Balanse for private kredittforetak
22. Balanseutdrag for livsforsikrings-selskaper
23. Balanseutdrag for private- og komm. pensj.kasser og fond
24. Balanseutdrag for skadeforsikrings-selskaper
25. Beholdning av norske ihendehaver-obligasjoner fordelt på långivere
26. Kredittilførsel til private og kommuner
27. Garantier for lån fra/til publikum
- 28a. Endringer i publikums likviditet

- |   |   |
|---|---|
| <p>28b. Sammensetningen av publikums likviditet</p> <p>29. Utvalgte økonomiske indikatorer</p> <p>30. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner</p> <p>31. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner</p> <p>32. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner</p> <p>33. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner</p> <p>34. Kortsiktige rentesatser</p> <p>35. Livsforsikringsselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlånsform pr. utgangen av året</p> | <p>36. Gjennomsnittlige rente- og provisjonssatser på disponerte utlån i norske kroner pr. utgangen av året</p> <p>37. Forretningsbankenes utlån etter utlånsform og rentesats inkl. løpende provisjoner</p> <p>38. Sparebankenes utlån etter utlånsform og rentesats inkl. løpende provisjoner</p> <p>39. Rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av midlere trukne utlån til norske låntakere</p> <p>40. Renteutgifter i prosent av midlere innskudd fra norske kunder</p> |
|---|---|

*Standard tegn:*

- |       |  |
|-------|--|
| .     | Tall kan ikke forekomme                |
| ..    | Oppgave mangler                        |
| —     | Null                                   |
| 0     | Mindre enn en halv av den brukte enhet |
| 0,0 } |  |



Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984	30/11 1984
Internasjonale reserver	44 283	51 272	51 289	64 571	66 887	76 531
Innskudd i norske banker	1 360	1 402	1 401	1 192	1 158	1 026
Norske statskasseveksler	2 778	6 958	6 291	4 72	8 29	5 22
Norske ihendehaverobligasjoner	3 399	4 885	6 879	8 776	10 002	7 546
Innenlandske utlån	9 605	3 653	3 127	1 525	9 45	1 388
Andre innenlandske fordringer etc.	1 043	6 21	5 86	4 77	6 44	6 46
Andre fordringer på utlandet	8 90	2 434	2 366	2 235	2 278	2 132
Diverse reguleringer	—	—	—	—	10	1 416
Utgifter	809	—	607	1 421	2 257	2 985
<b>Fordringer i alt</b>	<b>64 167</b>	<b>71 225</b>	<b>72 546</b>	<b>80 669</b>	<b>85 010</b>	<b>94 192</b>
Sedler og mynt i omløp	22 376	23 014	21 716	22 364	23 655	23 044
Innenlandske folioinnskudd	6 645	21 790	21 370	29 546	28 311	35 193
Norges Banks markedspapir	2 462	1 456	3 007	—	1 786	2 691
Skattefrie fondsavsetninger	709	686	1 114	1 372	1 333	1 284
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	256	620	275	275	300	365
Annen gjeld til utlandet	901	2 455	2 354	2 208	2 219	2 066
Annen innenlandsk gjeld	517	158	390	1 099	1 722	2 206
Motverdi av SDR i IMF	1 305	1 353	1 353	1 353	1 353	1 353
Aksjekapital, fond etc.	23 916	19 693	19 551	19 449	19 344	19 259
Diverse reguleringer	267	—	104	284	—	—
Inntekter	4 813	—	1 312	2 719	4 987	6 731
<b>Gjeld og egenkapital i alt</b>	<b>64 167</b>	<b>71 225</b>	<b>72 546</b>	<b>80 669</b>	<b>85 010</b>	<b>94 192</b>

Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån (Mill. kroner)<sup>1)</sup>

	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984	30/11 1984
Statsforvaltningen	8 763	—	—	—	—	—
Forretningsbanker	165	1 648	1 620	525	155	194
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	2	1 420	1 491	295	151	166
Betingede lån (B-lån)	110	—	—	—	—	—
Lån på særvilkår (S-lån)	53	228	129	230	4	28
Sparebanker	191	1 573	1 076	561	360	755
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	153	1 533	1 033	548	350	755
Betingede lån (B-lån)	—	—	—	—	—	—
Lån på særvilkår (S-lån)	38	40	43	13	10	—
Private finansieringsselskaper	59	55	55	57	52	58
Næringsliv og privatpersoner	427	377	377	382	378	381
Herav:						
Statsgaranterte fiskelån	149	147	152	152	141	137
<b>I alt</b>	<b>9 605</b>	<b>3 653</b>	<b>3 127</b>	<b>1 525</b>	<b>945</b>	<b>1 388</b>

1) Tallene kan avvike noe fra tilsvarende tall i Norges Banks balanse.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank (Mill. kroner)

	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984	30/11 1984
Statskassen	2944	17446	17184	24574	22109	29034
Statens regnskapsforere	1663	1829	2329	2419	2282	2660
Annen offentlig forvaltning	158	174	159	736	982	259
Forretningsbanker	128	245	107	44	53	256
Sparebanker	573	512	314	101	808	615
Statsbanker	239	329	272	585	318	1031
Andre finansinstitusjoner	132	114	135	114	316	208
Postverket (inkl. Postgiro)	411	496	457	604	479	684
Andre statsforetak	351	574	373	312	949	391
Andre innenlandske sektorer	46	71	41	57	15	55
<b>I alt</b>	<b>6645</b>	<b>21790</b>	<b>21370</b>	<b>29546</b>	<b>28311</b>	<b>35193</b>
Herav:						
Statens og andre offentlige konti ifølge tidligere balanseoppstilling	5766	20848	20773	29230	27119	34059

Kilde: Norges Bank.

Tabell 4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	31/8 1984
Norges Banks internasjonale reserver netto (a-b)	46402	43895	50510	50926	64224	64943
a) Offisielle internasjonale reserver	46811	44273	51263	51279	64560	65267
Herav:						
Gull <sup>1)</sup>	285	285	285	285	285	285
Reserveposisjon i IMF	2749	2665	3315	3360	3492	3467
Lån til IMF	—	—	—	—	—	—
Spesielle trekkrettigheter i IMF	2419	2668	2074	2185	2328	2180
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	41358	38655	45589	45449	58455	59335
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	409	378	753	353	336	324
Herav:						
Banker	132	122	133	77	61	59
Andre innskytere	277	256	620	276	275	265
Forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto (a-b)	-18877	-15828	-20125	-21325	-30884	-30638
a) Bankinnskudd i utlandet	10694	9725	9187	8807	5464	9317
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	29571	25553	29312	30132	36348	39955
Norges Banks internasjonale reserver og forretnings- og sparebankers valuta-beholdninger netto	27525	28067	30385	29601	33340	34305
Andre sektors valutabeholdninger netto (a-b)	7368	9643	9047	11315	10110	11093
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	15896	18201	16582	18042	16529	19230
Herav:						
Rederier	3011	2848	3116	2772	3041	3168
Forsikringselskaper	2337	2373	2657	2710	2752	3242
Handels- og industriselskaper o.a.	10304	12980	10809	12560	10736	12820
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	8528	8558	7535	6727	6419	8137
<b>Internasjonale reserver og valutabeholdninger i alt</b>	<b>34893</b>	<b>37710</b>	<b>39492</b>	<b>40916</b>	<b>43450</b>	<b>45398</b>

<sup>1)</sup> Etter endringer pr. 1. april 1978 i avtalen om Det internasjonale valutafond er den offisielle pris på gullet avskaffet. I likhet med de fleste andre sentralbanker vil imidlertid Norges Bank fortsatt nytte den tidligere offisielle pris på 35 SDR pr. unse ved bokføringen av gullet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 5. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1982	1983	1/1-31/8	
			1983	1984
Eksport av tradisjonelle varer	53459	60912	38179	45148
Import av tradisjonelle varer	-91573	-91765	-58219	-68035
Tradisjonell varebalanse	-38114	-30853	-20040	-22887
Eksport av råolje og naturgass	53472	63803	41817	50257
Eksport av oljeplattformer (netto)	-238	621	-250	-53
Direkte eksport ved oljevirksomheten <sup>1)</sup>	342	445	275	1796
Direkte import ved oljevirksomheten	-769	-3454	-2531	-1682
Eksport av nye skip	1551	1871	1376	434
Eksport av eldre skip	4531	3986	2320	3849
Import av skip	-6567	-5207	-3871	-4122
Varebalansen	14208	31212	19096	27592
Nettoinntekter ved skipsfart	9861	10043	6963	7311
Nettoinntekter ved oljeboring og annen oljevirksomhet <sup>2)</sup>	2427	115	-1055	1030
Reisetrafikk, netto	-5856	-6676	-4603	-4404
Andre tjenester, netto	-262	-2088	-1125	-269
Vare- og tjenestebalansen	20378	32606	19276	31260
Rente- og stonadsbalansen	-16171	-16327	-11277	-11452
A. Driftsbalansen	4207	16279	7999	19808
Herav:				
Skipsfart <sup>3)</sup>	5074	6596	3981	5079
Oljevirksomhet <sup>3)</sup>	45422	52445	31280	43550
Andre sektorer	-46289	-42762	-27263	-28823
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	2686	-11278	-7440	-8127
Herav:				
Statsforvaltningen	-9156	-11940	-9623	-5362
Kommuner, inkl. kommuneforetak	292	-58	176	276
Statsbanker	-365	-1019	-751	-871
Forretnings- og sparebanker	-1235	-38	807	-1032
Andre finansinstitusjoner inkl. Norges Bank	139	392	-160	934
Skipsfart	4270	756	1270	-263
Oljevirksomhet	7391	885	1304	-1705
Andre private og statlige foretak	1350	-256	-467	-101
C. Grunnbalansen (A+B)	6893	5001	559	11681
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	-2698	-5691	-6033	-689
Herav:				
Statsforvaltningen	191	-226	-146	-56
Kommuner, inkl. kommuneforetak	-256	426	172	50
Statsbanker	-30	-76	-16	-86
Forretnings- og sparebanker	831	1113	-277	8235
Andre finansinstitusjoner, ekskl. Norges Bank	23	-726	-127	-602
Skipsfart	-310	-589	-569	-1288
Oljevirksomhet	-725	-1417	-2319	-2926
Andre private og statlige foretak	-1413	-4333	-3437	228
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	-1009	137	685	-4242
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	4195	-690	-5474	10992
F. Tildelte SDR	-	-	-	-
G. Diverse reguleringer og poster som ikke inngår i internasjonale reserver	7754	2913	370	3443
Endring i Norges Banks internasjonale reserver netto (E+F+G)	11949	2223	-5104	14435

<sup>1)</sup> Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt.

<sup>2)</sup> Inkl. eksport av rørtjenester.

<sup>3)</sup> Utvalgte poster beregnet av Norges Bank.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 6. Kurser for en del valutaer notert på Oslo Børs. Fra 1. jan. 1984 midtkurser, tidligere salgskurser

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
1978											
Gjennomsnitt	95,4976	116,4418	10,0751	5,2501	4,6110	261,7173	295,7602	242,9771	16,7234	116,8504	0,6205
Høyst	99,15	119,65	10,565	5,4940	4,9450	275,85	350,60	255,30	17,47	123,00	0,642
Lavest	88,55	110,00	9,755	4,6750	4,0035	242,35	294,90	226,20	16,525	104,20	0,588
1979											
Gjennomsnitt	96,6685	118,5765	10,7651	5,0731	4,3322	277,0114	305,2255	253,0594	17,3368	119,4910	0,6147
Høyst	99,70	120,75	11,68	5,2290	4,5535	290,30	316,60	263,00	17,845	124,30	0,625
Lavest	92,05	116,30	10,105	4,8805	4,1925	270,75	298,95	247,75	16,88	117,00	0,600
1980											
Gjennomsnitt	88,1168	117,7678	11,5152	4,9473	4,2364	272,7022	295,7974	249,3958	16,9736	117,4607	0,5829
Høyst	92,65	119,45	12,3950	5,2645	4,4110	288,15	313,60	260,65	17,7250	123,15	0,619
Lavest	84,15	115,70	10,95	4,8065	4,1420	257,25	279,25	238,15	16,09	111,95	0,551
1981											
Gjennomsnitt	81,025	114,000	11,5969	5,7570	4,8046	254,782	293,927	230,927	15,5315	106,242	0,5113
Høyst	86,45	119,40	13,000	6,2960	5,1110	266,75	332,80	244,35	16,515	114,90	0,562
Lavest	78,05	104,05	10,595	5,1255	4,3160	245,10	270,10	220,90	14,975	100,75	0,480
1982											
Gjennomsnitt	77,481	103,039	11,2797	6,4728	5,2473	266,220	318,304	242,045	14,1458	98,260	0,4774
Høyst	84,20	111,70	12,440	7,3250	6,000	296,95	353,85	268,95	15,250	104,85	0,515
Lavest	73,15	94,40	10,700	5,7865	4,7700	250,35	293,95	227,85	13,230	91,20	0,450
1983											
Gjennomsnitt	80,203	95,57	11,088	7,3128	5,9373	286,42	348,27	256,44	14,34	96,40	0,486
Høyst	85,05	97,05	11,525	7,8200	6,2735	300,90	364,10	271,60	15,74	106,90	0,524
Lavest	76,95	94,25	10,530	6,9440	5,6675	276,95	340,95	247,70	13,69	91,45	0,462
Endring:											
1/1-30/11 1984											
(i prosent)	2,8	5,5	-3,9	16,1	9,2	2,2	-0,7	1,8	3,6	2,0	0,4
1984											
November											
Gjennomsnitt	80,619	101,508	10,8172	8,7043	6,6136	291,266	353,47	258,247	14,4332	94,943	0,4685
Høyst	80,91	101,78	10,929	8,9400	6,7582	292,86	355,97	259,74	14,495	95,43	0,470
Lavest	80,23	101,18	10,661	8,5440	6,5204	288,81	350,83	256,09	14,359	94,29	0,467

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.



Tabell 7a. Bankenes kronelikviditet. Endringsanalyse<sup>1)</sup> (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning–	1/1–30/9		Siste 3 mndr. pr. 30/9		Siste 12 mndr. pr. 30/9	
	1983	1984	1983	1984	1983	1984
1. Staten og andre offentlige konti	1 609	89	10976	11 976	–8560	–11 864
2. Publikums kassehold (oppgang –)	–27	–212	–1042	–1 105	–484	–922
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	4 152	21 419	–2175	3 026	3 786	27 351
4. Bankenes beholdninger av markeds- papirer (oppgang –)	–2 462	–332	–2 462	–1 788	–2 338	674
5. Sjekk-kreditter i Norges Bank	147	67	151	168	126	23
6. Likviditetsslån i Norges Bank	–1 035	–2 707	–3 726	–571	121	159
7. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta og markedspapirer fra banker	–994	582	–72	–308	–1 474	–280
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6+7)	1 390	18 906	1 650	11 398	–8 823	15 141
Herav:						
a) Kassebeholdning	295	436	55	186	224	364
b) Folio i Norges Bank	257	497	489	567	–1 138	11
c) Folio i Postgiro	391	132	256	63	291	–187
d) Statskasseveksler	447	17 841	850	10 582	–8 200	14 953
B. Pliktige primærlikvider <sup>2)</sup> (oppgang –)	4 699	–14 956	1 968	–7 717	10 802	–14 970
C. Disponible primærlikvider (A+B)	6 089	3 950	3 618	3 681	1 979	171
D. Likviditetsslån i Norges Bank	–1 035	–2 707	–3 726	–571	121	159
E. Frie primærlikvider (C–D)	7 124	6 657	7 344	4 252	1 858	12
Beholdningstall, gjennomsnitt i september						
Frie primærlikvider						
I mill. kroner	–1 723	–2 839				
I prosent av forvaltningskapital	–0,8	–1,0				

<sup>1)</sup> Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

<sup>2)</sup> For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antar en at egne krav utgjør 1,4% av forvaltningskapitalen.  
Kilde: Norges Bank.

Tabell 7b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning–	1/1–30/9		Siste 3 mndr. pr. 30/9		Siste 12 mndr. pr. 30/9	
	1983	1984	1983	1984	1983	1984
1. Gjeld etc. i utlandet	–654	10 738	–3 606	3 647	–2 885	11 782
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	3 303	10 220	462	2 642	6 263	14 571
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	–4 152	–21 419	2 175	–3 026	–3 786	–27 351
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	–1 503	–461	–969	3 263	–408	–998
B. Innskudd fra utenlandske banker	–263	9 964	–4 089	4 807	–2 904	12 512
C. Netto valutalikvider (A–B)	–1 240	–10 425	3 120	–1 544	2 496	–13 510
Beholdningstall pr. utgangen av september						
Netto valutalikvider						
I mill. kroner	–12 703	–26 213				
I prosent av forvaltningskapital	–5,2	–8,8				

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 8. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984
<b>Eiendeler:</b>						
Primærlikvider	4849	6446	3848	9408	8734	15812
Stats- og statsbankobligasjoner	17326	16767	19503	19771	17944	16430
Private og kommunale obligasjoner	13474	13755	14635	14708	14875	14631
Innskudd i forretningsbanker	1127	1693	1301	1417	1549	1370
Innskudd i sparebanker	434	429	304	382	844	649
Innskudd i utenlandske banker	8890	8527	8355	7690	5113	8332
Lån til utlandet	4212	4175	6619	5947	6580	7710
Utlån til publikum <sup>1)</sup>	69098	70624	70253	76851	81164	84727
Lisensierte valutalån til innlendinger	9708	8929	10503	10305	11553	12514
Kronelån til oljevirksomhet	608	1150	1477	1309	1288	1245
Øvrige eiendeler	9068	11407	11194	12890	13220	15472
<b>Forvaltningskapital</b>	<b>138794</b>	<b>143902</b>	<b>147992</b>	<b>160678</b>	<b>162864</b>	<b>178892</b>
<b>Gjeld og egenkapital</b>						
Innskudd fra kunder i norske kroner	82965	83532	91834	94053	96030	96764
Innskudd fra norske kunder i utenlandsk valuta	5763	6509	6870	7790	7055	9422
Innskudd fra forretningsbanker	1304	2180	857	816	1821	1846
Innskudd fra sparebanker	2112	3457	2835	2566	1960	2020
Innskudd fra statsbanker	404	457	470	490	504	519
Lån og innskudd fra Norges Bank	3204	325	1825	1852	500	265
Lån og innskudd fra utlandet	28418	25153	29646	30290	36131	40851
Skatteinnbetalinger	—	—	—	—	—	4023
Annen gjeld	8154	14720	6472	11367	10464	14163
Aksjekapital	3098	3368	3546	3778	3946	4050
Avsetninger, fond etc.	3372	4201	3638	4139	4454	4968
<b>Spesifikasjoner:</b>						
Nettofordringer på utlandet	-14199	-11284	-13154	-14631	-22302	-22522
Total valutaposisjon (inkl. terminforretninger)	-218	678	570	-589	-265	1616
Markedspapirer	0	1655	955	2500	0	1650

<sup>1)</sup> Inkl. utlån via omsetningsdokumenter og utlån i form av forvaltningsbevis (1984).

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbanker. Utlån<sup>1)</sup> og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984
<b>Utlån til:</b>					
Kommuner	2940	3167	3119	3386	3298
Næringslivet	35192	34988	32680	37282	39448
Lønnstakere	30836	32254	34138	35973	38161
Andre private sektorer	130	215	316	210	256
<b>Utlån til publikum i alt</b>	<b>69098</b>	<b>70624</b>	<b>70253</b>	<b>76851</b>	<b>81163</b>
<b>Innskudd fra:</b>					
Kommuner	4810	4660	5627	5809	5899
Næringsliv	34915	37133	41303	43337	41282
Lønnstakere	38103	38046	40112	41468	44123
Andre private sektorer	884	852	964	968	990
<b>Innskudd fra publikum i alt</b>	<b>78712</b>	<b>80691</b>	<b>88006</b>	<b>91582</b>	<b>92296</b>

<sup>1)</sup> Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet, men inkl. utlån i form av forvaltningsbevis (1984).

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 10. Forretningsbankenes utlån<sup>1)</sup> fordelt på næringer (Mill. kroner)

	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	1073	1157	1136	1188	1168	1258
Fiske og fangst	596	618	602	616	713	829
Oljeutvinning og bergverksdrift	238	167	222	222	258	359
Industri	9232	9256	8767	7797	9391	9853
Herav:						
Næringsmidler etc.	1600	1678	1455	1433	1578	1683
Trevarer	1005	1097	1031	917	1081	1185
Treforedling	726	730	628	650	858	877
Kjemisk produksjon etc.	1089	963	834	699	956	1019
Metaller	805	590	645	527	612	529
Bygging av fartoyer	575	640	676	624	769	749
Verkstedproduksjon	1846	1900	1801	1557	1900	2172
Kraft- og vannforsyning	92	86	105	70	127	95
Bygg og anlegg	2436	2627	2736	2490	2809	2943
Engros-, agentur- og detaljhandel	11020	11398	11213	10246	11687	12421
Hotell- og restaurantdrift	810	883	918	895	982	1001
Utenriks sjøfart	470	502	511	453	532	606
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1933	1995	2065	1990	2226	2362
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	3617	4066	4230	4327	4914	5066
Sosial og personlig tjenesteyting	2403	2437	2483	2385	2475	2655
Utlån til næringslivet i alt	33920	35192	34988	32680	37282	39448

<sup>1)</sup> Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet, men inkl. utlån i form av forvaltningsbevis (1984).  
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån inkl. forvaltningsbevis (1984) (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1982 Desember	28656	11884	14325	7712	41132
1983 September	30945	11395	17115	7520	45989
1983 Desember	31280	10825	15121	7150	47982
1984 September	36851	11496	20886	7530	56311
Endring i perioden					
1983 Januar/september	2289	-489	2790	-192	4857
1984 " "	5571	671	5765	380	8329
1983 3. kvartal	-10	85	-388	184	1730
1984 " "	1752	433	645	-32	2950

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Forretningsbankenes likviditet<sup>1)</sup> (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der <sup>2)</sup>	Lån og innskudd fra Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker
				I alt	1 % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1982 Desember	5344	7902	1294	-3852	-3,0	-10974	-1857
1983 Januar	8749	7114	1022	613	0,5	-10319	-1975
Februar	5659	7019	1705	-3066	-2,4	-11045	-1928
Mars	10175	7195	885	2095	1,6	-12697	-1800
April	2933	4092	4121	-5280	-4,0	-11106	-1354
Mai	5556	4360	325	871	0,6	-16434	-982
Juni	4849	4109	3204	-2464	-1,8	-14101	-1679
Juli	4417	4323	444	-350	-0,3	-9509	-2133
August	3327	4341	1271	-2285	-1,7	12004	-1919
September	6446	4346	325	1775	1,2	-10559	-3028
Oktober	3327	4262	2263	-3198	-2,3	-8374	-3332
November	6566	4570	382	1614	1,1	-11212	-2820
Desember	3848	4330	1825	-2307	-1,6	-13934	-2531
1984 Januar	6634	5649	412	573	0,4	-15756	-1813
Februar	5352	5642	630	-920	-0,6	-14652	-1800
Mars	9408	8302	1852	-746	-0,5	-14132	-2184
April	6991	8272	1983	-3264	-2,0	-16817	-1811
Mai	9383	8807	2298	-1722	-1,1	-16147	-2041
Juni	8734	8658	500	-424	-0,3	-21632	-1116
Juli	8494	8982	428	-916	-0,5	-18501	-1834
August	8792	9178	2230	-2616	-1,5	-21270	-1467
September	15812	13259	265	2288	1,3	-21996	-1371
Endring i perioden					(Prosent- poeng)		
1983 Januar/september	1102	-3556	-969	5627	1,4	-2960	-674
1984 " "	11964	8929	-1560	4595	2,9	-8062	1160
1983 3. kvartal	1597	237	-2879	4239	3,0	3542	-1349
1984 " "	7078	4601	-235	2712	1,6	-364	-255

<sup>1)</sup> Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 7a.

<sup>2)</sup> Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.



Tabell 13. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984
<b>Eiendeler:</b>						
Primærlikvider	4640	4030	3081	5989	6428	9775
Stats- og statsbankobligasjoner	9156	8988	9511	8935	8809	8512
Private og kommunale obligasjoner	14839	15242	16116	16148	16268	16201
Innskudd i forretningsbanker	1895	2966	2724	2248	2381	2163
Innskudd i sparebanker	698	878	1127	863	820	778
Innskudd i utenlandske banker	1804	1198	834	1117	351	395
Lån til utlandet	922	1028	1155	1067	1177	1639
Utlån til publikum <sup>1)</sup>	60198	57961	59958	64732	69287	70780
Lisensierte valutalån til innlendinger	833	960	1057	891	1114	1134
Kronelån til oljevirkosomhet	668	747	869	828	848	862
Øvrige eiendeler	3257	6131	5252	5295	3945	6174
<b>Forvaltningskapital</b>	<b>98910</b>	<b>100129</b>	<b>101683</b>	<b>108113</b>	<b>111430</b>	<b>118413</b>
<b>Gjeld og egenkapital:</b>						
Innskudd fra kunder i norske kroner	80535	80090	85205	88303	90756	93770
Innskudd fra norske kunder i utenlandsk valuta	269	138	77	164	123	115
Innskudd fra forretningsbanker	452	399	556	623	921	1150
Innskudd fra sparebanker	691	837	1118	781	692	680
Innskudd fra statsbanker	19	19	20	14	17	11
Lån og innskudd fra Norges Bank	1816	980	2406	1919	1325	1022
Lån og innskudd fra utlandet	4060	3879	3370	4301	4603	5373
Skatteinnbetalinger	—	—	—	—	—	560
Annen gjeld	4303	6533	2376	4191	5840	7614
Avsetninger, fond etc.	6765	7254	6555	6844	7154	8118
<b>Spesifikasjoner:</b>						
Nettofordringer på utlandet	-864	-1133	-843	-1665	-2511	-2675
Total valutaposisjon (inkl. terminforretninger)	64	124	833	403	-98	121
Markedspapirer	0	802	495	507	0	136

<sup>1)</sup> Inkl. utlån via omsetningsdokumenter.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Sparebanker. Utlån<sup>1)</sup> og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984
Utlån til:					
Kommuner	3860	3205	3023	4723	4603
Næringslivet	20472	19419	20112	21247	22888
Lønnstakere	35453	34920	36410	38302	41221
Andre private sektorer	413	416	413	459	575
Utlån til publikum i alt	60198	57960	59958	64731	69287
Innskudd fra:					
Kommuner	5966	5486	6841	6226	7048
Næringslivet	14798	15363	15628	17095	17091
Lønnstakere	54931	54265	57246	59034	61116
Andre private sektorer	1652	1608	1031	1679	1721
Innskudd fra publikum i alt	77347	76722	81346	84034	86976

<sup>1)</sup> Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet.  
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Sparebankenes utlån<sup>1)</sup> fordelt på næringer (Mill. kroner)

	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	4441	5069	4725	5116	4744	5312
Fiske og fangst	437	486	478	512	566	643
Oljeutvinning og bergverksdrift	216	197	135	123	156	139
Industri	2570	2692	2415	2354	2807	2969
Herav:						
Næringsmidler etc.	726	759	645	640	820	867
Trevarer	506	540	488	465	529	576
Treforedling	33	31	35	31	37	31
Kjemisk produksjon etc.	91	93	94	90	157	123
Metaller	40	39	38	45	42	42
Bygging av fartøyer	162	171	167	158	208	204
Verkstedproduksjon	500	541	487	467	493	567
Kraft- og vannforsyning	119	117	103	104	134	142
Bygg og anlegg	1861	2020	1861	1837	2026	2137
Engros-, agentur- og detaljhandel	3880	3907	3806	3916	4340	4580
Hotell- og restaurantdrift	722	769	691	730	768	824
Utenriks sjøfart	49	15	10	12	11	77
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1183	1390	1221	1274	1373	1530
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1766	1985	2082	2187	2340	2488
Sosial og personlig tjenesteyting	1705	1825	1892	1946	1982	2047
Utlån til næringslivet i alt	18949	20472	19419	20112	21247	22888

<sup>1)</sup> Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet.  
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 16. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.  
Bevilgede og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1982 Desember	9 708	9 607	5 713	6 696	40 882
1983 September	10 767	9 796	6 283	6 565	45 113
1983 Desember	11 182	9 582	6 694	6 688	46 576
1984 September	12 999	10 100	7 631	7 125	56 024
Endring i perioden					
1983 Januar/september	1 059	189	570	-131	4 231
1984 " "	1 817	518	937	437	9 448
1983 3. kvartal	-85	-64	-612	-393	-1 232
1984 " "	401	309	-363	107	1 749

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Sparebankenes likviditet<sup>1)</sup> (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der <sup>2)</sup>	Lån og innskudd fra Norges Bank (3)	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)		(4)	(5)	(6)	(7)
1982 Desember	4 121	4 551	1 229	-1 659	-1,9	-489	1 861
1983 Januar	5 318	5 262	1 267	-1 211	-1,3	-1 355	1 354
Februar	4 996	5 340	1 384	-1 728	-1,9	-1 344	1 727
Mars	5 604	5 502	1 689	-1 587	-1,7	-802	1 259
April	4 888	5 521	2 073	-2 706	-2,8	-1 444	1 034
Mai	5 701	5 622	1 311	-1 232	-1,3	-2 628	678
Juni	4 640	5 613	1 816	-2 789	-2,8	-1 721	1 443
Juli	3 388	3 318	1 232	-1 162	-1,2	-2 020	2 143
August	3 014	3 418	1 906	-2 311	-2,3	-1 376	2 011
September	4 030	3 408	980	-358	-0,4	-2 143	2 567
Oktober	3 387	3 384	1 277	-1 274	-1,3	-1 263	3 295
November	3 771	3 432	1 087	-748	-0,7	-1 814	2 375
Desember	3 081	3 438	2 406	-2 763	-2,7	-1 854	2 168
1984 Januar	4 555	4 267	1 242	-954	-0,9	-3 046	1 359
Februar	4 483	4 366	1 508	-1 391	-1,3	-2 777	1 730
Mars	5 989	6 192	1 919	-2 123	-2,0	-2 450	1 625
April	6 040	6 197	2 059	-2 216	-2,0	-3 027	2 019
Mai	5 987	6 335	2 235	-2 583	-2,3	-3 296	1 153
Juni	6 428	6 349	1 325	-1 246	-1,1	-3 537	1 460
Juli	6 296	6 369	1 575	-1 647	-1,5	-3 682	1 439
August	6 513	6 629	2 163	-2 279	-2,0	-3 641	1 474
September	9 775	9 465	1 022	-712	-0,6	-4 216	1 012
Endring i perioden				(Prosent- poeng)			
1983 Januar/september	-91	-1 143	-249	1 301	1,5	-1 654	706
1984 " "	6 694	6 027	-1 384	2 051	2,1	-2 362	-1 156
1983 3. kvartal	-610	-2 205	-836	2 431	2,4	-422	1 124
1984 " "	3 347	3 116	-303	534	0,5	-679	-448

1) Se note 1, tabell 13.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Forretnings- og sparebankenes samlede ordinære utlånsøkning i 1984

Mnd.	Faktiske tall		Sesongkorrigerte tall			
	Endring i mnd.	Kumulert endring	Endring i mnd.	Kumulert endring	Veiledende tall, kum. <sup>1)</sup>	Avvik veiled. tall
Januar	4 745	4 745	6 773	6 573	6 543	30
Februar	1 734	6 479	1 480	8 053	8 098	-45
Mars	3 469	9 948	1 844	9 897	9 654	243
April	1 579	11 527	1 506	11 403	11 210	193
Mai	1 736	13 263	1 119	12 522	12 766	-244
Juni	5 259	18 522	3 867	16 389	14 322	2 067
Juli	-282	18 240	1 187	17 576	15 878	1 698
August	2 047	20 287	3 371	20 947	17 434	3 513
September	3 057	23 344	1 863	22 810	18 990	3 820
Oktober						
November						
Desember						

<sup>1)</sup> Lineær fordeling av Nasjonalbudsjettet for 1985 sitt sesongkorrigerte utlånstall. Skift i januar-februar.

Tabell 19. Balanse for statsbanker<sup>1)</sup> (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984
Kassebeholdning og bankinnskudd	998	858	805	936	1 071	980
Utlån i alt	107 253	109 159	110 011	114 662	115 356	117 790
Herav:						
Til publikum	104 880	106 498	108 357	112 137	112 973	115 234
Andre fordringer på statskassen	3 191	3 191	3 225	3 191	3 191	3 191
Andre aktiva, inkl. utgifter	8 168	8 942	5 747	4 541	9 251	9 859
<b>Aktiva i alt</b>	<b>119 610</b>	<b>122 150</b>	<b>119 788</b>	<b>123 330</b>	<b>128 869</b>	<b>131 820</b>
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	11 819	12 182	11 963	11 833	12 284	12 157
I utenlandsk valuta	14 689	14 541	14 630	14 342	14 030	14 340
Andre lån	79 792	79 784	83 335	85 470	87 741	88 140
Aksjekapital, fond m.v.	7 080	7 170	7 294	7 733	7 735	7 735
Andre passiva, inkl. inntekter	6 230	8 473	2 566	3 922	7 079	9 448
<b>Passiva i alt</b>	<b>119 610</b>	<b>122 150</b>	<b>119 788</b>	<b>123 300</b>	<b>128 869</b>	<b>131 820</b>

<sup>1)</sup> Eksklusive Postgiro og Postsparebanken. F. o. m. 31/1 - 1984 er Håndverks- og småindustrifondet og Industrifondet inkludert. Skift i utlån til publikum beløp seg til ca. 1 400 mill. kroner.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.



Tabell 20. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	31/3 1983	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984
Bankinnskudd	873	993	858	1 175	754	762
Utlån til publikum	4655	4795	4953	4973	5279	6 117
Utlån til andre sektorer	940	780	824	956	855	
Leasing	4616	5076	5611	6485	6663	6935
Andre aktiva	1066	1 449	1 911	2 661	1 718	2 410
<b>Aktiva i alt<sup>1)</sup></b>	<b>12 150</b>	<b>13 093</b>	<b>14 157</b>	<b>16 250</b>	<b>15 269</b>	<b>16 224</b>
Lån fra andre enn banker	8369	9 018	9 214	8 889	9 617	10 045
Lån fra banker	1 147	1 143	1 300	2 902	2 120	2 077
Kapital, fond m.v.	1 245	1 232	1 231	1 423	1 548	1 626
Andre passiva	1 389	1 700	2 412	3 036	1 984	2 476
<b>Passiva i alt</b>	<b>12 150</b>	<b>13 093</b>	<b>14 157</b>	<b>16 250</b>	<b>15 269</b>	<b>16 224</b>

<sup>1)</sup> Utlån er fort netto.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 21. Balanse for private kredittforetak (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984
Innskudd i norske banker	2 898	2 695	3 315	3 215	2 941	3 571
Andre kortsiktige plasseringer <sup>1)</sup>	1 775	2 398	2 055	3 003	3 247	3 519
Utlån til:						
Statskassen	60	170	0	305	7	141
Publikum <sup>2)</sup>	36 589	37 905	40 202	40 859	42 250	43 311
Andre	7 616	8 124	7 885	7 890	7 715	7 598
Andre aktiva	405	375	516	567	651	675
<b>Sum eiendeler</b>	<b>49 343</b>	<b>51 668</b>	<b>53 973</b>	<b>55 839</b>	<b>56 811</b>	<b>58 815</b>
Kortsiktig gjeld <sup>3)</sup>	1 995	2 383	1 878	2 067	2 242	2 341
Langsiktig gjeld	43 934	45 547	48 190	49 502	50 399	51 862
Herav						
Ihendehaverobligasjonslån i norske kroner <sup>4)</sup>	39 802	40 987	42 909	44 160	44 671	44 748
Egenkapital	1 509	1 511	1 654	1 950	2 020	2 027
Andre passiva	832	1 165	1 094	1 093	912	1 342
<b>Sum gjeld og egenkapital</b>	<b>48 270</b>	<b>50 606</b>	<b>52 816</b>	<b>54 612</b>	<b>55 573</b>	<b>57 572</b>

<sup>1)</sup> Omfatter bl.a. opptjente, ikke innbetalte inntekter og forskuddsbetalte kostnader.

<sup>2)</sup> For avskrivning.

<sup>3)</sup> Omfatter bl.a. påløpne, ikke forfalte kostnader og innbetalte, ikke opptjente inntekter.

<sup>4)</sup> Egne oppkjøpte Ihendehaverobligasjoner er trukket fra.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 22. Balansedrag for livsforsikringselskaper (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984
Kassebeholdning og bankinnskudd	2 433	2 009	2 086	2 699	2 447	2 179
Statsobligasjoner	6 140	6 178	6 462	7 223	7 510	7 640
Statsbankobligasjoner	324	342	333	307	303	279
Andre norske ihendehaverobligasjoner	17 431	17 906	18 489	18 972	19 374	19 483
Utlån til publikum	19 201	19 939	21 184	21 769	23 101	23 839
Utlån til andre sektorer	1 083	1 201	1 300	1 434	1 721	2 005
Andre spesifiserte aktiva	2 810	2 960	3 083	3 368	3 574	3 791
<b>Aktiva i alt</b>	<b>49 422</b>	<b>50 535</b>	<b>52 937</b>	<b>55 772</b>	<b>58 030</b>	<b>59 216</b>

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 23. Balansedrag for private- og komm.pensj.kasser og fond<sup>1)</sup> (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 872	1 646	1 760	1 981	1 984	1 961
Norske ihendehaverobligasjoner	4 337	4 526	4 762	5 054	5 239	5 341
Utlån	4 254	4 694	4 995	5 136	5 527	5 590
Andre spesifiserte aktiva	781	598	588	639	509	562
<b>Aktiva i alt</b>	<b>11 244</b>	<b>11 464</b>	<b>12 105</b>	<b>12 810</b>	<b>13 259</b>	<b>13 454</b>

<sup>1)</sup> Omfatter de institusjonene som er underlagt plasseringsplikt dvs. institusjoner med ca. 95% av forvaltningskapitalen.

Tabell 24. Balansedrag for skadeforsikringselskaper (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984
Kassebeholdning og bankinnskudd	3 528	3 852	4 167	4 133	4 395	4 486
Stats- og statsbankobligasjoner	58	63	129	234	261	189
Andre norske ihendehaverobligasjoner	259	201	286	420	457	625
Utlån til publikum	4 280	4 744	4 620	4 637	4 694	4 840
Utlån til andre sektorer	1 357	1 557	1 583	1 389	1 364	1 338
Andre spesifiserte aktiva	3 699	3 894	3 694	4 147	4 992	4 850
<b>Aktiva i alt</b>	<b>13 181</b>	<b>14 311</b>	<b>14 479</b>	<b>14 960</b>	<b>16 163</b>	<b>16 328</b>

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 25. Beholdning av ihendehaverobligasjoner i norske kroner fordelt på långivere (Mill. kroner)

	30/6 1983	30/9 1983	31/12 1983	31/3 1984	30/6 1984	30/9 1984
Folketrygdfondet	20 952	21 209	21 809	22 091	22 809	23 189
Postsparebanken og Postgiro	5 284	5 327	5 922	6 467	6 971	6 716
Livsforsikringselskaper	23 895	24 426	24 348	26 502	27 187	27 402
Forretningsbanker	30 026	29 760	33 291	33 612	31 817	31 223
Sparebanker	23 969	24 165	25 655	25 094	25 106	24 837
Norges Bank	3 413	3 399	4 885	6 879	8 776	10 002
Private og kommunale pensjonskasser og -fond	4 337	4 526	4 762	5 054	5 239	5 341
Andre (Residual)	8 114	8 557	11 870	13 444	14 449	16 593
<b>I alt<sup>1)</sup></b>	<b>119 990</b>	<b>121 369</b>	<b>132 542</b>	<b>139 143</b>	<b>142 354</b>	<b>145 303</b>

<sup>1)</sup> Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner, pålydende verdi. Siden institusjonenes beholdninger er oppført med bokført beløp, vil eventuelle kursjusteringer slå ut i restposten. Restposten omfatter også utlendingers beholdning av obligasjoner i norske kroner.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 26. Kredittilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1.-3. kvartal		Budsjett for 1984 fra:	
	1983	1984	nasjonal- budsjett 1984	nasjonal- budsjett 1985
Forretnings- og sparebanker i alt (ekskl. utlån med valutalisens og kronelån til oljevirksomhet)	12 115	24 326	15 000	25 000
Spesialkvote	713	982	1 700	1 300
Forretningsbanker, ekskl. spesialkvote	7 144	12 922	7 150	..
Sparebanker, ekskl. spesialkvote	4 258	10 422	6 150	..
Private finansieringsselskaper	1 692	2 098	2 000	2 200
Livsforsikring <sup>1)</sup>	2 320	2 925 }	3 100	5 200
Pensjonskasser og -fond	340	595 }		
Skadeforsikring	649	214 }	500	500
Statsbanker <sup>2)</sup>	5 238	5 351	7 600	7 700
Private kredittforetak <sup>3)</sup>	4 100	2 780 }	8 800	7 750
Obligasjonsmarkedet	1 466	2 044 }		
A. Sum spesifisert kredittilførsel fra innenlandske kilder	27 920	40 333	37 000	48 350
B. Statens lån til Statoil	—	3 190		
C. Forretnings- og sparebankenes utlån med valutalisens og kreditt til oljevirksomhet	2 133	2 161		
D. Direkte kapitalinngang fra utlandet	..	..	7 400 <sup>4)</sup>	-3 940 <sup>4)</sup>
1) Direkte kapitalinngang til oljeutvinning og rortransport				
2) Annen direkte nettokapitalinngang				
a) Sjøfart og oljeboring				
b) Andre «private og kommuner»				
c) Annen kapitalinngang og statistiske feil				
E. Sum spesifisert kredittilførsel (A+B+C+D)	..	..	44 000	44 410

<sup>1)</sup> Inkl. omsetningsdokumenter.

<sup>2)</sup> Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

<sup>3)</sup> Ekskl. omsetningsdokumenter.

<sup>4)</sup> Direkte kapitalinngang i alt, samt utlån med valutalisens og kreditt til oljevirksomhet.

Tabell 27. Garantier for lån fra/til publikum (Milliarder kroner)

Pr. utgangen av	1982				1983				1984			
	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv. <sup>1)</sup>	1.kv.	2.kv.	3.kv.	
Garantert av:												
Private finansieringsselskaper	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,4	0,3	0,4	0,3	
Skade-/kredittforsikrings- selskaper	3,3	3,5	3,9	4,2	4,3	4,5	4,5	4,5	4,5	4,4	4,7	
Forretningsbanker	1,9	2,4	2,7	2,9	2,8	2,7	2,8	3,2	3,1	3,1	2,9	
Sparebanker	1,6	1,7	2,2	2,3	2,2	2,0	2,2	2,7	2,3	2,2	2,1	
I alt	6,9	7,7	8,9	9,6	9,5	9,3	9,6	10,8	10,2	10,1	10,0	
Lån fra/til publikum formidlet av megler ifølge oppgaver fra meglerne til Bankinspeksjonen	5,1	5,5	6,2	7,6	7,3	7,4	8,9	10,3	10,1	9,7	9,9	

<sup>1)</sup> Brudd i statistikken som følge av at garantibegrepet er presisert i henhold til rundskriv fra Bankinspeksjonen.

Dessuten er garantier til/fra kommuner og statsforetak inkludert i tallene for bankene.  
For de øvrige institusjonene skal ny sektorspesifikasjon benyttes senest pr. 31/12-84.

Tabell 28a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (-)	1/1-31/10		1/8-31/10		Siste 12 mndr. pr. 31/10	
	1983	1984	1983	1984	1983	1984
I Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v. ekskl. oljeskatter <sup>1)</sup> (-)	14 187	17 603	6 928	10 325	13 468	17 064
II Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner <sup>2)</sup> Herav:	5 635	1 422	2 603	1 017	7 566	277
Statsbankenes utlånsøkning	5 381	5 454	1 932	2 030	6 642	6 713
III Forretnings- og sparebankenes kredittilførsel (+) og inntektsoverskudd (-)	5 151	13 906	-1 569	3 288	15 069	26 561
IV Økning i skattefrie fondsavsetninger og banksparing med skattefradrag (-)	-1 616	-2 455	-413	-325	-3 530	-4 930
V Innenlandsk likviditetstilførsel (I+...IV)	23 357	30 476	7 549	14 305	32 573	38 972
VI Statens lån til Statoil	1 300	5 690	1 300	2 500	1 300	6 690
VII Forretnings- og sparebankenes utlån med valutalisens og kronelån til oljevirkosomhet	2 708	598	1 285	-130	4 832	1 174
VIII Publikums netto valutasalg til de private banker, ekskl. salg i forbindelse med oljeskatter	-16 736	-13 073	-8 047	-5 324	-19 205	-13 951
IX Endring i publikums likviditet i alt (V+VI+VII+VIII) Herav:	10 629	23 691	2 087	11 351	19 500	32 885
Sedler og mynt	-17	-73	872	1 117	351	761
Innskudd på anfordring	6 278	11 126	659	2 666	6 470	11 718
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	1 332	1 779	568	1 309	2 229	2 252
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	3 036	10 859	-12	6 259	10 451	18 124
X Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetsmassen	5,0	10,3	1,0	4,7	9,7	14,8
(Oljeskatter)	30 321	38 472	16 699	17 019	32 385	38 768

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

<sup>1)</sup> Post I er restbestemt og inkluderer således «Uspesifisert tilførsel og statistiske feil». Videre omfatter posten den del av statens overskudd før lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i innstående på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens oljeskatter og statens netto renter og stønader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolån til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygdfondet som følge av innlemmelse av andre trygder er holdt utenfor.

<sup>2)</sup> Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (-), Folketrygdfondets nettokjøp av private og kommunale obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+), kontolån til statskassen fra publikum (-) og kreditttilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

<sup>3)</sup> Ekskl. banksparing med skattefradrag.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse spesialoppgaver.



Tabell 28b. Sammensetningen av publikums likviditet (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring	Ubenyttede kasse-kreditter og byggelån	Sum	Tids-innskudd <sup>3)</sup>	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt		
							Beløp	%	
1970	7 284	8 270	6 420	21 974	28 050	50 024	5 708	12,9	
1971	7 999	9 448	7 525	24 972	31 162	56 134	6 110	12,2	
1972	8 754	11 321	8 355	28 430	34 310	62 740	6 606	11,8	
1973	9 444	12 890	8 901	31 235	38 511	69 746	7 006	11,2	
1974	10 779	14 581	9 821	35 181	42 243	77 424	7 678	11,0	
1975	12 392	16 746	11 868	41 006	48 210	89 216	11 792	15,2	
1976	14 257	19 760	13 663	47 680	56 782	104 462	15 246	17,1	
1977	16 089	22 929	14 743	53 761	67 364	121 125	16 663	15,9	
1978	17 060	24 930	15 796	57 786	76 774	134 560	13 435	11,1	
1979	17 731	27 839	18 804	64 374	88 805	153 179	18 619	13,8	
1980	18 822	32 324	19 769	70 915	100 128	171 043	18 837	12,4	
1981	20 150	34 710	22 804	77 664	113 185	190 849	19 806	11,6	
1982	Januar	19 490	37 629	23 724	80 843	115 025	195 868	20 351	11,6
	Februar	19 213	35 418	22 791	77 422	115 164	192 586	19 064	11,0
	Mars	18 981	37 238	22 216	78 435	116 258	194 693	23 532	13,8
	April	19 047	36 745	22 236	78 028	115 263	193 291	19 829	11,4
	Mai	19 074	36 970	22 399	78 443	114 924	193 367	21 934	12,8
	Juni	19 339	40 703	22 864	82 906	114 389	197 295	19 835	11,2
	Juli	19 595	39 251	24 276	83 122	116 351	199 473	20 148	11,2
	August	19 141	38 466	23 667	81 274	116 468	197 742	17 270	9,6
	September	20 461	40 377	23 559	84 397	116 173	200 570	17 541	9,6
	Oktober	20 561	40 627	24 514	85 702	116 310	202 012	16 228	8,7
	November	20 038	40 540	24 894	85 476	113 304	198 780	17 061	9,4
	Desember	20 929	40 818	25 411	87 158	123 725	210 883	20 034	10,5
1983	Januar	19 997	42 377	25 128	87 502	124 884	212 386	16 518	8,4
	Februar	20 142	43 179	24 143	87 464	125 637	213 101	20 515	10,7
	Mars	19 747	42 317	23 285	85 350	125 337	210 687	15 994	8,2
	April	19 677	42 367	23 506	85 550	123 330	208 880	15 589	8,1
	Mai	19 465	42 486	23 698	85 649	121 735	207 384	14 017	7,3
	Juni	20 066	45 828	24 285	90 197	123 774	213 971	16 676	8,5
	Juli	20 040	46 437	26 175	92 652	126 773	219 425	19 952	10,0
	August	19 585	44 411	25 242	89 238	126 702	215 940	18 198	9,2
	September	21 038	46 519	25 420	92 977	124 758	217 735	17 165	8,6
	Oktober	20 912	47 096	26 743	94 751	126 761	221 512	19 500	9,7
	November	20 562	47 488	26 975	95 025	123 238	218 263	19 483	9,8
	Desember	21 746	47 688	27 216	96 650	134 026	230 676	19 793	9,4
1984	Januar	20 655	49 506	26 203	96 364	136 515	232 879	20 493	9,7
	Februar	20 626	50 428	26 232	97 286	138 349	234 981	21 880	10,3
	Mars	20 443	50 387	25 910	96 740	139 061	235 147	24 460	11,6
	April	20 214	51 588	25 619	97 421	137 673	235 094	26 214	12,6
	Mai	20 372	50 416	26 217	96 938	135 979	232 917	25 533	12,3
	Juni	20 957	55 863	25 735	102 555	136 791	239 346	25 375	11,9
	Juli	20 556	56 148	27 686	104 390	138 626	243 016	23 591	10,8
	August	20 488	54 332	27 762	102 582	140 323	242 905	26 965	12,5
	September	22 016	58 354	28 274	108 644	142 497	251 141	33 406	15,3
	Oktober	21 673	58 814	28 995	109 482	144 885	254 367	32 885	14,8

Se noter for tabell 28a.

Tabell 29. Urtalte økonomiske indikatorer (Sesongkorrigerede tall 1980=100<sup>1)</sup>)

	1981				1982				1983				1984				%vis endring siste 4 kvartaler			
	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	Sept.	Okt.	Nov.
<b>Etterspørsel—Produksjon</b>																				
Detailjomselingsvolum 1979=100	101,9	101,7	100,8	100,4	101,8	102,6	99,9											100,2	101,1	—
Uttørte industrinvesteringer, verdi 1975=100	154,0	137,5	114,0	118,0	119,9	116,3	—											—	—	—
Bygg igangsatt, i alt, 1000 kvm	649,9	686,2	636,0	557,6	595,3	595,3	659,5											601,0	635,6	—
Herav: Boliger	467,0	481,6	434,1	447,0	379,0	398,2	423,4											374,1	413,1	—
Bergverk og industri	50,7	54,3	41,9	39,1	32,8	47,7	67,4											60,5	69,3	—
Produksjon i bergverk m.v., industri og kraftforsyning 1975=100	99,0	98,7	106,2	109,7	109,3	112,2	115,6											115,1	116,8	—
Utvinnning av råolje og gass 1975=100 <sup>2)</sup>	96,2	97,8	112,4	123,1	130,1	124,1	124,4											121,1	131,9	—
Industriproduksjon i alt 1975=100	99,2	97,2	96,5	97,7	97,1	98,3	99,1											98,5	99,8	—
Herav: Skjermet 1975=100	92,7	93,3	93,9	92,6	95,1	95,5	94,3											94,6	93,4	—
Utekonkurrerende 1975=100	103,2	97,4	104,1	110,5	111,3	110,9	115,3											110,8	117,4	—
Hjemmekonkurrerende 1975=100	99,1	97,1	93,8	94,6	92,5	93,7	94,1											95,1	94,8	—
<b>Arbidsmarked</b>																				
Registrerte arbeidsløse, 1000	28,44	41,39	63,55	64,55	69,76	66,99	68,90											66,47	63,52	60,09
Ledige plasser, 1000	6,52	5,04	3,26	3,19	4,40	3,96	3,84											3,59	5,33	—
Syssetsatte i alt, millioner	1,934	1,946	1,956	1,975	1,979	1,966	1,955											—	—	—
<b>Priser — Kostnader</b>																				
Konsumpriser, 1979=100	126,0	140,3	152,1	156,3	157,9	160,6	162,4											163,6	164,8	—
Lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) i industrien	111,3	121,6	126,2	127,6	130,8	129,9	—											—	—	—
Herav: Timekostnader	112,6	126,0	136,8	140,9	144,2	146,4	—											—	—	—
Timeproduktivet	101,3	103,8	108,5	110,4	110,2	112,7	—											—	—	—
<b>Utenrikshandel — Markedsvekst</b>																				
Eksportvolum, trad. varer <sup>3)</sup> ,	103,3	102,2	112,1	116,3	119,9	113,2	120,0											—	—	—
Importvolum, — — —	96,2	99,6	96,3	99,5	105,4	110,2	110,3											—	—	—
Eksportpriser, — — —	107,1	110,1	114,3	117,7	122,1	127,1	126,4											—	—	—
Importpriser, — — —	107,2	111,8	116,0	115,1	115,9	119,2	119,9											—	—	—
Bytteforhold, — — —	99,9	98,5	98,5	102,2	105,3	106,6	105,4											—	—	—
Varebalanse, — — —, mrd.kr.	-33,41	-39,26	-32,26	-7,79	-8,58	-9,61	-9,58											-3,48	-4,22	—
Varebalanse, u/skip og plattform, mrd.kr.	14,68	14,21	31,31	9,24	10,42	9,30	8,42											2,45	3,17	—
Ind.prod. viktigste markedsland	99,2	98,0	101,0	103,6	105,2	105,0	—											—	—	—
Imp.volum, viktigste markedsland	95,4	97,8	102,1	106,4	109,5	108,3	—											—	—	—
<b>Konkurransenevneindikatorer<sup>4)</sup></b>																				
Relative LPE i industrien,	103,2	107,6	105,6	106,7	108,2	109,2	—											—	—	—
Relative eksp.priser, bearb., varer	97,3	93,2	91,9	93,1	94,1	93,9	—											—	—	—
Relative konsumpriser	103,7	107,4	110,5	110,5	111,4	111,7	112,0											112,0	—	—

1) 1980 er basisår for alle serier der ikke noe annet er angitt.

2) Ikke sesongkorrigerede tall.

3) Uten skip, plattformer, råolje og gass.

4) To kvartalers gjennomsnitt av sesongkorrigerede tall.

Kilde: Originaltallene er i hovedsak hentet fra Statistisk Sentralbyrå, IMF og OECD. De er sesongkorrigerede ved hjelp av X-11 Census Method, multiplikativ metode. Registrerte arbeidsledige er sesongkorrigerede ved additiv metode.

Tabell 30. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner<sup>1)</sup>

	3. kvartal 1983		4. kvartal 1983		1. kvartal 1984		2. kvartal 1984		3. kvartal 1984	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Veksler										
Rente	12,5	14,2	12,5	14,2	12,5	14,3	12,4	14,2	12,1	14,2
Provisjon	1,2	1,9	1,3	1,9	1,2	1,9	1,2	1,9	1,1	1,4
Engangsprovisjon	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4
Utlån mot avbetalingskontrakter										
Rente	13,3	14,9	13,2	14,9	13,2	14,9	13,6	14,8	13,2	14,3
Provisjon	0,8	1,1	0,7	1,1	0,8	1,1	0,8	1,1	0,8	0,8
Engangsprovisjon	0,2	0,5	0,2	0,5	0,3	0,6	0,3	0,5	0,4	0,9
Kassekreditter										
Rente	12,3	12,4	12,1	12,5	12,1	12,5	11,7	12,0	11,0	11,7
Provisjon	0,8	1,4	0,8	1,3	0,8	1,4	0,8	1,3	1,0	1,2
Engangsprovisjon	0,4	0,6	0,4	0,6	0,5	0,7	0,5	0,7	0,6	0,6
Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Rente	10,0	10,7	10,0	10,1	10,0	10,0	10,0	10,0	9,6	9,7
Provisjon	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4
Engangsprovisjon	0,3	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6	0,4	0,5	0,5	0,5
Byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Rente	11,7	12,1	11,8	12,3	11,8	12,3	11,6	12,1	11,0	11,4
Provisjon	1,4	1,9	1,4	1,8	1,4	1,7	1,4	1,7	1,3	1,5
Engangsprovisjon	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5
Andre utlån under ett år										
Rente	12,0	15,6	12,2	15,7	12,2	15,6	12,1	15,6	11,6	15,6
Provisjon	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7
Parter i ansvarlig lånekapital										
Rente	11,8	14,8	11,9	14,8	11,9	14,9	10,9	14,9	11,4	14,4
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
PSV-lån										
Rente	11,0	12,1	11,1	12,0	11,1	12,0	11,0	12,0	11,5	11,9
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6
Andre utlån ett år og over										
Rente	11,6	15,9	11,6	15,6	11,6	15,7	11,6	15,7	11,5	15,6
Provisjon	0,0	0,3	0,0	0,0	0,1	0,4	0,0	0,3	0,0	0,3
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7
Utlån i alt										
Rente	11,8	14,0	11,8	14,0	11,8	14,0	11,6	13,8	11,3	13,6
Provisjon	0,5	0,9	0,5	0,9	0,5	0,9	0,5	0,8	0,5	0,7
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6
Kortsiktige utlån <sup>2)</sup>										
Rente	12,2	12,7	12,1	12,9	12,1	12,8	11,8	12,4	11,1	12,1
Provisjon	0,8	1,4	0,8	1,3	1,0	1,2	0,8	1,2	0,9	1,2
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,4	0,5	0,5	0,7	0,6	0,6
Mellomlange og langsiktige utlån <sup>2)</sup>										
Rente	11,6	15,9	11,6	15,6	11,6	15,7	11,6	15,7	11,5	15,6
Provisjon	0,0	0,3	0,0	0,3	0,1	0,4	0,0	0,3	0,0	0,3
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,4	0,5	0,5	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7

<sup>1)</sup> Rente og provisjon i prosent p.a. Fra 3. kvartal 1984 er rente og provisjonssatsene uttrykt ved halvårslige forskuddsterminer.

Engangsprovisjon i prosent av lånebeløp.

Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Provisjonssatsene for kassekreditt og byggelån refererer seg til bevilgede beløp.

<sup>2)</sup> Refererer seg til tilsvarende begrep i finansministerens renteerklæring.

Kortsiktige utlån omfatter: Veksler, utlån mot avbetalingskontrakter, kassekreditter, byggelån i alt ekskl.

boligbyggelån godkjent av statens boligbanker, og andre utlån med løpetid under ett år.

Mellomlange og langsiktige utlån omfatter: Parter i ansvarlig lånekapital og andre utlån med løpetid ett år og over.

Note: Endret primærmateriale medfører at tallene avviker noe fra tidligere publiserte tall.

Merk: Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 31. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner<sup>1)</sup>

	3. kvartal 1983		4. kvartal 1983		1.kvartal 1984		2. kvartal 1984		3. kvartal 1984	
	Lavest	Hoyest	Lavest	Hoyest	Lavest	Hoyest	Lavest	Hoyest	Lavest	Hoyest
<b>Veksler</b>										
Rente	13,4	14,6	13,5	14,4	13,1	14,2	13,2	14,2	12,9	14,0
Provisjon	0,6	0,7	0,8	0,8	0,9	1,0	0,9	0,9	0,6	0,8
Engangsprovisjon	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
<b>Utlån mot avbetalingskontrakter</b>										
Rente	14,0	15,4	14,9	15,7	14,8	15,6	14,8	15,5	14,2	15,1
Provisjon	0,3	0,7	0,5	0,7	0,6	0,7	0,6	0,7	0,5	0,5
Engangsprovisjon	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,5	0,3	0,4	0,2	0,3
<b>Kassekreditter</b>										
Rente	11,4	12,4	11,6	13,2	11,6	12,6	11,5	12,6	11,0	12,0
Provisjon	0,5	1,3	0,4	1,3	0,4	1,3	0,3	1,3	0,2	1,2
Engangsprovisjon	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
<b>Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker</b>										
Rente	9,9	9,9	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,6	10,3
Provisjon	1,1	1,3	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3	1,3	1,1	1,3
Engangsprovisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,3
<b>Byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker</b>										
Rente	11,5	12,3	11,6	12,2	11,6	12,4	11,6	12,3	11,2	11,7
Provisjon	1,4	1,9	1,5	1,9	1,5	1,8	1,5	1,8	1,3	1,8
Engangsprovisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
<b>Andre utlån under ett år</b>										
Rente	12,1	15,9	12,3	16,1	12,3	15,6	12,5	15,4	12,0	15,0
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,8	0,3	0,8	0,7	0,8	0,6	0,7	0,5	0,7
<b>Parter i ansvarlig lånekapital</b>										
Rente	10,7	14,3	12,4	14,5	12,3	14,4	12,4	14,4	12,0	14,3
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1
<b>PSV-lån</b>										
Rente	11,1	12,0	11,1	12,0	11,1	12,2	11,3	12,5	11,3	12,2
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,6
<b>Andre utlån ett år og over</b>										
Rente	11,2	15,7	10,9	15,5	10,9	15,5	11,0	14,9	11,0	14,4
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,7
<b>Utlån i alt</b>										
Rente	11,2	14,5	11,2	14,5	11,1	14,4	11,2	14,0	11,0	13,5
Provisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,4	0,2	0,4	0,2	0,4
Engangsprovisjon	0,2	0,4	0,2	0,4	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,6
<b>Kortsiktige utlån<sup>2)</sup></b>										
Rente	11,6	12,8	11,9	13,2	11,7	12,9	11,7	12,8	11,2	12,3
Provisjon	0,7	1,3	0,6	1,4	0,7	1,3	0,6	1,3	0,5	1,3
Engangsprovisjon	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3
<b>Mellomlange og langsiktige utlån<sup>2)</sup></b>										
Rente	11,2	15,7	10,9	15,5	11,0	15,5	11,0	14,9	11,0	14,4
Provisjon	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,7

Noter, se tabell 30.  
Kilde: Norges Bank.



Tabell 32. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)<sup>1)</sup>

	Folio- innskudd	Lønns- konti	Anfor- dring i alt	3mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår under 1 år	1 år og over	Bundne innskudd i alt	Tids- innskudd	Alle innskudd
1. kvartal 1983											
Lavest	0,5	5,1	2,6	5,2	6,8	9,1	6,9	7,9	7,8	7,0	5,9
Høyest	2,5	6,0	4,1	5,3	8,6	11,1	14,3	12,5	7,8	11,6	9,8
2. kvartal 1983											
Lavest	0,5	5,1	2,6	5,2	6,7	9,0	7,5	8,1	7,8	7,3	6,2
Høyest	2,6	8,4	5,2	5,3	8,5	11,1	13,5	12,5	7,8	11,2	9,7
3. kvartal 1983											
Lavest	0,6	5,1	2,6	5,2	5,9	8,7	7,6	8,2	8,0	7,3	6,1
Høyest	2,0	8,3	4,9	5,3	8,3	10,8	13,3	12,5	8,6	11,1	9,6
4. kvartal 1983											
Lavest	0,4	5,1	2,5	5,2	6,2	8,8	7,3	9,3	8,1	7,2	6,1
Høyest	2,2	8,4	5,0	5,3	8,4	10,8	13,3	12,0	8,7	11,1	9,6
1. kvartal 1984											
Lavest	0,4	5,0	2,4	5,2	6,2	9,0	7,8	9,3	8,1	7,5	6,4
Høyest	2,3	8,7	5,0	5,3	8,4	10,8	13,4	11,7	8,7	11,2	9,9
2. kvartal 1984											
Lavest	0,5	5,1	2,6	5,2	6,2	8,8	7,6	10,0	8,2	7,4	6,2
Høyest	2,4	8,6	5,2	5,3	8,7	10,8	12,9	12,2	8,7	11,0	9,5
3. kvartal 1984											
Lavest	0,6	5,1	2,6	5,2	6,1	8,0	7,8	9,9	8,2	7,5	6,4
Høyest	2,5	8,8	5,4	5,3	8,7	10,8	13,3	12,1	8,7	11,2	9,9

<sup>1)</sup> Se merknad til tabell 30.

Kilde: Norges Bank

Tabell 33. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)<sup>1)</sup>

	Follo- innskudd	Lonns- konti	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår under 1 år	1 år og over	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
<b>1. kvartal 1983</b>											
Lavest	1,6	5,0	3,8	5,0	7,5	8,5	6,6	8,1	7,9	7,0	6,3
Høyest	5,6	6,7	6,3	5,0	8,0	11,0	13,8	10,7	7,9	9,7	8,9
<b>2. kvartal 1983</b>											
Lavest	1,6	5,0	3,8	5,0	7,5	8,7	6,6	8,1	8,5	7,1	6,4
Høyest	4,2	7,4	6,3	5,0	8,0	11,2	13,2	10,9	8,5	9,7	8,9
<b>3. kvartal 1983</b>											
Lavest	1,5	5,0	3,8	4,8	7,0	8,8	6,6	8,2	8,4	7,0	6,3
Høyest	3,2	7,6	6,0	5,6	8,2	11,1	13,1	10,7	7,8	9,7	8,8
<b>4. kvartal 1983</b>											
Lavest	1,6	5,0	3,8	4,8	7,0	8,9	7,4	8,3	8,4	7,3	6,5
Høyest	3,2	7,7	6,1	5,6	8,2	11,1	13,2	11,2	8,8	9,8	9,0
<b>1. kvartal 1984</b>											
Lavest	2,1	5,0	3,9	4,8	7,0	8,9	7,4	8,5	8,6	7,3	6,6
Høyest	3,7	8,1	6,4	5,8	8,3	10,8	12,9	11,7	8,6	9,7	9,0
<b>2. kvartal 1984</b>											
Lavest	2,2	5,0	4,0	4,8	7,3	8,9	7,5	8,6	8,6	7,4	6,6
Høyest	3,9	8,4	6,8	5,7	8,4	10,9	13,1	11,5	8,6	9,8	9,1
<b>3. kvartal 1984</b>											
Lavest	2,3	5,0	4,0	4,8	7,3	9,2	7,5	8,6	8,6	7,5	6,7
Høyest	3,9	8,5	6,7	5,7	8,4	10,9	13,1	11,8	8,7	10,0	9,3

<sup>1)</sup> Se merknad til tabell 30.

Kilde: Norges Bank

Tabell 34. Kortsiktige rentesatser (Prosent p.a.)

	Interbankrenten – dagslån Gjennomsnitt	Renter på NOK, beregnet på grunnlag av terminkurser. Gjennomsnitt		Marginalren- ten på banke- nes lån i Norges Bank pr. utgangen av måneden <sup>1)</sup>	Gjennomsnitts- renten på bankenes lån i Norges Bank	
		1 mnd.	3 mnd.			
1982						
Januar	11,8	12,0	13,3	13,8	11,9	10,7
Februar	12,1		13,0	14,0	12,6	
Mars	13,0	15,5	15,1	15,2	12,5	11,8
April	18,0		20,4	16,9	12,5	
Mai	16,9	14,7	19,8	17,1	12,2	9,0
Juni	12,5		15,0	15,5	12,6	
Juli	17,1	15,1	17,9	16,5	10,9	9,6
August	13,0		14,7	14,9	11,1	
September	12,1	13,7	13,4	14,8	10,9	9,4
Oktober	15,3		16,3	15,6	11,0	
November	14,1	12,6	15,8	15,4	11,0	9,2
Desember	11,0		14,6	14,7	11,0	
1983						
Januar	12,1	11,8	13,6	13,6	11,0	9,1
Februar	11,4		13,1	13,7	11,0	
Mars	12,3	12,6	14,0	14,0	10,6	9,1
April	12,9		13,7	13,4	10,8	
Mai	13,7	12,8	14,2	13,7	10,0	8,7
Juni	11,9		13,1	13,2	10,7	
Juli	11,9	12,3	13,1	13,1	11,8	10,1
August	12,6		13,0	13,0	12,5	
September	11,6	11,9	12,9	13,1	8,9	9,6
Oktober	12,1		13,4	13,2	11,9	
November	12,4	12,4	13,3	13,0	10,5	10,0
Desember	12,3		12,8	12,6	13,4	
1984						
Januar	13,1	12,4	13,1	13,0	11,1	9,9
Februar	11,7		13,1	13,1	12,2	
Mars	13,3	13,1	13,4	13,4	10,4	9,7
April	12,9		13,4	13,3	12,9	
Mai	13,0	13,0	13,1	12,9	11,3	10,3
Juni	12,9		12,6	12,6	13,1	
Juli	11,8	12,3	12,5	12,6	9,9	10,6
August	12,8		12,7	12,6	13,0	
September	12,0	12,5	13,2	13,3	10,6	10,2
Oktober	12,9		13,2	13,2	12,8	
November	13,1		13,2	13,1	10,9	

<sup>1)</sup> Marginalrenten er renten på bankenes dyreste lån i Norges Bank.  
Kilde: Norges Bank

Tabell 35. Livsforsikringselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlansform pr. utgangen av året (Prosent p.a.)

	Pantelån		Poliselån	Andre utlån	Utlån i alt
	I alt	Herav til boligformål			
<b>Alle utlån:</b>					
1972	6,4	6,0	6,2	6,4	6,4
1973	6,5	6,0	6,5	6,6	6,5
1974	7,0	6,5	7,5	7,3	7,1
1975	7,3	6,8	7,5	7,4	7,3
1976	7,6	7,3	7,5	7,8	7,7
1977	7,8	7,5	8,9	8,4	7,9
1978	8,9	8,7	9,0	9,6	9,0
1979	9,0	8,8	9,0	9,6	9,2
1980	9,5	9,2	9,9	9,9	9,6
1981	10,4	9,9	9,9	11,5	10,6
1982	11,2	10,8	10,9	12,0	11,3
1983	11,9	11,5	11,9	12,4	12,0
<b>Nye utlån:</b>					
1976					
Lavest	7,8	7,5	7,5	7,5	7,8
Høyest	8,6	8,4	7,8	9,8	8,8
1977					
Lavest	9,3	9,0	9,3	9,0	9,2
Høyest	9,5	9,1	9,3	10,6	9,7
1978					
Lavest	9,3	9,0	9,3	10,0	9,5
Høyest	9,6	9,1	9,3	11,0	9,9
1979					
Lavest	9,4	9,0	9,1	9,9	9,5
Høyest	9,7	9,0	9,1	11,0	9,9
1980					
Lavest	10,5	10,0	10,0	10,0	10,4
Høyest	10,9	10,1	10,0	11,9	11,0
1981					
Lavest	11,0	10,0	10,3	10,1	10,4
Høyest	11,7	10,1	10,3	12,0	11,1
1982					
Lavest	12,1	11,6	10,9	12,0	12,1
Høyest	12,4	11,8	10,9	14,5	12,8
1983					
Lavest	12,1	11,6	11,9	12,5	12,1
Høyest	12,3	11,8	11,9	12,6	12,3

Note: Tallene for 1983 er hentet fra den første bearbeidingen av årsrenteskjemaene. Beregningene fra den «reviderte rentekontrollen», der rente- og provisjonssatsene ble regnet om til halvårslige forskuddsrenter, er gjengitt i den aktuelle kredittoversikt.

Kilde: Norges Bank



Tabell 36. Gjennomsnittlige rente- og provisjonssatser på disponerte utlån i norske kroner pr. utgangen av året<sup>1)</sup>

	1980		1981		1982		1983	
	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner
<b>Veksler</b>								
Forretningsbanker	12,2	13,1	12,7	13,6	13,5	14,6	13,3	14,2
Sparebanker	12,6	13,1	13,5	14,1	13,7	14,2	13,9	14,2
I alt	12,3	13,1	12,8	13,7	13,5	14,5	13,3	14,2
<b>Utlån mot avbetalingskontrakter</b>								
Forretningsbanker	13,0	13,2	13,4	13,5	13,9	14,1	14,2	14,3
Sparebanker	13,2	13,5	14,2	14,4	14,8	14,9	14,8	15,1
I alt	13,0	13,2	13,6	13,7	17,4	14,2	14,4	14,5
<b>Kassekreditter</b>								
Forretningsbanker	11,1	14,0	12,6	14,9	12,7	14,7	11,8	13,6
Sparebanker	10,9	12,9	12,2	14,1	12,5	14,3	12,3	13,8
I alt	11,1	13,7	12,5	14,7	12,6	14,6	12,0	13,6
<b>Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker</b>								
Forretningsbanker	8,2	10,4	8,5	10,9	9,7	12,2	10,1	12,3
Sparebanker	8,0	10,0	8,1	10,2	9,7	11,8	10,2	12,1
I alt	8,1	10,2	8,3	10,5	9,7	11,9	10,2	12,2
<b>Byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker</b>								
Forretningsbanker	10,7	13,2	11,6	14,0	11,7	14,1	11,6	13,8
Sparebanker	10,6	12,8	11,3	13,5	11,7	13,8	11,9	14,0
I alt	10,6	13,0	11,5	13,8	11,7	14,0	11,7	13,9
<b>Andre utlån under ett år</b>								
Forretningsbanker	9,0	9,0	11,3	11,3	12,4	12,4	11,5	11,5
Sparebanker	12,7	12,7	13,6	13,6	13,9	13,9	13,5	13,5
I alt	10,1	10,1	11,9	11,9	12,8	12,8	12,1	12,1
<b>Parter i ansvarlig lånekapital</b>								
Forretningsbanker	.	.	11,0	11,0	12,2	12,2	11,7	11,7
Sparebanker	.	.	11,7	11,7	9,2	9,2	10,0	10,0
I alt	.	.	11,1	11,1	11,4	11,4	11,0	11,0
<b>PSV-lån</b>								
Forretningsbanker	.	.	9,3	9,3	10,6	10,6	11,6	11,6
Sparebanker	.	.	9,8	9,8	10,9	10,9	11,7	11,7
I alt	.	.	9,6	9,6	10,8	10,8	11,7	11,7
<b>Andre utlån ett år og over</b>								
Forretningsbanker	.	.	12,2	12,2	12,8	12,8	12,6	12,6
Sparebanker	.	.	11,9	11,9	12,5	12,5	12,7	12,7
I alt	.	.	12,1	12,1	12,6	12,6	12,6	12,6
<b>Utlån i alt</b>								
Forretningsbanker	11,4	12,5	12,1	13,1	12,6	13,4	12,2	12,8
Sparebanker	11,3	11,8	11,7	12,3	12,3	12,8	12,5	12,9
I alt	11,4	12,2	12,0	12,7	12,4	13,1	12,4	12,9
<b>Kortsiktige utlån<sup>2)</sup></b>								
Forretningsbanker	11,1	13,4	12,4	14,3	12,6	14,3	11,9	13,3
Sparebanker	11,1	12,9	12,1	13,8	12,5	14,1	12,5	13,9
I alt	11,1	13,2	12,3	14,1	12,5	14,3	12,1	13,5
<b>Mellomlange og langsiktige utlån<sup>2)</sup></b>								
Forretningsbanker	11,9	11,9	12,2	12,2	12,7	12,7	12,6	12,6
Sparebanker	11,7	11,7	11,9	11,9	12,5	12,5	12,7	12,7
I alt	11,8	11,8	12,1	12,1	12,6	12,6	12,6	12,6

<sup>1)</sup> Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt i prosent p.a. Provisjonssatsene for kassekreditter og byggelån er beregnet ved å ta hensyn til utnyttingsgraden av bevilgede beløp i de enkelte banker. Se note til tabell 35.

<sup>2)</sup> Tilsvarende henholdsvis «kortsiktige» og «mellomlange og langsiktige» utlån i finansministerens renteerklering. Se fotnote 2 til tabell 30.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 37. Forretningsbankenes utlån etter utlånsform og rentesats inkl. løpende provisjoner<sup>1)</sup>.  
Pr. 31. desember 1983

Rente-intervall	Kassekreditter		Kortsiktige utlån <sup>2)</sup>		Mellomlange og langsiktige utlån <sup>2)</sup>		Utlån i alt	
	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn.- rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån
0-4,99	1,56	3,4	0,96	5,0	2,98	2,0	1,65	3,2
5,0-5,99	5,72	0,2	5,36	0,4	5,45	0,6	5,42	0,5
6,0-6,99	6,03	0,2	6,19	0,3	6,46	1,2	6,42	0,8
7,0-7,99	7,48	0,3	7,35	0,1	7,42	0,8	7,41	0,5
8,0-8,99	8,57	0,0	8,05	0,6	8,29	1,0	8,22	0,8
9,0-9,99	9,43	0,2	9,37	0,2	9,39	1,2	9,37	0,8
10,0-10,99	10,17	0,4	10,18	1,5	10,58	5,5	10,49	3,9
11,0-11,99	11,46	1,6	11,4	2,2	11,55	17,1	11,55	11,2
12,0-12,99	12,77	23,1	12,67	20,1	12,42	21,8	12,48	22,7
13,0-13,99	13,61	41,9	13,55	34,4	13,33	21,2	13,45	25,7
14,0-14,99	14,38	13,9	14,39	15,9	14,25	17,0	14,31	16,0
15,0-15,99	15,24	6,6	15,30	8,8	15,24	7,9	15,27	8,0
16,0-16,99	16,38	1,6	16,33	3,9	16,07	2,5	16,21	3,0
17,0-17,99	17,40	2,0	17,37	2,4	17,11	0,2	17,35	1,1
18,0-18,99	18,45	1,1	18,33	1,6	18,03	0,0	18,32	0,7
19,0-19,99	19,67	0,5	19,60	0,4	19,37	0,0	19,59	0,2
20,0 og over	21,47	3,0	21,43	2,2	20,31	0,0	21,45	0,9
I alt	13,57	100,0	13,31	100,0	12,57	100,0	12,84	100,0

Noter, se tabell 36.  
Kilde: Norges Bank.

Tabell 38. Sparebankenes utlån etter utlånsform og rentesats inkl. løpende provisjoner<sup>1)</sup>.  
Pr. 31. desember 1983

Rente-intervall	Kassekreditter		Kortsiktige utlån <sup>2)</sup>		Mellomlange og langsiktige utlån <sup>2)</sup>		Utlån i alt	
	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn.- rente- og prov.sats	Andel av utlån	Gj.sn. rente- og prov.sats	Andel av utlån
0-4,99	1,00	0,1	0,75	0,3	0,73	0,2	0,74	0,2
5,0-5,99	5,00	0,0	5,01	0,2	5,11	0,1	5,05	0,1
6,0-6,99	6,00	0,0	6,17	0,1	6,26	0,5	6,25	0,4
7,0-7,99	7,33	0,0	7,41	0,3	7,37	0,9	7,37	0,7
8,0-8,99	8,43	0,0	8,35	0,3	8,39	1,3	8,38	1,0
9,0-9,99	9,06	0,1	9,08	0,2	9,13	0,7	9,12	0,6
10,0-10,99	10,47	0,2	10,41	0,6	10,39	2,6	10,35	2,3
11,0-11,99	11,45	1,1	11,48	1,8	11,28	13,2	11,40	12,9
12,0-12,99	12,47	23,5	12,49	17,2	12,24	32,0	12,26	29,7
13,0-13,99	13,49	44,9	13,45	40,8	13,17	25,2	13,27	26,9
14,0-14,99	14,40	21,2	14,39	22,0	14,14	14,1	14,22	14,9
15,0-15,99	15,23	2,0	15,33	8,5	15,09	7,0	15,15	6,9
16,0-16,99	16,39	1,3	16,28	3,1	16,04	2,0	16,11	2,2
17,0-17,99	17,39	1,2	17,29	1,2	17,01	0,2	17,20	0,4
18,0-18,99	18,13	1,6	18,10	1,6	18,07	0,0	18,09	0,4
19,0-19,99	19,37	0,7	19,36	0,4	19,00	0,0	19,37	0,1
20,0 og over	22,84	2,1	22,94	1,4	20,5	0,0	22,9	0,3
I alt	13,82	100,0	13,85	100,0	12,69	100,0	12,89	100,0

Noter, se tabell 36.  
Kilde: Norges Bank.

Tabell 39. Rente- og kredittprovisjonsinntekter i prosent av midlere trukne utlån til norske låntakere (Prosent p.a.)<sup>1)</sup>

	1981		1982		1983	
	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner
<b>Veksler</b>						
Forretningsbanker	12,7	15,6	13,0	16,2	13,0	16,0
Sparebanker	13,7	15,9	14,4	16,7	15,1	17,9
I alt	12,9	15,7	13,2	16,3	13,9	17,3
<b>Utlån mot avbetalingskontrakter</b>						
Forretningsbanker	13,3	14,6	13,7	15,2	14,5	16,1
Sparebanker	13,4	14,3	14,2	15,4	14,8	16,1
I alt	13,3	14,6	13,8	15,3	14,5	16,1
<b>Kassekreditter</b>						
Forretningsbanker	13,4	16,8	14,1	17,4	14,0	17,1
Sparebanker	12,5	15,4	13,4	16,3	13,2	16,1
I alt	13,2	16,5	13,9	17,1	13,8	16,8
<b>Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker</b>						
Forretningsbanker	8,2	10,8	9,3	12,1	10,2	13,0
Sparebanker	8,1	10,3	9,0	11,3	9,9	12,2
I alt	8,1	10,5	9,1	11,6	10,1	12,6
<b>Byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker</b>						
Forretningsbanker	10,8	13,5	11,8	14,5	12,2	15,0
Sparebanker	11,0	13,4	11,8	14,1	11,9	14,3
I alt	10,9	13,5	11,8	14,3	12,1	14,7
<b>Andre utlån under ett år<sup>2)</sup></b>						
Forretningsbanker	12,4	13,0	13,5	14,1	13,5	13,9
Sparebanker	14,2	15,0	14,2	15,0	14,6	15,3
I alt	12,9	13,5	13,7	14,3	13,8	14,3
<b>Parter i ansvarlig lånekapital</b>						
Forretningsbanker	9,8	9,8	7,5	7,8	9,2	9,2
Sparebanker	9,8	10,4	11,9	11,9	10,2	10,3
I alt	9,8	9,9	8,4	8,7	9,5	9,5
<b>PSV-lån</b>						
Forretningsbanker	8,8	9,0	9,9	10,1	11,4	11,5
Sparebanker	9,9	10,0	10,5	10,7	11,9	12,0
I alt	9,4	9,6	10,2	10,3	11,7	11,8
<b>Andre utlån ett år og over</b>						
Forretningsbanker	12,3	12,6	13,0	13,3	13,2	13,5
Sparebanker	12,4	12,6	12,9	13,2	13,4	13,7
I alt	12,3	12,6	13,0	13,3	13,3	13,6
<b>Utlån i alt</b>						
Forretningsbanker	12,4	13,9	13,0	14,5	13,2	14,5
Sparebanker	12,1	12,9	12,7	13,6	13,1	13,9
I alt	12,2	13,4	12,9	14,1	13,2	14,3
<b>Kortsiktige utlån<sup>3)</sup></b>						
Forretningsbanker	12,8	15,7	13,5	16,3	13,6	16,2
Sparebanker	12,2	14,7	12,9	15,3	13,0	15,4
I alt	12,6	15,4	13,3	16,0	13,4	16,0
<b>Mellomlange og langsiktige utlån<sup>3)</sup></b>						
Forretningsbanker	12,3	12,6	12,9	13,2	13,2	13,5
Sparebanker	12,3	12,5	12,9	13,2	13,0	13,3
I alt	12,3	12,5	12,9	13,2	13,1	13,4

<sup>1)</sup> Prosentatsene for kredittprovisjoner i denne tabellen relaterer seg til trukne utlån og kan derved ha et annet innhold enn i tabell 30 og 31.

<sup>2)</sup> Rentesatsen påvirkes sterkt av endringer i fordelingen på ulike typer utlån under denne utlånsart.

<sup>3)</sup> Se fotnote 2 til tabell 30.

Merk: De midlere trukne utlån er basert på tall pr. utgangen av de enkelte måneder. Dersom disse ultimotalt ikke er representative for de reelle gjennomsnitt, vil de beregnede prosenttall kunne gi et feil bilde.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 40. Renteutgifter i prosent av midlere innskudd fra norske kunder (Prosent p.a.)

	Folio- innskudd	Lønns- konti	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår under 1 år	og over 1 år	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
<b>Forretnings- banker</b>											
1977	1,3	2,0	1,4	3,9	5,7	..	8,1	8,0	5,8	6,5	5,2
1978	2,3	2,6	2,3	4,9	7,2 <sup>1)</sup>	..	9,4	8,3 <sup>1)</sup>	7,3	7,8	6,5
1979	3,2	3,0	3,2	4,9	7,4	9,7	9,7	8,5	7,3	8,1	6,5
1980	3,8	4,5	3,9	4,9	7,3	9,8	11,6	9,5	7,4	9,0	7,7
1981	6,5	5,3	6,1	4,8	7,4	10,0	12,5	10,7	7,4	9,7	8,4
1982	7,0	5,4	6,5	4,8	7,4	10,1	12,9	11,3	7,4	10,1	9,0
1983	6,8	6,4	6,6	5,0	7,5	10,7	12,1	11,5	7,7	10,0	8,8
<b>Spare- banker</b>											
1977	1,2	2,2	1,6	3,9	5,8	..	6,9	6,7	5,9	5,1	4,5
1978	1,8	3,0	2,3	4,9	7,3 <sup>1)</sup>	..	8,5	7,8 <sup>1)</sup>	7,4	6,5	5,8
1979	2,1	3,6	2,7	5,0	7,5	8,9	8,9	8,6	7,4	6,8	6,2
1980	2,4	5,0	4,0	5,0	7,4	9,7	10,9	8,7	7,5	7,4	6,6
1981	2,8	6,0	4,4	5,0	7,5	10,1	10,7	9,8	7,4	6,8	7,0
1982	3,7	6,0	4,9	5,0	7,6	10,1	11,6	11,8	7,6	8,1	7,6
1983	4,5	6,6	5,7	4,9	7,7	10,9	11,4	11,9	8,4	8,6	8,1

1) Langtidssparing (inkl. sparebrev o.l.) er utskilt som egen innskuddsart med virkning fra 31/12 1978. I tabellen er langtidssparing tatt med delvis under 12 måneders oppsigelse og delvis under termin og andre vilkår i år og over.

Merk: De midlere innskudd er basert på tall pr. utgangen av de enkelte måneder. Dersom disse ultimottall ikke er representative for de reelle gjennomsnitt, vil de beregnede prosenttall kunne gi et feil bilde.

Kilde: Norges Bank



# NORGES BANK

Penger og Kreditt

Innhold 1983–1984

Årgang 11–12

# Penger og Kreditt

## Nr. 1/mars 1983/årg. 11

---

- 3 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 16 Kredittoversikt
- 21 Valutaoversikt
- 25 Den økonomiske situasjon – *Knut Getz Wolds* årstale
- 39 Etablering og bruk av selskaper i lavskatteland – *Egil Gunneng*
- 46 Noen glimt fra Den Kongelige Mynts medaljesamling – og litt om medaljekunstens utvikling – *Bodil Selnes*
- 52 B-lånsordningen – *Harald Roseng*
- 57 Pressemelding. Norges Banks regnskap for 1982
- 59 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 65 Tabeller

## Nr. 2/juni 1983/årg. 11

---

- 95 Analyse og politikk
- 97 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 110 Kredittoversikt
- 114 Valutaoversikt
- 119 Om bankstrukturen
- 121 10-kronemynten
- 123 Den norske stats premieobligasjonslån 1983
- 124 Norsk valutakurspolitikk – *Hermod Skånland*
- 136 Kreditt- og likviditetsoversikt for året 1982
- 150 Distriktsrapporter 1982
- 157 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 163 Tabeller

**Nr. 3/sept. 1983/årg. 11**

---

- 195 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 208 Kredittoversikt
- 212 Valutaoversikt
- 217 Ei korg i korga. Om nordiske valutakorger – *Gunnvald Grønvik*
- 221 Om eurodollarmarkedet og monetarismen – *Arne Jon Isachsen*
- 230 Nytt meldings- og valutakontrollsystem for utenlandsbetalinger
- 231 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 237 Tabeller

**Nr. 4/des. 1983/årg. 11**

---

- 267 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 281 Kredittoversikt
- 287 Valutaoversikt
- 293 Forslag til ny lov om Norges Bank og pengevesenet – *Håkon Sannes*
- 296 Innstillingen fra Valutalovutvalget – *Knut Andreassen*
- 302 Norsk Verdipapirsentral i 1985? – *Andreas Sand*
- 305 Valutakursindekser – konstruksjon og anvendelse –  
*Jon A. Solheim og Jens Olav Sporastøyl*
- 316 Kan vi velge vår framtid? – *Hermod Skånland*
- 325 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 331 Tabeller

**Nr. 1/mars 1984/årg. 12**

---

- 3 Hva slags ekspansjon?
- 5 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 18 Kredittoversikt
- 24 Valutaoversikt
- 30 Den økonomiske situasjon – *Knut Getz Wolds* årstale
- 43 Konjunkturovervåkingsarbeidet i Norges Bank – *Jon A. Solheim*
- 51 Seddel- og myntomløpet taper stadig terreng – *Jon Petter Holter*
- 53 Norges Banks regnskap for 1983
- 55 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 60 Tabeller

## Nr. 2/juni 1984/årg. 12

---

- 91 Leder — *Hermod Skånland*
- 93 Konjunkturoversikt — konjunkturindikatorer
- 107 Kredittoversikt
- 114 Valutaoversikt
- 120 Pressemelding
- 122 Bruk av kredittpolitiske virkemidler i årene fremover — *Einar Magnussen*
- 129 Norges Banks uttalelse til NOU:39 «Lov om Norges Bank og pengevesenet»
- 133 Kreditt- og likviditetsoversikt for året 1983
- 147 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 153 Tabeller

## Nr. 3/sept. 1984/årg. 12

---

- 183 Konjunkturoversikt — konjunkturindikatorer
- 196 Kredittoversikt
- 202 Valutaoversikt
- 208 Rentepolitikk og rentekontroll — *Anders Svor*
- 216 Norges Banks rolle i obligasjonsmarkedet — *Leif Eide*
- 220 Hovedtrekk ved Pilot — en forsøksversjon av kvartalsmodellen RIKMOD —  
Eilev S. Jansen
- 224 Har vår nåværende oppgjørsform spilt fallitt? — *Hermod Skånland*
- 231 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 237 Tabeller

## Nr. 4/des. 1984/årg. 12

---

- 271 Konjunkturoversikt — konjunkturindikatorer
- 284 Kredittoversikt
- 291 Valutaoversikt
- 298 Oversikt over norsk deltakelse i utenlandsk næringsvirksomhet *v/Svein Olav Hansen*
- 301 Hva kan bankstatistikken i dag si om bruttoinvesteringene i boligsektoren  
*v/Jon Petter Holter*
- 303 Basispengemengden — nyttig begrep i monetære analyser? *v/Morten Jonassen*
- 310 Tilråding om bruk av de kredittpolitiske virkemidler i 1985
- 316 Utkast til lov om Norges Bank og pengevesenet
- 323 Nye arbeidsnotater fra Norges Bank
- 325 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 331 Tabeller



## Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, 0101 Oslo 1	(02) 41 21 20	71369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, 0105 Oslo 1	(02) 41 01 50	71375 nbfdp n

## Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, 0107 Oslo 1	(02) 42 70 80	19888 nbs n
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(03) 73 53 00	17211 mynt n

## Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 26 11 0	21760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 31 81 50	42155 nbber n
Bodo	Postboks 114, 8001 Bodo	(081) 21 06 0	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 2278, Strømsø, 3001 Drammen	(03) 83 74 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16 57 5	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 13, 2801 Gjøvik	(061) 75 10 0	19830 nbgk n
Halden	Postboks 278, 1751 Halden	(031) 80 51 1	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 27 75 4	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11 34 4	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28 50 0	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23 07 0	21880 nbch n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72 91 1	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81 30 0	21890 nbl n
Lillehammer	Postboks 370, 2601 Lillehammer	(062) 50 04 5	71834 nblil n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27 54 0	21107 nbsk n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(04) 52 00 00	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81 62 4	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(07) 52 80 60	55056 nbtrh n
Vardo	Postboks 68, 9951 Vardo	(085) 87 62 1	64355 nbvar n
Ålesund	Postboks 380, 6001 Ålesund	(071) 21 71 0	42894 nbaal n

